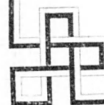

Reddyards Exc. in Nov.

0

Institut
der R

6.50
bladzijden uit de geschiedenis

VAN DE

RIKSSHEERLIJKHEDEN

OBBICT en LEUTH,

benevens eene bijdrage tot

het hooger beroep naar Aken,

DOOR

J. L. MEULENERS.

ROERMOND,
J. J. ROMEN EN ZONEN,

Instituut voor Rechesgeschiedenis
der Rijksuniversiteit te Utrecht

84.016

20364

Eenige bladzijden uit de geschiedenis

VAN DE

RIKSHEERLIJKHEDEN

OBBICHT en LEUTH,

benevens eene bijdrage tot

het hooger beroep naar Aken,

DOOR

J. L. MEULLENERS.

ROERMOND,

J. J. ROMEN EN ZONEN.

RIJSUNIVERSITEIT UTRECHT

1196 5252

institu
der R

Eenige bladzijden uit de geschiedenis van
de rijksheerlijkheden

Obbicht en Leuth,

benevens eene bijdrage tot

HET HOOGER BEROEP NAAR AKEN.

INLEIDING.

Het nieuw wapen van ons hertogdom herinnert ons aan de vier voornaamste staatjes, die voorheen het grondgebied van dit gewest besloegen. Ieder van die staatjes had zijne directe leenen, die in zake van verheffing, van verkoop, van schenking, van verpanding, van deeling, van twist over eigendom, bezit, of grensscheiding, aan de algemeene statuten van het centraal leenhof onderworpen waren. De vier staatjes, die vroeger, zonder uitzondering, tot het Duitsch Rijk behoorden, sloten echter niet aan elkander vast, maar lieten op vele punten tusschenruimten voor verschillende onafhankelijke, immediate rijksheerlijkheden. De bezitters dezer laatste heerlijkheden maakten zich in den loop der eeuwen tot leenman van den een en den anderen naburigen hertog, graaf of ridder. Ten opzichte van die leenheeren werd dan de leenman de mindere, maar tegenover den Keizer bleef hij dezelfde als voorheen. De Keizer duldde dan ook zulk leenverband slechts in zooverre het hem en het Rijk geen nadeel veroorzaakte. De heerlijkheid onderging trouwens door dit leenverband geene verande-

ring: zij bleef rijksheerlijkheid; de verheffing, die er van moest geschieden bij de verschillende leenheeren, drukte slechts op den bezitter. Wat de verhouding betreft, waarin de leenman zich ten opzichte van de verschillende leenheeren bevond, die ontsproot niet uit het *jus feudale*, maar uit de afzonderlijke overeenkomsten, die hij met hen was aangegaan (1). Gewoonlijk bestond zij hierin, dat hij hunne bescherming zou genieten, hun in den oorlog zou bijstaan en dan zijn kasteel, geheel of gedeeltelijk, te hunner beschikking zou stellen. Door verandering van toestanden waren, op het eind der middeleeuwen, deze voorrechten en verplichtingen te loor gegaan, en de leenverheffing alleen bleef nog als een zware last, als eene soort van hooge successie- en overgangsrechten op de rijksheerlijkheden drukken.

Middelerwijl was het ook gebruikelijk geworden, dat de erfgenamen van den heer hunne geschillen over de erfenis voor één dier leenhoven brachten, waaraan de rijksheerlijkheid leenroerig was, dat de schuldeischers van den heer aldaar hunne bewijsstukken van hypotheek lieten registreeren en hem daar in rechten betrokken, in geval van wanbetaling. Ofschoon zulke rijksheerlijkheid oorspronkelijk geen ander verband met dat leenhof had dan de bloote leenroerigheid, en de leenman geene andere verplichtingen had op zich genomen, dan die in de private overeenkomst met den leenheer waren uitgedrukt, ontstond door gemelde toevlucht, die men tot het leenhof nam, de gewoonte, dat men de statuten van het leenhof op zulk buitenleen toepaste. Zoo voltrok het leenhof de *immissio possessoria*, verleende rechtsingang, oordeelde over testamenten en schuldvorderingen, deed de pandbetreding, zond

(1) Men verg. K. F. EICHORN: *Deutsche Staats- und Rechtsgesch.* II. Th. p. 371.

leenboden ter dagvaardiging, voltrok zijne eigene vonnissen, of die van een ander leenhof, waaronder zulke heerlijkheid soms ook, ten gevolge van leenroerigheid, ressorteerde, zonder dat de schepenbank der rijksheerlijkheid tegen die inmenging in verzet kwam.

De Rijksdag, die in den zomer van 1548 te Augsburg gehouden werd, bracht daarin verandering. Bij besluit van den 26^{en} Juni werd aldaar bepaald, dat de Burgondische Kreits, zooals hij in het Besluit omschreven werd, voortaan niet meer zou behooren tot de jurisdictie van het Duitsch Rijk, behalve in het geval van wanbetaling in de beden. Gelderland en het land van Valkenberg waren onder den Burgondischen Kreits begrepen. De buitenleenen van de respectieve leenhoven dier twee Landen bleven er aan leenroerig, d. w. z. moesten daar verheven worden, ook na 1548; dat was een gevolg van de oorspronkelijke overeenkomst tusschen leenman en leenheer; maar de statuten van die twee leenhoven waren *rechtens* niet meer toepasselijk op de buitenleenen, die rijksheerlijkheden waren, wyl de opzegging van de jurisdictie, tusschen het Rijk en den Burgondischen Kreits, wederkeerig was. Men verviel echter weldra tot onregelmatigheden. De bezitters der rijksheerlijkheden, deels uit onwetendheid, deels uit veroordeelenswaardige kansberekening, droegen nu eens hunne geschillen over leenzaken op aan het K. Kamerge-recht, alwaar zij voortaan te huis behoorden, en dan weer aan de leenhoven van Valkenberg en Gelderland, waaraan zij sedert 1548 onttrokken waren. Ook de twee onderwerpelijke leenhoven bleven voortgaan met het registreeren der hypothecken, testamenten enz., die op de buitenleenen betrekking hadden. Alsof het jaar 1548 geene verandering had gebracht, gingen zij voort met kennis te nemen van leenzaken die de buitenleenen betroffen, en spraken zij

vonnissen uit, waarvan men in hooger beroep kon gaan bij den Raad van Brabant in Brussel. Deze deed weer uitspraak; maar indien de veroordeelde partij ten slotte weigerde, zich aan het vonnis te onderwerpen, wat dan? De Raad van Brabant, en de leenhoven, die er onder ressorteerden, konden sedert 1548 geene parate executie meer doen buiten den Burgondischen Kreits. Ten einde uit de verwarring te geraken, vroeg dan de overwinnende partij aan den Raad van Brabant *requisitoriaalbrieven* aan het adres van het K. Kamergerecht. Daar werd dan het proces opnieuw onderzocht, en ingeval dat het K. Kamergerecht met de einduitspraak, te Brussel verkregen, genoegen nam, hechte het zijne *brieven van attache* aan de requisitoriaalbrieven. Daarna kon de overwinnende partij het pand aanslaan en, desnoods, de parate executie bij het Kamergerecht aanvragen.

De verwarring, door het besluit van den 26^{en} Juni 1548 ontstaan, werd nog vermeerderd door de kwaadwilligheid der Hoven van Gelderland en Valkenberg. De meeste leden dier Hoven hadden tevens zitting in de respectieve, gewestelijke Staten, die het globaal aandeel in de beden weer omsloegen over de verschillende banken en heerlijkheden van hun Land. Hoe meer dorpen men bijgevolg tot het Land kon rekenen, des te kleiner was de afzonderlijke aanslag in de bijdrage, en uit dien hoofde trachtte men de buitenleenen tot het direct gebied van Gelderland en Valkenberg te trekken. Het spreekt van zelf, dat de buitenleenen daartegen in verzet kwamen. Om dezelfde reden waren zij ook gekant tegen de inlijving bij de nieuw opgerichte bisdommen, wyl bij die gelegenheid de koning van Spanje, wegens de leenroerigheid, abusievelijk optrad als *dominus directus* van Obbicht, van het graafschap Horn, van het Land van Ravestein etc.

Ook de buitenleenen waren medeplichtig aan de verwar-
ring. De belastingen toch behoorden tot die aangelegen-
heden, welke steeds in de openbare volksvergaderingen
besproken en vastgesteld werden. Noch de heeren, noch
de onderdanen konden dus op dit stuk onwetendheid voor-
wenden. Het gebeurde echter niet zelden, dat, wanneer de
Westphaalsche Kreits eene bijdrage in de algemeene bede
van het Rijk uitschreef, de heeren zoowel als de ingezetenen
van meerdere rijksheerlijkheden zich, onder voorwendsel
der leenroerigheid, den schijn gaven, alsof zij tot het direct
gebied der Spaansche erflanden van den Burgondischen
Kreits behoorden, ten einde op die wijze alle belastingen
te ontduiken.

Er bestonden evenwel twee onderscheidingsteeken-
en, waardoor men met volle zekerheid kon weten, of eene
heerlijkheid, die aan Valkenberg of Gelderland leenroerig
was, al dan niet tot het direct gebied van die Landen
behoorde, en bijgevolg of zulke heerlijkheid al dan niet
in 1548 bij den Burgondischen Kreits was ingelijfd; die
kenteekenen waren: 1° de deelneming aan de gewestelijke
landdagen, en 2° het hooger beroep in *civiele* rechtszaken.

De immediate rijksheer kon, naar omstandigheden, zich
tot leenman maken van zooveel naburige heeren als hij
wilde, daardoor kreeg hij geene zitting in de Staten van
een dier leenheeren. De hertog van Gulik heeft nooit, als
heer van Ravestein, zitting gehad in de Staten van Brabant;
de heeren van Elsloo, Stein, Leuth en Limbricht waren
niet medeleden van de Staten des lands van Valkenberg,
de heer van Obbicht wordt nooit aangetroffen op de ver-
gadering der Staten van het Overkwartier. Filips van
Bentincq verscheen er wel, maar dat was als drost van
Montfort; en wanneer wij hem een enkel maal aantreffen
bij de Staten van het prinsdom Luik, wegens de leenroe-

vonnissen uit, waarvan men in hooger beroep kon gaan bij den Raad van Brabant in Brussel. Deze deed weer uitspraak; maar indien de veroordeelde partij ten slotte weigerde, zich aan het vonnis te onderwerpen, wat dan? De Raad van Brabant, en de leenhoven, die er onder ressorteerden, konden sedert 1548 geene parate executie meer doen buiten den Burgondischen Kreits. Ten einde uit de verwarring te geraken, vroeg dan de overwinnende partij aan den Raad van Brabant *requisitoriaalbrieven* aan het adres van het K. Kamergerecht. Daar werd dan het proces opnieuw onderzocht, en ingeval dat het K. Kamergerecht met de einduitspraak, te Brussel verkregen, genoegen nam, hechtte het zijne *brieven van attache* aan de requisitoriaalbrieven. Daarna kon de overwinnende partij het pand aanslaan en, desnoods, de parate executie bij het Kamergerecht aanvragen.

De verwarring, door het besluit van den 26^{en} Juni 1548 ontstaan, werd nog vermeerderd door de kwaadwilligheid der Hoven van Gelderland en Valkenberg. De meeste leden dier Hoven hadden tevens zitting in de respectieve, gewestelijke Staten, die het globaal aandeel in de beden weer omsloegen over de verschillende banken en heerlijkheden van hun Land. Hoe meer dorpen men bijgevolg tot het Land kon rekenen, des te kleiner was de afzonderlijke aanslag in de bijdrage, en uit dien hoofde trachtte men de buitenleenen tot het direct gebied van Gelderland en Valkenberg te trekken. Het spreekt van zelf, dat de buitenleenen daartegen in verzet kwamen. Om dezelfde reden waren zij ook gekant tegen de inlijving bij de nieuw opgerichte bisdommen, wyl bij die gelegenheid de koning van Spanje, wegens de leenroerigheid, abusievelijk optrad als *dominus directus* van Obbicht, van het graafschap Horn, van het Land van Ravestein etc.

Ook de buitenleenen waren medeplichtig aan de verwarring. De belastingen toch behoorden tot die aangelegenheden, welke steeds in de openbare volksvergaderingen besproken en vastgesteld werden. Noch de heeren, noch de onderdanen konden dus op dit stuk onwetendheid voorwenden. Het gebeurde echter niet zelden, dat, wanneer de Westphaalsche Kreits eene bijdrage in de algemeene bede van het Rijk uitschreef, de heeren zoowel als de ingezetenen van meerdere rijksheerlijkheden zich, onder voorwendsel der leenroerigheid, den schijn gaven, alsof zij tot het direct gebied der Spaansche erflanden van den Burgondischen Kreits behoorden, ten einde op die wijze alle belastingen te ontduiken.

Er bestonden evenwel twee onderscheidingsteeken, waardoor men met volle zekerheid kon weten, of eene heerlijkheid, die aan Valkenberg of Gelderland leenroerig was, al dan niet tot het direct gebied van die Landen behoorde, en bijgevolg of zulke heerlijkheid al dan niet in 1548 bij den Burgondischen Kreits was ingelijfd; die kenteekenen waren: 1° de deelneming aan de gewestelijke landdagen, en 2° het hooger beroep in *civiele* rechtszaken.

De immediate rijksheer kon, naar omstandigheden, zich tot leenman maken van zooveel naburige heeren als hij wilde, daardoor kreeg hij geene zitting in de Staten van een dier leenheeren. De hertog van Gulik heeft nooit, als heer van Ravestein, zitting gehad in de Staten van Brabant; de heeren van Elsloo, Stein, Leuth en Limbricht waren niet medeleden van de Staten des lands van Valkenberg, de heer van Obbicht wordt nooit aangetroffen op de vergadering der Staten van het Overkwartier. Filips van Bentinck verscheen er wel, maar dat was als drost van Montfort; en wanneer wij hem een enkel maal aantreffen bij de Staten van het prinsdom Luik, wegens de leenroe-

righeid zijner heerlijkheid Obbicht aan Loon: die verschijning, welke zonder precedent was, die zich niet herhaald heeft, en waarop zich nimmer beroepen werd, is eene anomalie geweest, eene uitzondering, die den regel bevestigt. Bovendien was aan het recht van rechtstreeks of onrechtstreeks vertegenwoordigd te worden op de Statenvergadering verbonden de verplichting, om in de som, waarvoor zulk land, b.v. dat van Valkenberg, in de bede werd aangeslagen, bij te dragen. Op die wijze was menige rijksheerlijkheid, b.v. Limbricht, tot viermaal toe moeten aangeslagen worden: eerst in de matriculaire bijdrage van het Rijk, en dan in de bijdragen van Gulik, Loon en Valkenberg, als buitenleen! Wanneer, na lang geknoei, zulk buitenleen van het Keizerrijk eindelijk was losgescheurd, noemde de Spaansche regeering het *une terre franche*, die niet in de beden bijdroeg, maar *rationsgelden* betaalde voor het onderhoud van ettelijke soldaten, en die bovendien met hare civiele rechtsgedingen voortaan in hooger beroep moest gaan bij een naburig Spaansch gerechtshof. De Hollanders maakten er nog kortere metten meê; zij lijfden met geweld zulke rijksheerlijkheid in bij het land van het naburig leenhof, alsof zij van ouds tot het *dominium directum* er van behoord had.

Een nog zekerder kenteeken; om te weten of de heerlijkheid, al dan niet, den Keizer tot *dominus directus* had, leverde het hooger beroep in *civiele* rechtszaken op. Oudtijds ging men niet in hooger beroep tegen de winnende partij, maar tegen de rechters, die het vonnis gestreken hadden. Daarvandaan dat in moeilijke gevallen de schepenen onderrichting (beleering) haalden bij de bank, waarheen men van hun vonnis in hooger beroep kon gaan. Zij wachtten er zich dus wel voor, de rechters der tweede instantie voor het hoofd te stooten. Maar de procesvoerders

hielden nog meer vast aan de traditie nopens het ressort van justitie. De overwinnende partij liet zich, in hooger beroep, niet voor een onbevoegden rechter dagen; en werd zij daar gevonnisd, dan had zij bij den bevoegden rechter een dubbel wapen tegen den appellant in handen en bovendien medestanders in de rechters der eerste instantie. Zoo bleef, ondanks alle leenroerigheid, de justitie van het land van Ravestein dan ook ressorteeren onder een Rijksland: het hertogdom Kleef; Elsloo, Stein en Obbicht bleven in hooger beroep gaan naar de Rijksstad Aken. Leuth onderbrak wel een tijd lang zijn hooger beroep naar Aken, maar stelde intusschen zijne appellen in te Susteren, alweer in een Rijksland: het hertogdom Gulik. Die verandering had niet kunnen plaats hebben dan met toestemming der ingezetenen. Indien echter de leenroerigheid aan Valkenberg van eenige beteekenis was geweest voor wat men zou kunnen noemen de engere nationaliteit der heerlijkheid, dan had Leuth toen *moeten* de voorkeur geven aan de Valkenbergsche hoofdbank van Beek, die veel dichter in de buurt lag dan Susteren.

Omstreeks 1580 schonken de meeste bezitters van rijksheerlijkheden in deze streken nog eenmaal klaren wijn aan den Keizer, toen zij poogden aan de straf te ontkomen, die zij beloopen hadden, door te visschen in het troebel water van het Spaansch gebied.

Nu nog een woord over de bronnen, waaruit wij geput hebben. De onuitgegeven bescheiden over *Obbicht* hebben wij afgeschreven op het Rijksarchief te Maastricht. Daar vonden wij ook, in het Wetzlarsch archief, n° 68, de processtukken over het geschil Bongart-Vlodrop, betrekkelijk *Leuth*. Wat onze taak daar zeer vergemakkelijkte, waren de inlichtingen, die de geleerde archivaris, de Eerwaarde Heer *Jos. Habets*, in den loop van dezen arbeid, ons bij

voortduring, verstrekke. Hem zij hiervoor openlijk onze dank betuigd.

Op het Rijksarchief te Maastricht raadpleegden wij nog een werkje, getiteld: *De geheele geschapenthey vandt 't different ende executie (vant) HUYS TE LEUTH. (Ende bygevolge tegens den Graef van Flodrof (Door) Den Hertogh van Nieuwborgh (ende hoedanigh het met die saecke gelegen is.) — Delft, door Pieter Verstraet in 't Calf Moyses,) An. Ch. MDCLXII. —* De twaalf bladzijden, die het brochure'tje beslaat, bevatten niets dan het: *Extract uyt het Register der Resolutien van de Ho: Mo: Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden. — Mercury den 13 September 1662.* Deze resolutie was eene bedekte oorlogsverklaring aan den hertog van Nieuwburg. Ofschoon zij van sophismen wemelt, bevat zij nochtans eenige datums, die ons den *status quaestionis* nader leerden kennen.

Ten slotte geven wij twee lijsten van steden en dorpen, die in nauwe verbinding stonden met den koninklijken stoel van Aken. De twee stukken, die in ons bezit zijn, zijn goed leesbaar; maar het zijn copieën, (vooral het oudste), die door eene onkundige hand zijn genomen van oudere afschriften. Wij geven ze, zonder eenige critiek, zooals zij zijn, als een ruwe bouwstof, die de studiën over dit onderwerp, door den heer Mr G. D. Franquinet, (in het IXe Deel dezer *Publications*), en door Prof. Dr H. Loersch, (in: *Gesch. Achens, von Friedr. Haagen, I. B.*) kan aanvullen en hier en daar wijzigen.

J. L. MEULLENERS.

MAASTRICHT, December 1886.

SUPPLEMENT

OP DE GESCHIEDENIS VAN

OBBICHT EN PAPENHOVEN.

§ 1. De familie van der Donck.

In 1397 was *Dirk van der Donck* te *Sevenum* overleden. In gencemd jaar werd er eene minnelijke schikking getroffen tusschen diens weduwe *Agnes* en de kinderen: *Claes*, *Johan*, *Dirck*, *Lysbet* en *Griet* (1).

Tusschen de gebroeders *Claes* en *Dirck* ontstond er naderhand twist over de goederen te *Sevenum*. Zij kozen *Johan van den Bulck* tot scheidsrechter. *Dirk* deed toen afstand van zijne goederen ten behoeve van *Claes*, en deze verhief ze, in 1403, voor *Willem*, heer van *Broekhuysen* (2).

Claes van der *Donck* trouwde met *Mechtelde*..... Zij hadden één zoon: *Johan* (die volgt), en twee dochters: *Catharina*, kloosterjufvrouw te *Herckenrode*, en *Hilla*, kloosterjufvrouw te *Nijmegen*. *Mechtelde* leefde nog in 1469.

Jan van der *Donck*, heer van *Erp* en van *Sevenum*, trouwde 1° met *Henrica van Hove*, die ook wel eens genoemd wordt: *ten Have*. Uit dit huwelijk sproten twee zoons: *Claes*, (die volgt), en *Gerlach*, en eene dochter *Mechtild*, getrouwd met *Arnold* van *Oy*, heer van *Ubbergen*. *Jan* trouwde 2^e met *Adelarda Pieck*, (dochter van *Frans Pieck*), met welke hij had twee dochters: *Margareta* en *Cornelia*. In 1469 trad hij in eene schikking met zijne twee zoons (3).

(1) Bijlage I. (2) Bijlage II. (3) Bijlage III.

Gerlach van der Donck werd domheer van Utrecht. Den 1^{en} April 1486 verklaarde Rutgerus van den *Stadeacker*, Jans zoon, uit *Oirle*, voor de Bosscher schepenen: Rutgerus de *Erpe* en Theodericus de *Hynden*, dat hij aan Franco de *Langel*, den gevolmachtigde van Gerlacus van der Donck, verkocht had eene jaarlijksche rente van drie malder rogge, staande op huis, stallingen, tuin, weide en een erf, genaamd *een venneken*, alles naast elkander gelegen in *parochia de Oirscot*, in *pastoria de Aerle*. Twee jaren na datum kon Gerlacus van der Donck van den koop afzien en honderd gouden *Peters*, tegen achttien stuiver den Peter, terug-eischen (1).

Arnt van Oy, heer van *Ubbergen*, had met zijn broeder *Gerit* het ouderlijk erfgoed nog niet gedeeld, toen hij in veertienhonderd in de vijftig het huwelijkscontract sloot met *Mechtild van der Donck*. Uit het fragment, dat van het oorspronkelijk stuk nog over is, zien wij, dat van den kant der bruid, bij het huwelijkscontract, o. a., tegenwoordig waren: haar vader Jan, haar broeder Claes, benevens »*Derick* ende *Arnt* van *Blitterswyck*, gebruederen.”

Jan van der Donck schonk aan zijne dochter »achtien hondert enckell overlentzsche kurfurster gulden,” binnen twee jaren te betalen. Daartoe verpandde hij de tienden van drie kerspelen (2) en bovendien »syn huysinge, mitten have, mit alle synen toebehoer, gelegen in den kerspel van *Arpe*.” Middelerwijl gaf hij aan zijne dochter eene jaarlijksche rente. Verder zou hij »Joncfr. Mechtelt, syn dochter vurs., *Arnt* van *Oy* voirs. redeliken uitsetten, ende mit klederen ende vrouwelike kleynoiden alsoe besorgen, als oer temelic ende behoirlic is, buten *Arnts* schade.” Daarenboven werd bepaald, dat *Arnold* van *Oy*, binnen het

(1) Origin. op perkament, de zegels der twee schepenen verloren. *Rijksarch. te Maastricht*. (2) De namen zijn verdwenen.

jaar na het overlijden van Jan van der Donck, »noch hebben ende bueren sall, in rechter medegaven, negen hondert overlentsche kurfurster rijnsche gulden,» waarvan hij er acht honderd »bynnen den neesten jair weder beleggen sall in den Scependom van Nymegen, off in den Ryck, by raide ende guetduncken aen elker syden twee oerer vriende" (1).

Claes van der Donck, (zoon van Jan en van Henrica van Hove), trouwde met *Oda van Petershem*, erfdochter van Obbicht.

Zijn zoon *Hendrik* volgde hem op. Het volgend uittreksel uit een schepenbrief van Sevenum (1517) heeft betrekking op dezen Hendrik van der Donck, heer van Obbicht: »Geryt van Holtmoelen ende Kerstgen van Aerdt, onthaldende mannen van leen, ende Gerken vanden Bergen ende Geryt vanden Bergen, scepenen,» getuigen, dat voor hen »koemen syn Johan vander *Hatert*, Henricx soen,» als ophouder »van den hof, *ter Lynden* geheiten, ind gelegen in den kerspel van Sevenhem, *Nesa*, hoir moeder, ind Aert van *Kessell*, hoir zwager, ind *Lysbeth*, syn huysvrouw,» die bekenden verkocht te hebben aan »*Henrick* van der *Donck*, soen toe *Bycht*, alle sulcke vyer malder roggen, myt hoiren rechten ende touwbehoeren, als hoyn Henrick vurs. jaerlix geldende is (2) van vier morgens landts, gelegen inden *Weysteryck*, herkoemende uyt den hof *ter Lynden* vurs."

»Geschiet int jaer ons heren dusent vyffhondert ind seventyen, op Sinte Johans dach evangelist, des heiligen Apostels" (3).

(1) Fragment van het origineel, op perkam., zegels verloren. *R. arch. te Maastricht*. (2) Schuldig is.

(3) Op perkam., zegel van Gerard van Holtmolen verloren, eveneens dat van Herman van Druypt, (in plaats van dat van Christiaan van Aerdt, die geen eigen zegel bezat.) *R. arch. te Maastricht*.

Hendrik van der Donck trouwde met *Johanna de Roover*, dochter van *Jan de Roover*, heer van Breyre, en van Marie de Gudegoven, erfdochter van *Haneffe* (1).

§ 2. De familie de Roover.

Willem van den Bosch (de Busco) (2) had eene gifte onder de levenden gedaan ten voordeele van *Dirk van Horn*, heer van Cranenburg, of aan de eventueele houders van dien schenkingsbrief. Na den dood van Willem van den Bosch was Dirk van Horn (3) de voornaamste schuldenaar des overledenen en bijgevolg van diens erfgenamen, bestaande uit de volgende familiën: *de Roover*, *Koc van Neerijnen*, *Cnode* en *van Heyllu* (4). Er werd eene transactie aange-

(1) Men vergel. S. BORMANS: *Les Seign. allod. du pays de Liège*, p. 92, s. s.

(2) In dien tijd bezat een *Guilielmus de Busco, miles*, de tienden en eene hoeve te Hilvarenbeek, alsmede de hooge justitie en een gedeelte van de heerlijkheid Gestel. Kort daarna waren daarvan beurtelings bezitters *Dirk van Horn* en Berta, vrouw van Gerard heer van Boutershem. Later bezat *Arnoldus Rover, miles*, de tienden van Hilvarenbeek, en de heer van Boutershem een gedeelte van de heerlijkheid Gestel. (L. GALESLOOT: *Les feudataires de Jean III, duc de Brab.* p. 54. (3) Nadere bijzonderheden over de ouders van dezen Dirk van Horn deelt mede L. GALESLOOT: *Les feudataires de Jean III, duc de Brabant*, p. 274, note 5ème. (4) In de eerste halve eeuw, die verliep na den slag van *Woeringen* (1288), vinden wij alzoo eene familie *van Heyllu*, vermaagschapt aan de ridders *Koc* en *van den Bosch*, die met lof in de *Rymkronyk* vermeld worden. Het is echter in het oog vallend dat de *van Heyllu's*, in de eerste helft der veertiende eeuw en ook naderhand, geene leengoederen in Brabant bezaten, terwijl de familiën *Koc*, *de Roover* en *Cnode* herhaaldelijk in het aangehaald werk van Galesloot worden aangetroffen. Ook leest men den naam *van Heyllu* niet meer in de nadere schikking, die de erfgenamen *Koc*, *Roover* en *Cnode* in 1577 over de nalatenschap van Willem van den Bosch troffen. De *van Heyllu's* hadden waarschijnlijk reeds vroeger hun aandeel ontvangen. Het vermoeden zal wel niet ongegrond zijn, dat de *van Heyllu's* vreemd waren aan Brabant, en zoo kon baron van Spaen nog wel gelijk hebben, die de bakermat van den schrijver der *Rijmkronijk* over den slag van *Woeringen* zocht in Gelderland. (Men vergel. *Rijmkronijk* van Jan van Heelu, uitgegeven door J. F. Willems, Introd. p. VI.)

gaan, waarbij zijnerzijds, onder verpanding zijner goederen, Dirk van Horn zich verbond, om te beletten, dat ooit het bedrag van gemelden schenkingsbrief op de nalatenschap van Willem van den Bosch zou verhaald worden. Dit geschiedde voor Bosscher schepenen in 1346.

In het jaar 1377 was de deeling nog niet voltrokken. De erfgenamen benoemden toen, insgelijks voor Bosscher schepenen, gevolmachtigden en bepaalden, dat de drie bescheiden, die op de deeling betrekking hadden, zouden bewaard worden in eene kist met vier sleutels, ten huize van Dirk de Roover, wonende op den Markt te 's Hertogenbosch (1).

Twee andere Bosscher schepenbrieven, die op de familie de Roover betrekking hebben, bevatten het volgende :

Gerlacus die Rover had twee kinderen: *Edmond*, die de tienden te *Goirle* erfde, en *Hilla*, welke in eigendom kreeg de hoeve *ter Kemenaden*, onder de parochie *Zonne*, (Son). *Hilla* de Roover trouwde met *Hendrik van Eyngelberch*. *Daniel Roesmont* had echter eene rente van tien malder rogge, maat van Son, op de hoeve *Kemenade*, welke rente door *Hendrik* en *Hilla* werd uitgekocht. Hunne dochter, *Johanna van Eyngelberch*, trouwde met *Arnold Sher Martens*, zoon van *Matthias*. Deze twee laatste echtelieden schonken op den 22^{en} September 1454 bovengemelde rente van tien malder rogge aan *Jacob van Eyngelberch*, den natuurlijke zoon van *Hendrik van Eyngelberch*, en verpandden daartoe de hoeve *Kemenade*, benevens de tienden welke *Emond die Rover* bezat te *Goirle*. »Testes interfuerunt scabini in buscoducis *Henricus die Hoester* et *Goeswinus de Beeck* (2).”

(1) Bijlage IV.

(2) Een en ander orig., op perk., zegels verloren. *Rijksarch. te Maastricht*.

§ 3. De familie van Vlodrop.

De heerlijkheid van Obbicht ging over op *Anna* van der Donck, eene der dochters van *Hendrik van der Donck* en van *Johanna de Roover*. *Anna* van der Donck trouwde met *Willem van Vlodrop*, heer van Odenkirchen.

Den 17^{en} Februari 1438 verpandde *Johan van Heinsberg*, graaf van Loon, zijne grienden onder Grevenbicht en Obbicht aan *Godart van Vlodrop*, heer van *Leuth*. De schoonvader van *Anna* van der Donck, die even als haar gemaal *Willem* heette, liet den pandbrief viseeren voor het gerecht van Roermond den 29 September 1524 (1).

Op *Willem van Vlodrop* en *Anna* van der Donck slaat de Obbichtsche schepenbrief, dien wij hier verkort mededeelen, evenwel uitvoeriger dan het woord *verkort* zou doen veronderstellen, om reden dat hij eene evaluatie van munten bevat: 1^{en} Januari 1553, »Wyr *Willem van Vlodrop*, heer tzoe *Dalenbroich*, *Odekirchen*, *Crutsburch*, *Opbicht*, *Papenhoven* ende *Reckheim*, in bywesen, wille, weten ende consent *Anna* van der Donck, mynder wettiger huysfrouwen, kennen mitz desen openen brieff, voir ons, onsse erven ende nacomelingen, ende overmitz ende in tegenwordicheit *Scholtis* ende *Scepenen* ons gerichts ende herlicheiden tzoe *Opbicht* ende *Papenhoven*, mit namen: *Henrick vanden Broick*, *scholtis* in tyt, *Gurt Gruyssen*, *Lemmen int Panhuys*, *Jacob van Papenhoven*, *Goissen van den Attenhoven*, *Johan op die Berge* ende *Peter Specken*, onse *Scepenen*, Wye dat wyr vercocht hebben den Eersamen *Andries van Eyck*, mit *Annen Noitstockx*, synder wittiger huysfrouwen, lakenmecker binnen der stadt *Maestricht* ende borger der selve, sestich *brabants gulden*, twintich stuver *brabants* van den gulden, jaerlicker, lyfflicker lois

(1) Bijlage V.

renten, omme rede voir eyn zekere somme van penningen, te weten: duysent brabant gulden, in stucken ende parcelen, hier nae volgende: Inden yersten sevenhondert ende twintich *geldersche Ryders*: tstuck voir drie ende twintich stuver brabant, noch vier ende twintich *Carolus gulden in golde*: tstuck voir eyn ende twintich stuver brabant, noch seven *Andries gulden* ende vyff *Wilhelmus schilde*: ider tstuck voir eyn ende dartich stuver brabant, noch vyff ende twintich *zonnen croenen*: tstuck voir negen ende dartich stuver brabant, noch vyff ende twintich *ytaliaensche croenen*: tstuck voir acht ende dartich stuver brabant, noch daer by in payment stuyvers ende vur stuyvers, maeckende metten voirs. parcelen: duysent brabant gulden, twintich stuyvers voir den gulden.

»Soe hebben wy Wilhem ende Anna, voirgenoempt, tot eynen onderpande gesadt *onsen windt*, gelegen *achter die kircke* van Opbicht, reygenoit nae Stockhem: *die Mase*, in eyne, ende die gemeyn strate: in andere syden.”

Verder stellen zij nog tot onderpand hunne heerlijkheden en verdere bezittingen (1).

Op de keerzijde staat er: »Desen brieff cost te scriven eynen philippus gulden, den welicken Andries van Eyck betaelt heeft,” en wat lager: »Befindt sich in dem Inventario aller brieffe und siegell, das diese verschreibung durch den herrn zu Dahlenbroch ist abgelost.”

§ 4. De familie van Bronckhorst en Batenburg.

»Gegeven am siebenden dach April. Anno unsers Hern duijsent vieffhondert Einundseestich.” Uittreksel uit het huwelijkscontract, op gemelden datum gesloten tusschen »den

(1) Origineel, op perk., de drie zegels: Vlodrop, Donck en die der schepenbank van Obbicht, verloren: *R. arch. te Maastricht*.

Edelen und Welgeboren *Karl von Bronckhorst* und Battenburch, her zu *Berendrecht*, wettigh soen Jonckeren *Herman von Bronckhorst*, freyhern tot *Battenburch* und *Stein*, seliger gedachtenis, und jouffrauwen *Petronelle van Praet*, freier derselbigen landen, ter einre, und die Edele und Welgeboren jonckfrauw *Alvera von Flodrop*, wettiche dochter jonckeren *Willems van Flodrop*, freijhern zu Reckum, hern zu Dalenbroch, Odenkirchen, Bichten, Henneff und Elmpt, und jonckfrauwen *Anna van der Donck*, geboren dochter van Bichte etc., seliger gedechteniss."

»*Petronella van Praet* gefft iren son *Karl von Bronckhorst*, zu einer heijlichs mitgave, ir levenlanck zu liefferen und wal zu betalen uff dat hochtijt Paaschen, vierhondert brabant gulden, twintich stuveren salueret vur jeglichen gulden; und nach dotlicher affganck gerurter seiner moder sal die herlicheit *Berendrecht* im zu khomen, mit allen gerechtigkeit und thobehoren, dergeleichen sein anpart vander *Battenburgischen pantguederen*, uff valeur, wie geestimiert, ungeverlich uff dreyhondert brabant gulden des jaers; und wes zu der zeit der deilonge an staenden renten zu *Berendrecht* und uff der *Velouwe* nit befunden wurde, sal der freijherr zu Battenburch (1) gehalden sein [zu ersetzen, durch gul]tige assignation und verweysung zu dem, voorts an anderen gueden, erffrenten, tho der somme und jaer renthen van twee duysent gulden, werde vors."

Willem van Vlodrop schenkt er, voor den duur van zijn leven, aan *Alvera* zijn aandeel in Huys, heerlijkheid en inkomsten van *Haneffe*, bedragend eene jaarlijksche rente van 300 brab. gulden. Voor uitrusting geeft hij haar 2000 brab. gulden, te heffen uit de achterstallen van *Haneffe*, of bij ontstentenis daarvan, uit de inkomsten van *Reckheim*. Na den dood van *Willem van Vlodrop* zullen de getrouwde

(1) *Willem*, heer van *Stein*.

dochters de uitrusting in de deeling inbrengen. De drie dochters zullen de pandschappen, erfrenten en gereede goederen gelijkelijk deelen en gezamenlijk de schulden betalen. Uit de heerlijkheden der ouders zal de oudste dochter de eerste en de derde dochter de tweede keuze hebben; de overblijvende heerlijkheid zal zijn voor de tweede dochter (1).

»In orkonde der warheit hebben wij, vrouw Petronella van Praet, als moder, Wilhelm van Bronckhorst, freijher zu Battenburch und Stein, als broder, und Karl van Bronckhorst und Battenburch, herr von Berendrecht, Bruidengom, an eine, und Wilhelm van Flodrop, freijher toe Reckhum, herr zu Dalenbroeck, Odenkirchen und Biecht, als vader der Bruidt, *Floriss van den Boetzler*, freijherr van Langkerack, und *Odilia von Flodrop*, frauw von Langkerack, eheleude, vur sich und von wegen der Bruydt, an die andere seyden, als sachwalden und principalen magen und verwanten, so wyr tsementlich und jeder besonder, so viel uns einigsins aengaen mach, hier in gudtwillich bewillicht und geschlotten, diese gegenwortige heylichs vurwarden mit onsen angeboren Insiegelen bevestiget und daran wissentlich gehangen, und auch gebeden die Edelen und Welgeboren *Wessel van den Boetzlar*, freijherr zu *Asperen* und *Langkerack*, und *Balthasar von Flodrop*, hern zu *Leudt*, *Ryckolt*, *Rulant* und *Eijsden*, unsen lieven oemen und neffen, dat sy neffens und mit uns diese heilichs verschreibung, mit iren eygenen angeboren siegelen versiegelen und bevestigen wollten, welches wir Wessel vanden Boetzelar, freijher toe Asperen, und Balthasar van Flodrop, herr toe Leut, uff

(1) De oudste dochter, *Odilia*, koos *Odenkirchen*; de derde dochter, *Alverta*, nam zich *Obbicht*; toen bleef er voor de tweede dochter, *Anna*, later getrouwd met *Hattard van Palandt*, de heerlijkheid *Dalenbroek* over. Het schijnt dat het pandschap van *Reckheim* met den dood van *Willem van Flodrop* verviel.

begeren unseren lieven Neven, Nichten und verwanten, alsoe gerne gedaen hebben, om alle puncten und articulen stede und vast to onderhouden, wey vers. steit. Gegeven" etc. (1).

Viglius schrijft, den 23^{en} Mei 1567, aan Hopperus, dat Dirk en Gijsbert van Bronckhorst en Batenburg, die toen pas gevangen genomen waren, de broeders waren van dien Batenburg, die onder den hertog van Savoyje gediend had en in Frankrijk was krijgsgevangen geweest (2). Dat is hoogst waarschijnlijk Willem, heer van Stein geweest. Op die wijze verklaart zich ook hoe de Zwijger er toe kwam, om hem het commando over het legercorps van den weggejaagden Lumey op te dragen. De heer van Stein was, in deze veronderstelling, immers geen nieuweling in den krijgsdienst.

Anna van Bronckhorst, eene der twee dochters van Karel van Bronckhorst, was getrouwd met den Italiaan, *Joseph Malagamba* (3). Deze bekleedde den rang van kapitein in het regiment hoogduitschers van Filips van Bentinck en was in 1586 commandant van het kasteel te Well (4).

§ 5. Filips van Bentinck.

Bij open brief van den 6^{en} Juni 1601 verleenen de aartshertogen aan Filips van Bentinck »die hooge heerlicheyd

(1) De plaats, waar het contract geteekend werd, staat er niet vermeld. De acht zegels zijn verloren. Op de zeven staarten die er nog aan hangen, leest men 1° vrouw Petronella van Praet, (tweede verdwenen), 5° herr Karl van Bronckhorst, Brudigam, 4° Herr Wilhelm von Flodrop, freyher zu Reckhum, 5° Herr Floris van den Boetlar, freyher zu Langkeragk, 6° Odilia von F odrop, vrouw zu Langkeragk, 7° Her Wessel, freijher zu Asperen, (achtste onleesbaar.) (Orig., op perk. *R. arch. te Maastricht*.) (2) C. P. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, *Analecta Belgica*: tom I, Pars sec. p. 428. De zoogenaamde *kinderen van Batenburg*, Dirk en Gijsbert, waren toen 25 jaren oud.

(5) SIMON VAN LEEUWEN: *Batavia Illustrata*, blz. 1009.

(4) *Publ. etc. du duché de Limb.* t. XX, p. 60.

van de alinge kerspelen van *Doornick* en *Ressen*, gelegen in de *Overbetuwe*, vervallen aen C^o m^{teit} by den dootlycken afganck van jonckheer *Willem van Ardemberch*, sonder manlyck hoir achter te laeten." Uit den brief blijkt, dat F. van Bentineck reeds tijdens het leven van Filips II het verzoek gedaan had om, tot belooning van bewezen diensten, dit leen te ontvangen, te meer wijl hij was »edelman vanden selven quartiere en in de selve heerlicheden redelycker wys geërfft." Bovendien was »die verleeninge van cleijner importancie, als maer consisterende in Hooge Heerlicheyt, gevende meer eer dan proffyt." Het eerste verzoek was indertijd tot advies verzonden geweest aan »meester *Jan Puyn*, richter der Stadt Niemegen, oyck adelicken Raedt van Gelrelandt," doch het stuk was niet teruggezonden, wegens het overlijden van Puyn. Eindelijk werd er aan het herhaald verzoek voldaan, en ontving Bentineck, tot loon zijner »getrouwer diensten," dit »man of sadelleen, ten gelresschen rechten" te verheffen (1).

Uit een verkoopbrief, gedagteekend 28^{en} Juni 1608, en bezegeld, namens de schepenbank »der Vagdien Gelrelandtz," door de »mytstoellbroeders Cornelis Broers ind Gerit Paepen," blijkt, dat F. van Bentineck indertijd gekocht had van »*Johan Paelandt*, heeren tho *Issem*, den alingen *Horsmanshoff*, myt allen synnen beygehoer, fry und franck von pacht, tyntz, gewin und gewerff." Op gemelden datum verkoopt hij uit dezen *laathof*, met toestemming van zijn zoon Kaspar-Karel, en van zijn schoonzoon »*Johan van Wytenhorst*, heer tho der *Horst*," aan den »ersamen Guerdten ter Porten, ter *Alderkercken*, und Entgen Kluede, synner hoisfrouwen, eyn stuck landtz in *Horsmanshoff*, haldende seste halff ferdell, seven royen, tyen voitt, who (zooals) dat selbige durch *Johan Meissertz*, schepen und geschworen

(1) Orig. op perkament. R. arch. te Maastricht.

landtmeter, dorgh forderonghe Johan Plenck, crafft synner follmacht, ortenlich gemeten und affgepast, voer eyn somma van penningen, die Guert ter Porten und Anna Kluede eyndeyl op *Kluickenhoff*, als: ses und tachtentich daller, verschaten, und die ander rest, als: ses untwintich daller, twintich stuver, die beloefde koepspenningen, ganss ver-richt und betalt hebben.

»Soe gelaven ich, heer van Bicht, voer mich und mynen erven, desses erfkoeps wehr und werschap, who (zooals) affkoeps recht is. Och (ook) soe ist in desen koop myt voerbehaldden dat sy, kuepere, my ader mynen erven, jaers, op Horsmans sall plaitz, tho tyntz geven suyllen eyn talbaer hoen, und tho wynnen und tho werffen, als eyn handt verstuerfft: magh die levende handt die verstorven handt wederomme moegen wynnen myt dobbelen tyntz, als: mit twe talbaer hoenner; soe beide handt versterven, soe moegen die naeste erven dye beyde handt, soe verstorven syn, weder ommb gewynnen myt twe dobbel tynssen, als: myt vyer talbar hoenner, und mehr nyt, und dat bynnen eyn jhaer ende sess wecken tho gesynnen ende wynnen, mytt laeten, heyer (hier) in der Vaghdien, op Horsmans sall plaitz, und widars nytt" (1).

§ 6. Familie de Leerodt.

Maria-Anna-Augusta de Leerodt-Schmittburg trouwde in 1770 met Sigismond-Reinhard-Hugo-Joseph, vrijheer van Bongardt, heer van Wynandsrade, Paffendorf etc. (2).

Hendrik Prinssen, drost van Obbicht en Papenhoven, was gehuwd met eene zuster van jonker Wilhelm von *Wicherding*

(1) Orig., op perkam., zegels verloren. *R. arch. te Maastricht*.

(2) JOS. STRANGE: *Genealogie der Herren etc. von Bongart*, blz. 65.

zu *Berscheit*!. Deze jonker stichtte een *beneficium* (kapelanie) in de parochie *Raeren* en stelde daartoe eene hypotheek van 1200 patacons op zijn erfgoed *Berscheit*. Na diens dood, maakte zich Hendrik Prinssen weigerachtig tot het uitbetalen der jaarlijksche renten. In 1732 besliste de Raad van Brabant te Brussel, dat de erfgenamen van den stichter het kapitaal moesten aflossen (1).

§ 7. Topographische bijzonderheden en leenverheffingen.

Johannes Haspenghouwere kocht van Gerard van der Marck een eiland, gelegen aan deze zijde (ab ista parte) der Maas, bij Rothem, naast Stockhem, groot 12 of 14 bunder. Het was allodiaal goed; maar *Egidius Haspenghouwere*, Janszoon, droeg het op in handen van den hertog van Brabant, en werd er meê beleend te Park, bij Leuven, in het jaar 1329 (2).

Naderhand deed ook *Gerard van der Marck* de verheffing van dit leen bij den hertog van Brabant (3).

»*Ogerus*, filius *Johannis*, dicti *Voeght*, de Trajecto, justiciam de *Byechten*, cum feodalibus, censuariis et pertinentiis suis, etc. *Ogerus de Haren* relevavit hec bona quasi mamburnus ipsius *Ogeri*” (4). Het is nochtans niet zeker of hier onder *Byechten* Obbicht moet verstaan worden.

Topographische kaart van Obbicht en Papenhoven. Zij werd ons medegedeeld door den Eerw. Heer S. Engels, rector te Grevenbicht. Alvorens de legende, die aan den voet der kaart in het Fransch staat, mede te deelen, maken wij een paar aanmerkingen; 1° vóór 1643 liep de hoofdstroom der Maas reeds door de punten, genoteerd H. I.; dat bleek reeds uit het eind der hierboven geleverde

(1) CH. QUIN: *Der Kreis Eupen*, blz. 128, v. (2) GALESLOOT, *loc. cit.* p. 45. (3) *Ibid.* p. 61. (4) *Ibid.* p. 218.

bijdrage tot de familie Vlodrop; 2° In 1643 heeft de hoofdstroom der rivier zich naar rechts verlegd en toen kerk en dorp weggespoeld.

Légende: A. A. A. A. A. Cinq ruptures de la digue, arrivées anno 1755.

B. B. B. B. Limites entre Berg, pays de Juliers et Obbicht.

C. D. E. Lieux sur lesquels la Meuse passe avec beaucoup de violence, en cas du moindre débordement.

F. F. Plan et projet d'une nouvelle digue à construire.

G. G. Alluvions liégeoises, à la place de l'ancienne situation du village d'Obbicht, lequel y a été emporté ci-devant.

H. Lieu, où les eaux commencent à manquer à la superficie du terrain et faire une vallée.

J. Bras que la rivière y a laissé de son ancien cours.

K. K. K. Vieille Meuse, encore actuellement coulante.

L. L. L. L. Endroits, où les eaux, par H. J. et K. découlantes, doivent retomber et se jeter dans la Meuse.

M. M. Alluvions située au-dessus d'Obbicht, laquelle ne peut que fort peu et lentement accroître, à raison qu'elle est exposée aux cours trop violens des eaux, qui viennent par les endroits marqués C. D. et E.

N. N. N. Bords et Battes d'Obbicht.

O. O. Vieilles battes d'Obbicht, situées à l'autre côté de la Meuse, depuis l'an 1740.

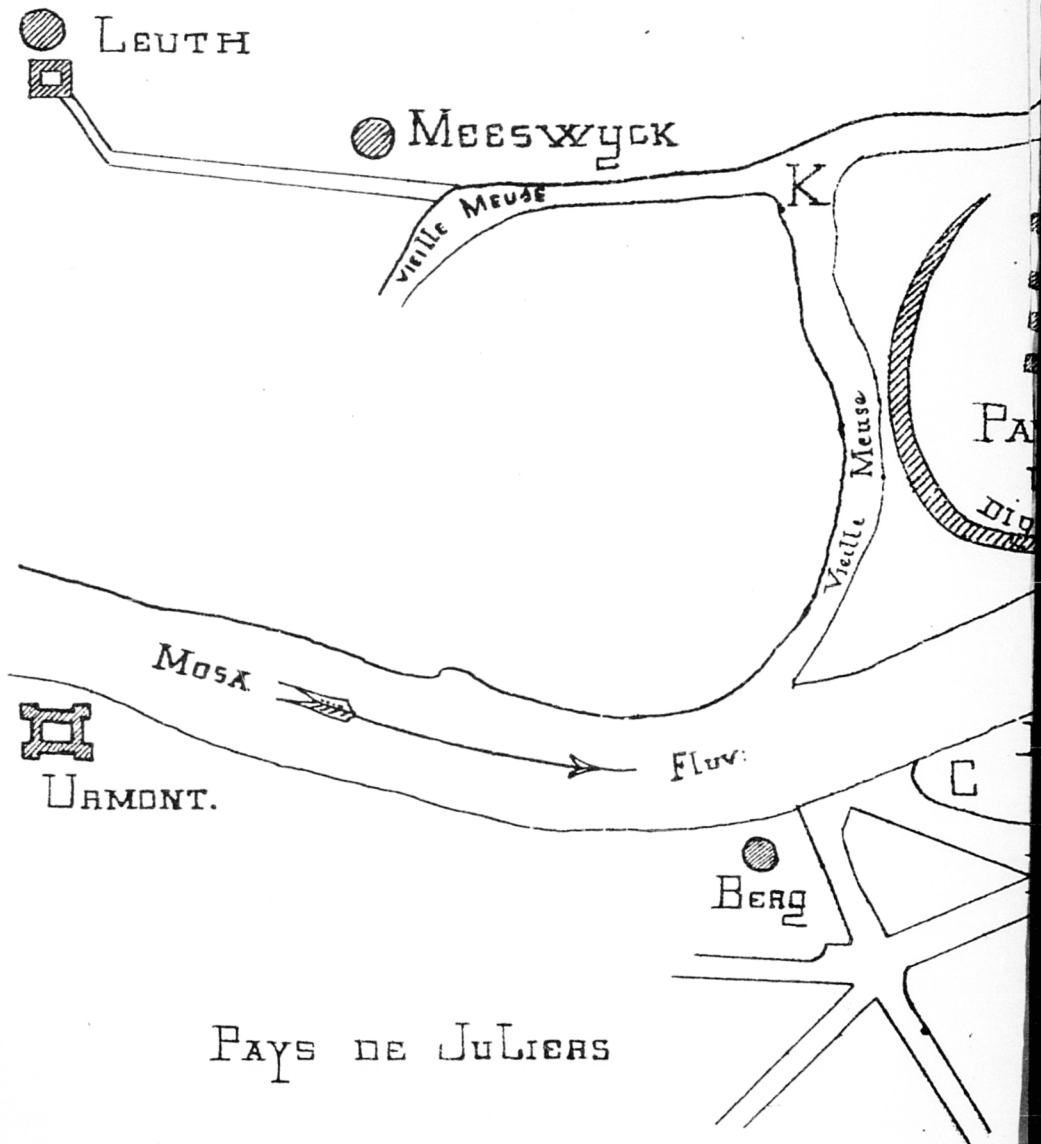
Carte de la terre franche d'Obbicht et Papenhoven, avec le plan d'une nouvelle digue à construire, pour arrêter, rompre et détourner l'impétuosité de l'eau, dressée anno 1755.

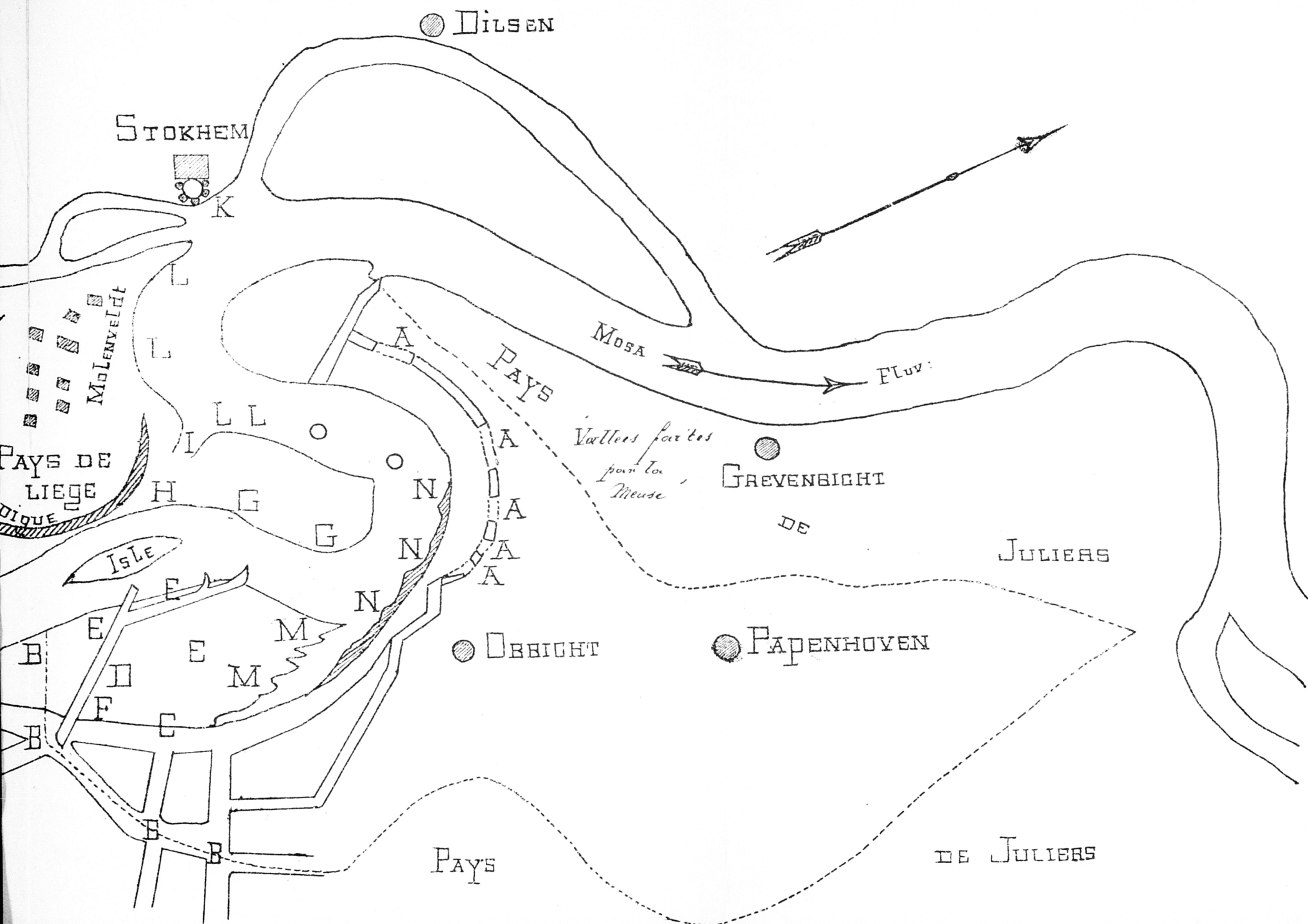
Copie par moi G. Coolen, géomètre à Ruremonde.

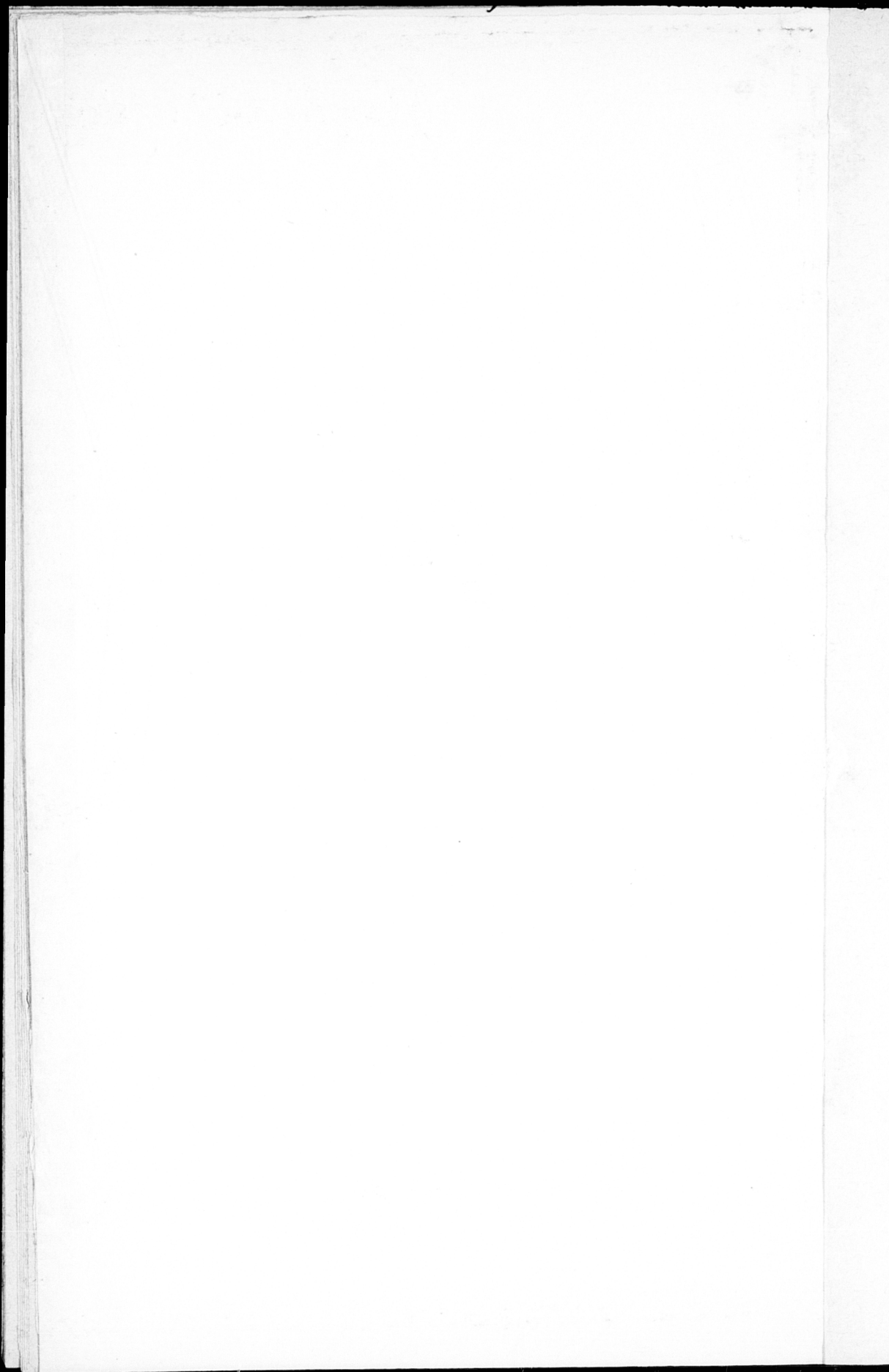
§ 8. Obbicht eene Rijksheerlijkheid.

Adriaan vrijheer van Virmond, heer van der Neerssen, keizerlijk krijgscommissaris, schreef den 10^{en} April 1664

PAYS DE LIEGE.

uit Keulen aan den heer en de ingezetenen van Obbicht en Papenhoven, dat zij zich den 23^e daaraanvolgend moesten doen vertegenwoordigen op het klooster der Preëkheeren te Keulen, om er te accordeeren over hunne bijdrage in den oorlog tegen de Turken. De schout Caspar Rademacher verscheen er als gevolmachtigde. Obbicht moest de helft der kosten, benoodigd tot het onderhoud van een voetknecht, opbrengen, en betaalde voor één jaar 40½ rijksdaalder. De W^e de Berlo weigerde daartoe bij te dragen uit de goederen, die zij onder Papenhoven bezat, en zij protesteerde bij den Raad van Brabant te Brussel tegen de beslaglegging, welke de justitie van Obbicht op die goederen gedaan had. De schepenbank kreeg hierover eene strenge berisping uit Brussel den 26^{en} December 1667. Maar den 14^{en} Februari van het volgend jaar richtte het keizerlijk Kamergerecht van Spiers, over deze inroeping van vreemde rechtsspraak, tot de W^e de Berlo eene *citatio violatae iurisdictionis Imperii, ut et mandatum de cassando et non evocando* (1).

Gehoor gevend aan een verzoekschrift van de ingezetenen van de heerlijkheid Obbicht, schreef den 20^{en} November 1671 keizer Leopold I, uit Weenen, een brief (waarschijnlijk) aan de Directeurs van den Westphaalschen Kreits, dat zij de aanmatiging van het geldersch hof te Roermond en van den Raad van Brabant te Brussel moesten doen ophouden, op grond dat de uitheemsche leenroerigheid, niet noodzakelijkerwijs de erkenning van de opperheerschappij, noch de rechtsbevoegdheid, in zich sluit (2).

(1) Arch. van Wetzlar, n° 189, in het *Rijksarch. te Maastricht*.

(2) Bijlage VI.

§ 9. Gemeente.

Aan een request dat schout en schepenen van Obbicht den 25^{en} October 1757 aan de hooge regeering te Brussel inzonden, ontleenen wij het volgende :

»Dat dese heerlyckheyt met 28000 gulden capitael beswaert is en daeraf de jaerlyxe intressen moet betalen, ende daerenboven eene jaerlyxe contributie van 270 gulden brab. aen haere Majesteit, beneffens 25 pattacons tot de hoffhaldinge; dat dese heerlyckheyt in desen oorlogh, door logementen, leverantiën en karvrachten, ontrent dryduysent pattacons schade heeft geleden.

»Dat de batten ende dycken deser heerlyckheyt soodanigh van tydt tot tydt syn worden geruïneert, dat daerdoor bynae een derde deel van haer territoir is afgespoelt.

»Dat hertog Karel van Lorraine, den 15 Nov. 1749, de helft dier contributiën voor 10 jaer, en den 5 july 1751 de andere helft voor 7 jaer heeft quytgescholden, onder conditie dat die penningen aan de dijken werden besteed; dat daerenboven nog 4500 pattacons sedert 1749 tot 1756 aen batten en dycken zijn ten coste gelegd.

»Dat tegen het alde hercommen in de commandant van Ruremonde, sedert den 15 Augustus 1730 tot op vandaeg, de gemeente jaerlycx dwingt carwijen te doen voor de troepen tusschen Roermond en Weert, veleke karvrachten eenige jaeren 160, oft 180 ende meer pattacons jaerlycx aen de gemeente gecost hebben.

»In desen jaere 1757 is tusschen dese heerlyckheyt Obbicht ende de stadt Stockem eene schipbrugge, vanden 22 April tot in Augusto, over de Maese, tot passagie der franse hulptrouppen, geslagen geweest, ende t' sedert afgebroken zijnde, tot den 22 deses (Octob.) aldaer opt landt is blyven liggen; ter occasie van welcke brugge dese ge-

meente door alle karrevrachten, tot transport van broodt, vleisch, haver en allerhande gereedschap, soo voor de pontonneurs als voor de fransche detachementen, 446 gulden onkosten heeft gehad. Ende alsoo de voors. brugge alsnu wederom ter selver plaetse geslagen is, soo heeft dese gemeente noch tweemaal soo veel onkosten te vreesen."

§ 10. Eenige pastoors van Obbicht.

1400. *Everardus de Goldsteyne*, absens. Deservitor: *Joannes Coperat*.

1443. *Henricus Wiricus*, absens. Deservitor: *Joannes Crons*.

1483. *Petrus Gruysen*, studens Coloniae juri canonico. Deservitor: *Joannes Holtermans*.

1554. *Thomas Odendael*, absens. Deservitor presbyter sæcularis idoneus.

Aegidius Miranda, 1627--1673.

Pastoor *Feller* was, vóór zijne benoeming in 1745 tot pastoor te Obbicht, gedurende zes jaren huiskapelaan geweest op het kasteel te Born.

BIJLAGE I.

*Scheidsgerechtelijke deeling der nalatenschap van Dirk van
der Donck te Sevenum.*

— 1397 —

Allen luden dy desen brief suelen sien of ho.....oen, Wy
Wilhem, here to Bruechusen, Ritter, Heinryck, here to Wickeraede,
Ritter, Johan van Kessel, Ritter, Mathys van Kessel, Ritter, Zibrecht,
her [to Blit]terswyck, Johan van Bruechusen, des heren soen van
Bruechusen, was kont ende kenlyck dat wy, om beden wille ende
om ontheits wille, als verkooren segges lude ende scheytslude ende
als vriende ende maeghe van beyden partyen, gescheyden hebben
ende scheyden joufrouwe Nesen, eermaele wetlike wyf was Dirckx
van der Donck, god genedich sy, Claes, Johan, Dirck, Lysbetten
ende Grieten, wetlicke kinder Direkx vurs. ende joufrouwe Nesen
vurs., van allet alsulken erfenisse als joufrouwe Nesen ende hueren
kinderen aengevallen is van doede Dirckx van der Donck vurs., in
alsulker voeghen, dat Johan vurs. dy kereke ende dy pastoerschaep te
Zevenheim hebben ende behalden saell, in voegen als dy brieve be-
gripen ende in halden, dy Johan daerop hevet. Vort sael Dirck bezitten
ende hebben aenden twee muelen to Zevenheim, tot onderpande,
wanneer hy tot synen mundigen daegen koompt, vur dusent gelres
gulden, als inder tyt der betalingen genge ende geve suelen syn,
of hondert gelres gulden daer aef jaerlix te geven, want ter tyt dat
dy dusent gelres gulden wael betaelt weren. Vort sael Lysbet, Dirckx
dochter vurs., hebben ende behalden den hoof tgenen Kruchaem, mit
alle synen toebehoer, vur acht hondert gelres gulden, to hilix recht,
tot einen onderpande, ende twe hondert gelres gulden, of twintich
gelres gulden, daer aef jaerlix te geven, want ter tyt dat dy twee
hondert gelres gulden wael betaelt syn: allet alsulke gelres gulden
als inder tyt der betalingen genge ende geve suelen syn. Vort sael
Griet, die ander zuster, hebben ende bezitten den hoof te Hersell,

gelegen inden kirspell van *Heringen* ende twe hondert gelres gulden, payment als vurs. is, of twintich gelres gulden daer aef jaerlix te geven, want der tyt dat dy twe hondert gelres gulden wael betaelt syn. Vorts saell joufrouwe *Nese* hebben ende behalden vyf ende seventich gelres gulden, des vurs. payments, jaerlix aender teenden to *Zevenheym*, tot huere tocht. Ende vorts sael *Claes*, huer aldste soen ende syn rechten erven, alle goet behalden, ombekrot ende onbekroent synre bruedere *Johans* ende *Dircks*, synre zusteren *Lysbeth* ende *Grieten*, of huere rechten erven, of yemants van huen.

(Daarna beloven de vier jongere erfgenamen dat zij nooit tegen deze regeling zullen opkomen.)

»Gegeven int jaer ons heren dusent dryhondert seven ende negentich op sint....." (Origineel, op perk, zegels verloren. *R. archief te Maastricht*.)

BIJLAGE II.

*Dirk van der Donck doet afstand van zijne goederen te
Sevenum ten voordeele van zijn broeder Claes en
deze verheft ze voor Willem van Broekhuysen.*

— 1403 —

Wy her *Willem*, ritter, heer tot *Bruychusen*, doen kont allen luden dye desen bryeff soellen syen off horen lesen, dat voor ons komen is *Derick vander Donck*, *Dericks* witlike soen was *vander Donck*, den got genedich sy, ende heeft opghedragen ende overghegeven ende uitgegaen met hande, met monde ende myt synen vryen wille, inder tyt dat hy des mechtich was ende tot synen mundigen dagen komen was, *Claes vander Donck*, synen broeder ende synen rechten erven, all alsulken erffenis, goet, laeten, renten, jaergulden, hoef, leenen ende tienden, kercgychten, beende, bosch ende broeck, als hem aen verstorven is van *Derics* wegen *vander Donck* vors. syns vader, ende hoem naemaels aen versterven mach van *Joffrouwe Nesen*, sinne witklike moeder, dat men al te samen haldende is te leen van ons her *Willem* voers., wie ghelegen syn inden kerspel van *Zevenhem*,

Claes vander Donck, synen broeder ende rechten erven. Ende Derick vors. is alle deser vors. erffenis, goet, renten, laeten, jaergulden, hoeve, leenen, teenden, keregychten, beende, bosch ende broeck uytgegaen voer ons her Willem vors., als voer enen rechten leenheer, ende heeft daer op vertegen, ende heeft hoem ende syn erven daer aff onterft tot ewigen dagen toe, ende heeft Claes ende syn erven daeraen gheerft. Ende wy her Willem vors., leenheer, hebben Claes vors. all dese vors. erven, gueden, renten, jaergulden, hoeve, leenen ende teenden, keregychten, beende, bosch ende broeck vors., met all horen toebehoren, beleent, met wyllen Derics vander Donck vors., want hy tot synen [mundigen] dagen komen is. Ende ick Willem vors. heb Claes vors. all dese vors. leen beleent, als een leenheer, van recht, sculdich is te doen, in alre vorwaerden ende recht als Derick vander Donck, hoer vader, dat van ons her Willem vors. te leen plach te halden, beheltenis Ons her Willem ende onsen erven ons rechts ende leens aen allen desen vors. leenen ende gueden, tot ewigen daegen toe. Ende hyer over ende aen syn geweest *Johan van Bruychusen*, geheeten *vander Gonden*, ende *Johan vanden Bulck*, mynman (1). Daer wy her Willem vors. Claes vors. all dese vors. leen beleent hebben tot allen leenrecht ende soellen hoem daer aen halden tot ewigen dagen, want Derick vors. dit gedaen heeft myt synen vryen wille, in alre maniren als vors. steet. All argelist, quade, nye (2) ende alde vonde, all behelp geistlix off wereltlix gericht, ende allet dat desen vors. Derick ende synen erven tgeghen desen bryeff vorderen mach, uytgescheiden ende aff gedaen in dese vors. saken. In orkunde der waerheit deser vors. saken, ende want wy her Willem vors., leenheer, willen dat sy vast, stede blyven ende wael gehalden werden, tot ewigen dagen toe, so hebben wy vor ons ende voer onss erven ons zegel, myt onsen vryen, vordachten wille ende met onser vordacht wetenheit, aen desen brieff ghehangen. Ende wy *Johan van Bruychusen*, geheiten *vander Gonden* ende *Johan vanden Bulck*, als man ons lyeven heren vors., hyer over ende aen geweest hebben ende ons dese saken kundich syn, so heb wy, om beden wille van alle partijen, onss zegel als man vors., by ons leenheren zegel vors. aen desen bryeff ghehangen. Ghag. int jaer ons

(1) Bemiddelaar. (2) Nieuwe.

heren dusent vyerhundert ende drye, des neesten manendages vor
sunte margareten dach. (Origineel, op perk., zegels verloren. *R.*
arch. te Maastricht.)

BIJLAGE III.

*Scheidsgerechtelijke deeling tusschen Jan van der Donck
te Sevenum en diens voor- en nakinderen.*

— 1469 —

Wy *Jan van Erpe*, *Gerith ind Louff*, *Jeger*, gebrueder, ind *Derick van Haeren*, doin kondt ind bekenen myt desen apenen brieve, dat wy als mage ind vrunde, omme swaerheit, last ind ongonst tusschen gebruederen ind gesusteren te verhueden, soe voill des in onss is, een mynlich magescheit ind erfdeilinge gemaect ind gescheyden hebben, als myt naemen tusschen *Claes vander Donck* ind heren *Geerlaich vander Donck*, gebrueders, echte kynderen *Johans vander Donck*, *Ritters*, die hy by jouffrouwen *Henric van Hoeve*, wilicke heren *Johans voirs.* elige huysvrouwe was, selliger gedachten, ain die een, ind vrouwe *Alart*, echte dochter *Ffranck Piecken*, nu ter tyt rechte huysvrouwe oick is heren *Johans vander Donck voirs.*, jouffrouwe *Margrieten* ind jouffrouwe *Cornelien vander Donck*, gesusteren, heren *Johans ind vrouwe Alarts voirs.* elige kynderen, ind oeren rechten momberen, ain die andre side, in maten hier nae bescreven: Te weten dat *Claes* ind here *Geerlaich*, gebruederen *voirs.*, terstont na doede heren *Johans vander Donck*, oirs vaders *voirs.*, hebben, behalden ind ainfangen sullen ind moegen alle sulcke erfleenguede, lyffgewinne, tzyne, molenpechten, laetgueden ind alle andere erfsguede ind gheysteliche gyften, soe waer ind woe die inden kerspel van *Zevenheim* gelegen moegen syn, gelyck ind als die selve here *Johan voirs.*, op dach data des briefs, in noot ind bruyckweeren heet, uyt-gescheyden alle alsulke makinghe als her *Johan voirs.* uyster den gueden, die hy voirtys der jouffrouwe van *Heynsbergh* af gegolden ind daer voort, in die gaits eeren ind der armer behoeff, dair uyt gemaict heeft, off dair uyt noch makende mach werden, sonder

argelist, sulcke Claes ind here Geerlaich voirs. allet vast, stede ind onverbrekelych halden sullen. Ind soe dan jouffrouwe *Katheryn vander Donck*, cloister juffrouwe tot *Herkenraide*, oick twyntich malderen roggen, bruss. maeten, tot oeren lyfftochten, ind jouffrouwe *Hille vander Donck*, cloister juffrouwe tot *Nymegen*, vyftien Ryns. gulden, tot oeren lyfftochten, oick uyer den voirgem. gneden tot *Zevenhem* jaerlix geldende hebben, die selve lyfftochten voirs. sullen Claes ind her Geerlaich voirs. oick betaelen, of jouffr. *Kathryn* ind jouffr. *Hille*, nae doede heren *Johans*, dat belieften; ind na der jouffrouwen voirs. doede, soe sal die voirs. lyfftocht dan wederomme ain Claes ind heren Geerlaich voirs. ind ain oeren erven vervallen, sonder argelist; ind vrouwe *Alart* ind oere twee dochteren voers. er soelen mytter selver lyfftochten oick niet te scaffen hebben. Oick sullen Claes ind her Geerlaich voirs. den hoff tot *Vinckraide*, als die inden kerspell van *Greveraide* gelegen is, ind all sulcke kerckgiffte ind rechte tot *Cointsheim* (1) hebben, soe her *Johan*, oirer byder vader voirs., daer op, dach data des brieffs, toe gerechticht mach wesen; ind vrouwe *Alart* ind oere twee dochteren voirs. sullen den voirgem. Claes ind heren Geerlaich vander *Donck*, gebrueders voirs., dese voirgem. guede vrien van alre scholt, dair sy alsdan, na doede heren *Johans* voirs., mede bezweert moegen wesen; dan oick uytgenomen, hedde yemants van geestelichen off weerlichen personen van altz enige jair-gulden, tzyns, of pechte dair uyt geldende, die en sulden vrouwe *Alart* ind oere dochteren voirs. nyet te scaffen hebben, sonder argelist. Dan vrouwe *Alart* ind oere twee dochteren voirs. sullen nemelich vernuegen ind betalen die jouffrouw *vanden Egenen*, soe wes men oir schuldich were te doin, ind oick *Johan Tengnagel*, genuympt *Kortjan*, na inhalt synre brieven, dair hy vyff morgen lants, off dair ombtrent, ain sinen handen voir te pande stainde heet; ind voert *Griet van Sceelberch* ind *Henrick van Nuymhem* te voldoen, na inhalt oeren brieven; ind voirt aen alle witliche ind bewyssliche scholt, die her *Johan vander Donck* op die voirs. guede sculdich were te vernuegen, ind die aff te stellen, buyten hynder ind schade Claes ind heren Geerlaichs, gebrueders voirs.; ind hyer en thegen sullen Claes ind her Geerlaich voirs. *Arnt van Oye*, Greve tot *Upbergh*, oeren swager,

(1) Naam onduidelijk geschreven: *Corentsheim*?

vernuegen ind betaelen, na doede heren Johans, oiren vaders voirs., alle alsulcke negenhondert Ryns. gulden, als hem, na inhalt synre bilixvoirwarde, verscreven syn, buyten hynder ind scade vrouwe Alarts ind oerer twee dochteren voirs., sonder argelist. Ind dair toe sullen Claes ind her Geerlaich, gebrueder voirs., oick vrouwe Alart vander Donck ind oeren twee dochteren voirs., nae dode heren Johans voirs., vernuegen ind wail betalen sevenhondert golden Ryns. gulden, off die weerde dair voer ain anderen gueden pagh (1), als nemelich driehondert Ryns. gulden bynnen den neesten sinte peters dage *ad cathedram*, bynnen een jaer, nae dode heren Johans voirs., sonder enige pachte dair van te geven, ind twe hondert Ryns. gulden van den Sinte peters dage *ad cathedram* voirs. aver twee jair, myt vieren-detwyntich brus. malderen roggen, tot *Grave* te leveren, ind noch twee hondert Ryns. gulden vander sommen voirs., van den Sinte peters dage *ad cathedram* voirs. aver drie jair, myt twelf malderen roggen, der maeten voirs., oick tot *Grave* te leveren. Ind soe als her Johan vander Donck ind vrouwe Alart voirs. den huysraet tot *Erpe*, den Claes ind Geerlaich toe behoirden, gebruyet, genoot, versleten ind hem afhendich gemaict hebben, dair voir sullen die selve, Claes ind her Geerlaich voirs., na dode heren Johans, oers vaders voirs., behalden den huysrait, opten huys tot *Zevenhem* wesende, als die huden, op data dis brieffs, dair op is, ind den niet te verargeren. Oick sullen hoin korten viertich golden Ryns. gulden ainden iersten somme vanden driehondert Ryns. gulden voirs., te weten dat die ierste somme dan syn ind bliven sal tweehondert ind tsestich golden Ryns. gulden; voirtaen sullen vrouwe Alart vander Donck ind oere twee dochteren voirs., na dode heren Johans vander Donck, oers huysheeren ind der twee dochteren vader voirs., hebben ind erfelich behalden alle alsulcke gelt, gehalt, profyt, genot ind opkominge als her Johan voirs. op dat *Ampte tot Grave* ind *des lants van Kuyek*, huden op data des brieffs, stainde heeft. Oick sullen vrouwe Alart ind oere twee dochteren voirs. behalden dat huys ind hoff tot *Grave*, als her Johan voers. dat tegen den Eerweerdigen Abt ind Convent des cloisters van *Sinte marien* weerde gekoft heet, dat inder vriheit vanden *Grave* gelegen is. Oick sullen vrouw Alart ind oeren twee

(1) Payment.

dochteren voirs., na dode heren Johans voirs., hebben ind behalden alle erffenisse ind guede inden lande van *Kuyck* gelegen, uytgenomen off her Johan voirs., totter eeren gaitz of tot behoef der armen, uytter den hof ind guede, geheyten *die thoeven*, yet makende worde, sulcks sulde van weerden wesen ind bliven, buyten yemants hynder off bekoene. Noch sullen vrouwe Alart ind oere twee dochteren, na dode heren Johans voirs., hebben ind behalden alle verscheenen pechten, die tot *Zevenhem* ind vanden hove ten *Vinckraide* vervallen ind verschenen weeren, ind oick alle anderen reede guede, te weeten: dat koerne opten hoeve dat af gemeydt weere voer heren Johans voirs. sterfdach, ind oick alle scholt die men heren Johan voirs. sculdich weere, ind oick alle reet guet, huysraet ind have tot *Grave*, off inden lande van *Kuycke*, off soe wair dat gelegen weere op sinen sterfdach, beheltelick dat Claes ind her Geerlaich voirs. alle beesten, als: peerden, koyen, schape ind verken, als opten hove inden *voirborch* tot *Zevenhem* ind opten hove then *Kruycheim* weeren, behalden sullen, welke hoeve voirs. men, sonder argelist, reedelich mit beesten besat laten sal; Oick beheltelich ind uytgesceyden off jouffrouw *Mechtelt vander Donck*, heren Johans vander Donck voirs. moeder, affivich worde ee (1) heren Johan, oeren soene voirs., alle alsulcke guede alsdan heren Johan voirs., van dode synre moeder voirs., ain quemen, die sal hy bruyken ind genyeten, ind die erstale, nae synre dode, laeten gain, nae rechte ind ervalte der heylicher kerken, nae leenrecht, statrecht ind lantrecht, ther plaetsen dair sy gelegen weeren, hoeffden ind hoirden; uytgenomen soe, na dode jouffrouwen *Mechtelt* voirs., *Sander vanden Egeren*, of sinen kynderen, vyffhondert Ryns. gulden sculdich is te geven, ind soe jouffrouwe *Mechtelt* voirs. noch vorder beschuldt is, soe sal ind mach her Johan voirs. soe voill van oeren nagelatenen erfsguede dan vercopen, dair men die selve vyffhondert Ryns. gulden, ind soe wat sy meer bewysselich sculdich weere bleven, die dair mede te betalen, ind soe, dat vrouwe Alart ind oere twee dochteren voirs. die scolt niet sunderlings te scaffen hebben en sullen, dan soe voill vrouwe Alart off oere dochteren, nae oeren aindeel des vervals, dair van ainclevende is, sonder argelist. Mede is bededingt, oft sake weere, dat her Johan vander Donck

(1) Vóór.

voirs. tot enige lasten van gefenckenscappe off anderen kenlichen lyffnode queeme, sulcker got verhueden will, dair hy toe syns guets behoiflich weere, dat sall die selve her Johan voirs. neemen gelyck half vanden gueden die Claes ind her Geerlaich vander Donck voirs. toe gescheiden syn, ind die andere helfte vanden toe gescheiden gueden vrouwen Alarts ind oerer tweer dochteren voirs. Voirt ist mede bededingt, oft sake weere dat jouffrouwe Margarita ind jouffrouwe Cornelie, heren Johans dochteren voirs., afflivich worden, off enich van hen beiden, sonder echte, wittige, blivende geboorte, soe sullen alle oeren guede weder omme gaen ind erven den wech dair sy heer komen weeren, als nemelich: die guede die van heren Johans wegen voirs. gekoemen weeren, die sullen weder omme erven ain heren Johans voirs. rechte erven, dan off sy yemants dair ain getuchticht hedden, beheltelich den selven syns tochtrechts te behalden, sonder argelist. Mede is bededingt, sulcke scholt, kommer ind bezweernisse, als opten gueden *then Heytraick* ind te *Herzell* steet off gemaict weere, dat des vrouwe Alart vander Donck ind oere twee dochteren voirs. oick niet te schaffen of dair mede te doin hebben en sullen. Ind alle voirs. puncten sonder argelist ind ongeveerlich. Ind want wy *Johan van Erpe*, *Gerith ind Louff* die jegher, gebruederen, ind *Dirick van Haeren*, als mage ind vriende, dit voirs. magescheyt als gecoeren segslude ind gescheidslude voer een mynlich magescheyt ind erfleylinge deser voirs. parten, uytter der selver partyen begheerten, erfelich gescheyden hebben, deren elcker syn magescheits brieve in maten voirs. heeft, hebben wy, des te orkonde, elcker van ons, gecoeren segslude voirs., onse segele, in getuychenisse der waerheit alre puncten voirs., ain elck deser magescheyts brieven gehangen. Ind want wy *Johan vander Donck*, Ritter voirs., vrouwe *Alart*, syn elige huysvrouwe, *Willem van Marwyck*, als momboir jouffrouwen *Margrieten* (1), die elige dochter is heren Johans ind vrouwe Alarden voirs. synre huysvrouwen, ain die een, Ind *Claes vander Donck*, heer tot *Obiecht* ind heer *Geerlaich vander Donck*, Doymheer *Eutrecht*, gebruederen, ain die ander side, dit voing.

(1) Bij Bon L. DE HERCKENRODE: *Collection de tombes, épitaphes* etc., p. 620, komt voor: *Arnold de Bocholtz*, seigneur de Tongerlaer, épousa *Jeanne de Merwyck de Kessel*, dont la mère: *Dunck*.

magescheit ind erfdeylinge, gelyck voirs. steet, malekanderen myn-
lichen halden willen, gelyck onse mage ind vriende voirs. dat op
dach data dis brieffs, tot onser beeden ind begeerten wille, gemaict
ind gescheyden hebben, die wy dair voer dancken, hebben wij partien
voirs., elck van ons, onse segelen ain desen magescheits brieven,
by onsser magen ind vrienden voirs. segelen, oick in getuychenisse
ind stedicheit alre puncten voirs., mede gehangen, geloevende onder
den selven onsen segelen, op eenre peenen van dusent franckrysche
alden scilden vervallen te wesen, dat een dordendeel tot behoef des
heren vanden lande, dat ander dordendeel tot behoef der gecoren
segslude voirs., ind dat dorde dordendeel tot behoef der haldenren
partien (1) voirs., gelyck wy dat oick voir den Scepenen te Grave
verwilkort ind verpeendt hebben, Alle puncten des magescheits ind
erfdeilinge voirgeruert, soe voill elcken van ons partien voirs. dat
aintreffen mach, malekanderen volkomelich ind mynlich voltrecken ind
geloofflich halden sullen ind te doin halden, dair niet tegen te doen
off te doin doin in eniger wyss dan opter peenen voirs., sonder
argelist. Gegeven inden jair ons heeren dusent vierhondert negenind-
tsestich, des Saterdages, na den heyligen Cruys dach *Inventionis*.
(Origineel, op perkament. Zegels verloren. *R. arch. te Maastricht.*)

BIJLAGE IV.

Vidimus^{*}-brief der schepenen van 's Hertogenbosch (gedagteekend
1^{en} Februari 1377), betrekkelijk eene transactie in 1346
door Dirk van Horn, heer van Cranenburg, aangegaan
met de familiën DE ROOVER, KOK VAN NEDERIJNEN,
VAN HEYLLU en CNODE.

Nos Woltherus de Erpe et Johannes de Erpe, scabini in Buschoducis,
notum facimus universis, quod nos literas scabinorum de Buschoducis
infrascriptas, non cancellatas, non aboletas, non abrasas, nec in a[liqua]
sui parte viciatas, sed veris sigillis eorumdem scabinor[um in ii]sdem
literis contentorum sigillatas, vidimus, tenuimus, ac de verbo ad

(1) Der aan het contract getrouw blijvende erfgenamen.

verbum legi audivimus, hunc tenorem continentes: dñs Theodoricus de *Huerne*, dñs de *Cranenborch*, miles, palam recognovi[t et pro]misit, ut debitor principalis, super se et bona sua, *Johanni* dicto *Rover*, filio quondam dñi *Theoderici Roveri*, militis, ad opus dicti *Johannis* atque fra[tris? fratrum?] ejusdem *Johannis*, Nec non ad opus dñi *Johannis*..... [dic]ti, ecclesiae de *Wansem* presbyteri, dñi *Johannis* dicti *Koc de Nederynen*, militis, *Johannis de Heyllu*, fratrum quoque et sororum *Johannis de Heyllu*, liberorum quondam *Emondi Rover*, nec non dicti *Cnode*, quorum nomine videlicet dñs Theodoricus antedictus, cum literis, scabinorum de *Buschoducis* sigillis sigillatis, in quibus dudum dñs [Wi]llemus de *Buscho*, miles, ipsi dño Theoder[ico] am magnam pecunie summam promisit, ut dicebatur: aut eciam aliquis alius qui easdem literas de manu prefati dñi *Theoderici* acquirere poterit in futurum, dictos, *Johannem* dictum *Rover*, ejus em de tula, dñm *Johannem*, dictum *Koc*, *Johannem de Heyllu*, fratres quoque et sorores ejusdem *Johannis de Heyllu*, ac *Geerlacum* dictum *Cnode*, quo ad [omni]a eisdem jam dictis creditoribus o in ipsius testamento legata, seu de morte ejusdem dñi *Willelmi* ipsis creditoribus prefatis, jure successionis hereditarie advoluta, sola ac tantundem et de null..... movere valebit, aut aliquo modo vetare. Testes interfuerunt scabini in *Buschoducis* *Bertholdus de Hoesden* et *Petrus de Waderle*. Datum feria quarta post diem [anno] dñi millesimo CCC^{mo} quadragesimo sexto. Quibus literis sic a nobis visis et auditis, ut principaliter constituti coram nobis: dñs *Arnoldus Rover*, dñs *Ricoldus Koc*, dñs *Theodoricus Rover*, milites, *Theodoricus*, filius quondam dñi *Johannis Rover*, militis, et *Henricus Cnode*, palam recognoverunt dictas literas fore in quadam cista, consistente in domo habitationis dicti dñi *Theoderici Rover*, sita in *Buschoducis*, ad forum. Quæ quidem cista habebit quatuor claves; de quibus vero quatuor clavibus dñs *Arnoldus Rover* unam, dñs *Ricoldus Koc*, milites, unam, *Theodoricus* unam et *Henricus Cnode* unam clavem habebunt et obtinebunt. Ita videlicet, quod nullus eorum, alio absente, dictam cistam veleat aperire [nisi] antedicti dñi *Arnoldus*, *Ricoldus*, *Theodoricus*,

milites, Theodoricus et Henricus, ut debitores principales, mutuo. Quod si aliquis ad dictas literas presumens, prefatis literis indiguerit, extunc dicti quatuor clavigeri cum dicto dño Theodorico equaliter dictam cistam aperient, et indigenti dictis literis easdem literas porrigent et concedent, et cum is, cui dicte litere porrecte fuerint, opus suum perfecerit, extunc ipse easdem literas integras et illesas dictis quatuor clavigeris porriget, et ipsi clavigeri predicti dictas literas, cum dicto dño Theodorico Rover, in dicta cista reponent. Ibidem, et sub eorum custodia, post, antea fuerint, permanserintque. In cujus rei testimonium Nos Woltherus et Johannes, scabini predicti, sigilla nostra presentibus duximus opponenda. Datum autem visionis istius, in prefesto purificationis beate marie virginis, Anno domini millesimo CCC^{mo} septuagesimo septimo. (Origineel, op perkament, zegels verloren. R. arch. te Maastricht.)

BIJLAGE V.

Vidimus uff den brieff, dair innen her Johan van Loen ind her zo Hensberg Goddartten van Flodorp, herren tot Leuth, die werden zo Bicht vur 1000 reinische gulden pant-geweisz in gebrauch giff't, anno 1438.

Wir Dederich vain Kruchtein, richter, innd Rabet vain Dorsdaele innd Johain Mariell, Scheffen der stait Ruremundt, doen kondt aller mallich, offentlighen betzugende innde bekennende, das der Erentveste innd vrome Wilhelmen van Floedroff, hern zu Dalenbroich etc., uns fur hait braicht, sein innde hoeren lassen einen pergamentz brieff, mit drij anhangende tzegelen betzegelt innd ungecanselirt an schrifftein innd segelen, ouch sus sonder allen anderen archwanyge vicien innde suspicien, sprechende uff die werde zu Grevenbicht, inhalt dis schynn briffs, begerende innde gesynnende van uns innd dor uns innd dor over eyn Vidimus innd transsumpt schriuen zu lassen, innd mit onsen anhangenden zegelen zu besiegelen, umb dem selven Vidimus und transsumpt, bynnen innde büssen gericht, glich dem originalle hoiff

brieff, geloven zu geven. Und volght der selver brieff, vain worde zu worden hir nae geschreven, innd luidt alsus :

WYR JOHAN VAN LOEN, hern zu *Hensberch* innde zu *Lewenbercht* etc., doen kündt innde bekenne vür uns innde unse erven, mit deisen offenen brieve, dat wir mit goeden.... raide, ind umb redenen wille, uns dor tzo berürende, *Goedarde van Floedroff*, here zo *Leuth*, alsulcke werde zu *Biecht* (1) gehorende, mit namen unsen werdt van *hodies*, item der *küwert* van *hoidries*, item *smeets wert*, item *vergudelen wert*, item dat *kleyn wertghen*, item der *gans wert* van *Biecht* innd *Stockem*, versait innde verbonden haven, ind mit desen unsen brieve versetzen innde verbynden vür düsent reinsche gülden, mit alsulcher vürwerden, dat der vürs. Goddart die vürs. werde, ind wes dar aff kompt, gebruchen innde in synen ürber keren sall, aen (2) eynicherleye reiden (3) off uns off unsen erven dar aff zu doin, bisz zer tzit dat wir, off unse erfgenamen, Godarde of sinen erfgenamen betzalt innde uysgericht soelen hain düsent reinsche gülden, mit ther jair rentten, asz wir, off uns erven, dat loesen werden. Ouch is vürwarde, dat Goddart vürs. den ghenen den wir die vürs. werde verhuert off verpacht haben, yren toust van jaeren halden innde gebrüchen sal lassen, innde desgelix asz die tzit kompt, dat Goddart vürs. kompt die vürs. werde zu verhueren off zu verpachten, asz dat gewontlich is, innde wir, off unse erven, dan dat loiseden mit düsent reinsche gülden, mit der jair rentten, asz vürs. is, so süllen wir, off unse erven, denselven lüden, den Goddart die vürs. werde verhuert off verpacht sall haben, yren toust van jaren halden innde gebrüchen lassen. Ayn (2) arglist. Innd des zu ürkündt haben wir unsen zigel an diesen brieff doin hanghen ; innde zu merer sicherheyt haben wir gebeden unsen lieven, gemynden hern ind sein *Johan, bisschoiff zu Lütge*, hertzoiche zo *Büllion* innd greve zu *Loen*, innde unsen lieven eldsten sein zu *Hensberch* innd zu *Lewenberch* etc., dat sy dit mit uns zegelen willen, dat wir *Johan, büschoff zu Lütge*, herzoiche zu *Büllion* innd greve zu *Loen*, innd *Johan vain Loen*, eldeste soen zu *Hinsberch* innd *Lewenberch* vürs., zer beiden innd begertten uns lieven hern innd vaders, gerne gedain unde unse zegele hier an gehanghen haben, im jare uns heren düsent vier

(1) Grovenbicht. (2) Ohne. (3) Reden, rekenschap.

hondert achtinddrissich, des seventhienden daichs in februario. UNND WANT WIR DEDERICH VAN CRUCHTEM, richter, *Rabet vain Dorsdaile* innd *Johan Mariel*, scheffen vûrs. den ûpgemelte brieve dit vidimus innd dat ein mit dem anderen glich overdragende befonden, zû (1) haven wir, des zû ûrkûndt der warheyt, ûnse zegell, zer begertten innd gesynnens des vûrs. Wilhelms von Floidroiffs, an diesen brieff gehangen, indem jair ûns heren dûsent vûnffhondert innd vierinndtzwantich, ûff donnersdaich des neuninndtwintichsten daichs septembris.

»Copiam prescriptam ne verbo quidem discrepare a suo vero et non viciato originali profitetur Bado de Gravia, sacra imperiali auctoritate Notarius et Scriba civitatis Ruremundensis publicus, hoc suo usus chirographo." (Origineel, op perkament, de drie zegels verloren. *R. arch. te Maastricht.*)

BIJLAGE VI.

*Missive waarin keizer Leopold I verklaart, dat Obbicht eene
rijksheerlijkheid is, en niet ressorteert onder het Gel-
dersch hof van Roermond, noch onder den
Raad van Brabant te Brussel.*

— 20sten Nov. 1671. —

Leopoldus etc.

Ex adjunctis, cum libelli supplicis, nobis nomine imperialis Domini Obbicht et Papenhoven humillime exhibitum (2), litterarum etiam, a Scabinatu civitatis et sedis nostræ imperialis aquisgranensis eam in rem datarum, copiis pluribus, videbitis quæ ad nos querelæ deferantur; quod, licet memoratum dominium, cum ratione collectarum circulo imperiali Westphalico, tum in contentiosis causis dictæ sedi nostræ imperiali, (testibus tam matriculis et documentis quam actibus contributionum et contentiosæ jurisdictionis adhuc quotidianæ), subjectum,

(1) Zoo. (2) *Lees*: exhibiti.

tamen ab aliquo jam tempore cancellarius et consilium geldrense, sub pretextu, ac si ex semisse (1) geldro-sutphanicum, adeoque extraneum feudum esset, *non attento quod feudum extraneum nullum tribuat jurisdictionem aut superioritatem, in ipsius sedis nostræ imperialis aquisgranensis, ejus denique notoriæ jurisdictionis præjuditium*, jurisdictionales ejus causas ad forum suum evocare atque pertrahere attentent, demisse supplicando ut, autoritate nostra Cæsarea apud vos interposita, incompetentes ejusmodi evocationes atque collectiones sistere, suumque hac in parte patrocinium suscipere clementer dignamur: Nos itaque ejusmodi precibus, quod æquitate ipsoque jure gentium nitantur, quodque sacri imperii ejusque membrorum ac imprimis dictæ sedis nostræ imperatoriae in suis juribus conservatio nobis quam maxime curæ sit et esse debeat, haud gravatim locum dantes, vos benevolenter requirimus, ut memoratas evocationes, impositiones, collectiones aliaque id genus gravamina, utpote cum nostro et autoritatis nostræ dictique Dominii præjudicio summo conjuncta, sistatis, nec ejusmodi molestationibus eos in posterum gravari permitatis, sed potius, quo jure suo libere uti sinantur, predictis cancellario et consilio geldrensi serio districteque injungere velitis. Id uti æquitati consonum, sed ad bonam amicitiam atque vicinitatem conservandam opportunum visum est. Nos, quod reliquum est, gratiæ nostræ cæsareæ affectum clementer vobis confirmamus, Viennæ, 20 Novembris 1671. Erat signatum: *Leopoldus* (2).

(1) *Semisse* = *semi—esse*. Obbicht was voor de andere helft Loonsch, wat de leenroerigheid betrof. (2) Deze brief van den keizer was waarschijnlijk gericht aan de directeurs van den Westphaalschen Kreits.

Erratum. Op blz. 96 staat: jouffrouw vanden *Egenen*, lees: vanden *Egeren*.

TWEE PROCESSEN

OVER DE

rijksheerlijkheid Leuth.

- 1°. Proces van Adriaan-Balthasar baanderheer van Vlodrop, heer van Leuth en Well, tegen Werner van Bongart tot Paffendorf, heer van Wijnandsrade, en diens oudsten zoon Willem van Bongart.

Willem van Vlodrop, die in 1562 aan zijn vader *Balthasar* opvolgde als heer van *Leuth*, was getrouwd met *Joanna von der Veltz*, uit Luxemburg. Hij koos de partij van Willem-den-Zwijger; uit dien hoofde werden de goederen, die hij bezat in de spaansche Nederlanden, zelfs de rijksheerlijkheid *Leuth*, in 1581 (1) aangeslagen door den prins van Parma. Tegen deze laatste beslaglegging kwam hij op bij den Keizer, met het gunstig gevolg, dat hij reeds in 1585 (2), als in het bezit dezer heerlijkheid hersteld, wordt aangetroffen. Zijn kasteel bleef echter nog lang eene Spaansche bezetting behouden. Door zijn rentmeester *Vussen* (*Servatius*) *Dries* liet hij op het voogdgeding, dat den 15^{en} September 1594 te *Leuth* gehouden werd, aanvragen, dat

(1) LIEUWE VAN AITZEMA: *Saken van Staet en Oorlogh*, (Tweede uitgave), Ve D. blz. 522. (2) Blijkens schepenregisters van *Leuth*, *staats-arch. te Maastricht*, trad in dat jaar voor het schepengerecht te *Leuth* herhaaldelijk op *Severin Rademecher*, secretaris der schepenbank van Obbicht, als pleitbezorger van *Willem van Vlodrop*. *Rademecher* bleef steeds de advocaat van dezen heer, en ook later van de vrijvrouw weduwe.

de inwoners van Leuth en Meeswijk in het onderhoud en de soldij dier bezetting zouden voorzien. De verzamelde inwoners erkenden, onder dankbetuiging, dat zij door de bemoeiingen van den heer, in den laatsten tijd van inkwartiering waren verschoond gebleven, en besloten, hem, om die reden, te vereeren met honderd hollandsche rijksdaalders, maar zij verzochten tevens, dat (met uitzondering van de herbergiers), voortaan de particulieren zelven hun bier vrij mochten brouwen, gelijk het in de naburige heerlijkheden het geval was, en dat zij niet meer gedwongen werden, hun bier te halen in het panhuis van den heer. Hij overleed omstreeks 1603 te Leuth. Alhoewel *Adriaan-Balthasar van Vlodrop*, als oudste zoon, de leenverheffing deed te Valkenberg, den 16^{en} Juli van laatst gemeld jaar, bleef de moeder nog een jaar of tien, waarschijnlijk tot aan haren sterfdag, de heerlijkheid besturen. De kinderen bleven bij haar te Leuth, althans de ongetrouwde.

Den 12^{en} November 1613 deed de tweede zoon, *Jan-Willem van Vlodrop* de verheffing van Leuth, voor het leenhof van Valkenberg (1). Over hem, als heer van Leuth, vonden wij in een los stuk het volgende: voor het leenhof van Curingen had hij den 26^{en} September 1614 een vonnis verkregen tegen graaf *Maximiliaan van Bronckhorst*, heer van *Stein*. De zaak, waarover het geschil liep, wordt in ons stuk niet vermeld. Den 14^{en} October daaraanvolgend appelleerde de heer van *Stein* aan het Keizerlijk Kamerge-recht van Spiers. Hij betwistte aan het leenhof van Curingen de bevoegdheid in de onderwerpelijke quaestie; bijaldien het echter competent geweest was, dan wilde hij zijne stappen beschouwd hebben als een hooger beroep eens *domini immediati a judicio parium an uns* (den Keizer) *und unser Kays. Cammergericht, als judicium immediatum*. Den

(1) JOS. HABETS: *Leenhöf en Leenen van Valkenburg*, blz. 117.

20^e derzelfde maand dagvaardde Keizer Mathias *unseren und des Reichs lieben und getreuen Johan Willem van Flodorff zu Leuth*, om op den 30^{en} dag, na ontvangst van het exploit, te Spiers te verschijnen.

Na het kinderloos overlijden van Jan-Willem van Vlodrop, ging de heerlijkheid van Leuth over op den derden zoon, *Otto-Hendrik*. In het jaar 1616 stelde deze bij testament tot zijn universeelen erfgenaam aan zijn neef *Willem van Bongart*, den oudsten zoon zijner zuster *Anna-Catharina van Vlodrop*, sedert 1597 gehuwd met *Werner van Bongart* tot Paffendorf, heer van *Wijnandsrade*. Volgens hetzelfde testament moest de drost van Leuth, *Adam Dries*, levenslang bewindvoerder zijn der erflating, en ontving diens zoon eene landhoeve (1) van groote waarde. *Otto-Hendrik* van Vlodrop bezat 1° de waardigheid van erfbaanderheer in Luxemburg, 2° hof en meijerij te Zessingen, 3° het Huis Moerstorf, 4° het kasteel Veltz, 5° het achtste gedeelte van het kasteel *Befort* (2). Dit waren de Luxemburgsche goederen. Verder bezat hij 6° de rijksheerlijkheid *Ryckholt* en 7° de rijksheerlijkheid *Leuth*. Deze laatste bestond uit: a) slot en plaats van dien naam, b) de dorpen *Eijsden* (linker Maasoever), en *Meeswijk*, c) grienden, op Guliksch gebied, langs den linker Maasoever gelegen, d) de landhoeven te *Veldwezet*, *Lanklaar* en *Vinnich*, e) de schepengoederen, gelegen onder *Stockheim* en *Dilsen*.

Op het einde van 1619, of in het begin van 1620 werd *Otto-Hendrik van Vlodrop* in Luxemburg vermoord. De eenig overgebleven broeder was *Adriaan-Balthasar van Vlodrop*,

(1) Waarschijnlijk de *Hanenhoff*, onder Geleen, »groot in landerijen, beemden en weiden, honderd en eenige bunders." Den 12^{en} November 1620 liet *Adam Dries* dit groot leen te Valkenberg verheffen door *Willem van Gouthoven*. JOS. HABETS: t. a. pl. blz. 307. (2) Men vergel. JOS. STRANGE: *Genealogie der Herren von Bongart*, blz. 54—57.

heer van *Well*. Hij, zoowel als Willem van Bongart, maakte aanspraak op de *geheele* erfenis. Het spreekt van zelf, dat Werner van Bongart de partij opnam voor zijn zoon Willem. Met het oog op het aanstaand proces haastten zij zich alle drie, om de noodige leenverheffingen te doen 1° in Luxemburg, 2° te Gronsveld, wegens Ryckholt, 3° te Thorn, wegens Eysden, 4° te Valkenberg wegens Leuth (1), 5° te Born, wegens de Maasgrienden. In hunne eischen gingen echter beide partijen te ver, evenals de overledene in zijn testament was te ver gegaan. Deze kon wel beschikken over Ryckholt en over de Luxemburgsche goederen, maar de rijksheerlijkheid Leuth, met ap- en dependentiën, was een fideicommis van de familie Vlodrop, en devolveerde, in dit geval, *ratione primogenituræ et fideicommissi*, op Adriaan-Balthasar van Vlodrop, heer van Well. Beide partijen hadden dus ongelijk, doordat elke afzonderlijk aanspraak maakte op de *geheele* erfenis.

Adam Dries haastte zich de heeren van Bongart in het feitelijk bezit te stellen van de kasteelen van Leuth en Ryckholt. In eerstgenoemde heerlijkheid verscheen den 12^{en} November 1620 Werner van Bongart, vergezeld van den Maastrichtschen notaris *Willem Goldthoven* (2), voor de vereenigde schepenbanken van Leuth, Eijsden en Meeswijk, en verzocht dat zij aan hem, den tegenwoordigen bezitter van het Huis Leuth, aan zijne echtgenooten en aan beider zoon den eed van getrouwheid zouden doen. De schepenen vroegen een uitstel van zes weken en verlangden de overhandiging van het testament van wijlen den laatsten heer, benevens andere bescheiden. Het verzoek werd wel niet van de hand gewezen, maar er werd ook niet aan voldaan. Reeds den 19^e derzelfde maand werden de drie banken andermaal door Werner van Bongart op het Huis te Leuth

(1) JOS. HABETS: t. a. p. blz. 117. (2) *Willem van Gouthoven*.

ontboden. Er werd hun voorlezing gedaan van het testament en de stukken, die er mede in verband stonden. De schepenen van Leuth en Eijsden, in aanmerking nemende, dat niemand tot dusver aan den heer van Bongart het Huis te Leuth betwist had, deden nu den eed van getrouwheid aan Werner van Bongart, diens vrouw en zoon. De twee aanwezige schepenen van Meeswijk behielden zich nader beraad voor. Na de gebruikelijke afkondiging in de kerk, namen de schepenen van Leuth en die van Eijsden, zoowel voor de gewone als voor de buitengewone genachten, bezit van hunne respectieve banken, in naam van gezegde heeren. De schepenen van Meeswijk, daarentegen, besloten eenparig, den gevraagden eed te weigeren.

De heer van Well, Adriaan-Balthasar van Vlodrop, begon zich nu ook voor goed te doen gelden. Vergezeld van den stadhouder van het Thornsche leenhof, voltrok hij, in de laatste dagen van December 1620, te Eijsden en te Meeswijk de formaliteiten der bezitneming en liet zich in beide plaatsen getrouwheid zweren door de inwoners. Bij die gelegenheid had hij eene ontmoeting met Willem van Bongart. Oom en neef zagen toen elkander voor het eerste maal in hun leven. De oom voer hevig tegen den neef uit en daagde hem uit tot het wisselen van een paar kogels. De bezitneming van Eijsden en Meeswijk was evenwel maar eene bijzaak. Om zich daar te handhaven moest men in het bezit zijn van het Huis te Leuth. Dit dorp toch was eene immediate rijksheerlijkheid. Men behoefde daarvan slechts in het werkelijk en rechtmatig bezit te zijn, dan volgden de ap- en dependentiën van zelf. Dan, hoe groot eene onafhankelijkheid en zelfstandigheid Eijsden en Meeswijk ook hadden, wat betrof het inwendig bestuur, met betrekking tot de hoogheidsrechten van het fidei-commis der Vlodrops, waren zij slechts een aanhang van Leuth.

Wat de leenroerigheid van Leuth aan Valkenberg betrof, die had met het onderwerpelijk geschil niets te maken; zij kon wel eenigszins verklaren de aanwezigheid van Spaansche soldaten, die de aartshertog Albert, in zijne hoedanigheid van graaf van Valkenberg, vóór ruim drie jaren op het kasteel te Leuth in garnizoen had gelegd.

De heer van Vlodrop had zijn intrek genomen te Stockheim, in eene herberg. Mr *Frans Kupers*, keizerlijk notaris te Sittard, stond hem als procureur ter zijde. De notaris *Gabriël van der Heyden* te Stockheim stelde de noodige schrifturen op. Alvorens het proces tegen de heeren van Bongart aanhangig te maken, ging de heer van Vlodrop eene laatste poging wagen, om in het bezit van Leuth te geraken. Op Oudejaarsavond van 1620 liet hij op de kerkdeuren van Eijdsen en Meeswijk aanplakken zijne *immissio possessoria*, alsmede de proces-verbalen zijner inhuldiging in beide dorpen. Vergezeld van den notaris van der Heyden en van twee getuigen, reed hij 's anderendaags 's morgens uit Stockheim naar Leuth. In de straat tusschen het kasteel en de kerk vond hij de schepenen en inwoners van Leuth vergaderd, die door Werner van Bongart dien morgen opgeroepen waren tot het afleggen van den eed van getrouwheid. De heer van Vlodrop gaf zijn verlangen te kennen, om zijn zwager te spreken. Deze verscheen juist op dat oogenblik buiten de poort van het kasteel; hij werd gevolgd door Adam Dries, door spaansche soldaten en door eigen trawanten uit Wijnandsrade, allen met pistolen en musketten gewapend; hij reed in galop naar den ongenooden ruiters toe. De heer van Vlodrop verklaarde toen voor schout, schepenen en gezamenlijke ingezetenen, dat noch het groot getal soldaten, noch de overweldiging van het Huis Leuth door indringers, hem van zijn goed recht zouden doen afzien en dat hij alleen de wettige heer van

Leuth was. Daarna vroeg hij aan zijn zwager Werner, waarom hij de onderdanen had bijeengeroepen? of het was, om hun eed en hulde af te dwingen? Werner van Bongart beraadde zich een oogenblik daarop met Adam Dries en gaf ten antwoord: »gij hebt u door de schepenen en ingezetenen van Eijsden en Meeswijk laten eed en hulde doen; ik wil hetzelfde te Leuth uitvoeren.” De heer van Vlodrop verklaarde toen, dat hij niet wilde handelen dan volgens recht. Hij verzocht diensvolgens zijn zwager, van alle geweld af te zien en hem den toegang tot het kasteel niet te beletten; hij bood hem de verzekering aan, met belofte van reversaal-brief handteekening en zegel, dat, indien de gerechtelijke uitspraak te zijnen nadeel mocht uitvallen, hij zonder verwijl het Huis zou ruimen, en dat de tijdelijke bezitneming ervan den eene, noch den andere tot prejudice zou strekken, *nec in petitorio, nec in possessorio*; hij hoopte, dat zijn zwager aan die uitnoodiging zou voldoen, en alvast een aanvang zou maken met het wegzenden der soldaten, die niet dienden dan tot bederf en ondergang der ingezetenen. Werner van Bongart gaf daarop kortweg ten antwoord: »het is beter, dat ik op het kasteel blijf.” Toen smeekte hem de heer van Vlodrop, toch niets te doen ten nadeele der onderdanen, en hen niet tot den eed van getrouwheid te noodzaken. Ten slotte stelde hij voor, de zaak aan onpartijdige rechtsgeleerden te onderwerpen, om te zien of alles in der minne kon beslecht, dan wel een of ander punt ter decisie aan het gerecht moest overgelaten worden; op die wijze toch kon het geschil vereffend worden, zonder verdrukking van de onderdanen. Ook op dit voorstel wilde Werner van Bongart niet ingaan. Nu wendde zich de heer van Vlodrop tot de menigte en herhaalde luide wat hierboven medegedeeld is; hij protesteerde tegen het geweld en verbood hun, aan

iemand anders dan aan hem den eed te doen; indien zij tegen dit verbod handelden, zou hij henzelfen en hunne goederen op alle oorden en plaatsen aanhouden, en op hen den schade zooveel mogelijk verhalen. Daarop begaf hij zich naar het panhuis (de banale brouwerij), werwaarts alle de onderzaten hem volgden, die hem, één voor één, de hand gaven.

In den namiddag van den 1^{en} Januari 1621 gingen, op bevel van Werner van Bongart, drie soldaten der bezetting van het kasteel van Leuth naar Eijsden, met last, om de stukken, die de heer van Vlodrop op de kerkdeur aldaar had doen aanplakken, er af te scheuren, en om de ingezetenen dier plaats te dwingen tot de waarneming van de wacht op het kasteel te Leuth. De soldaten vonden er de huisdeuren overal gesloten en vervielen weldra tot geweldnarigen. Zij schoten onder de kippen van de hoeve der abdis van Thorn en poogden er een paard uit den stal te halen, maar de pachtersvrouw hield de deur van binnen versperd. Daarna beproefden zij eene koe te ontstelen aan eene zwangere vrouw, die zij hevig op de armen sloegen, doch zij liet de koe niet los. Op dat rumoer verzamelden er zich eenige inwoners: de soldaten ontvingen tot nieuwjaarsgift een pak ransel en keerden met de kous op het hoofd naar Leuth terug. De heer van Bongart rapporteerde onmiddellijk daarna aan den spaanschen commandant te Maastricht, dat de inwoners der drie dorpen: Leuth, Eijsden en Meeswijk, beurtelings op het kasteel van Leuth moesten wacht doen, dat die taak er thans volbracht werd door soldaten uit Maastricht, dat die manschappen derhalve recht hadden op *a)* hunne maandelijksche soldij, *b)* service- en *c)* wachtgelden, een en ander te voldoen door de inwoners, die door de soldaten vervangen werden. Daarop

zond de commandant nieuwe soldaten ter versterking van de bezetting te Leuth.

Op het Guliksch gebied, dat zich tusschen Meeswijk en de Maas bevond, bezat de heerlijkheid Leuth eenige grienden, langs den oever dezer rivier. De heer van Vlodrop had daar den 2^{en} Januari 1621 eenige werklieden uit Meeswijk aan den arbeid gezet, tot het afkappen van wiskhout. In den ochtend van dien dag reed hij uit Stockheim met twee bedienden te paard, derwaarts, om toe te zien, dat er den arbeiders geen geweld werd aangedaan. Met dat doel volgden hem te voet de notaris Gabriel van der Heyden en de twee Stockheimsche getuigen: Hendrik Colla en Hendrik Heppenert. Omstreeks tien ure bereikten zij de grienden. Tegelijkertijd kwam *Willem van Bongart*, achter den dijk om, spoorslags op hem toegereden. Hij werd gevolgd door vier ruiters: *Adam Dries* en drie trawanten uit Wijnandsrade: de smid Wolter van Kerpen, N. Rutten en Bastiaan de trompetter. Ieder hunner had twee pistolen in de zadeltassen. Op hetzelfde oogenblik rukten van den anderen kant van den dijk spaansche voetknechten aan, zoodat zich de heer van Vlodrop eensklaps omsingeld zag. Willem van Bongart vroeg hem: »moet dit werk op zulke wijze verricht worden?» De heer van Vlodrop antwoordde: »ik ben door mijn genadigen heer (den hertog van Gulik), in het bezit gesteld van dit terrein, indien gij mij er uit wilt zetten, doe het dan langs den gerechtelijken weg.» Intusschen stieten de spaansche knechten, met hunne vuurroers, de arbeiders heen en weer. Toen de heer van Vlodrop dat wilde beletten, hief Wolter van Kerpen de overgetrokken pistool op, om hem dood te schieten, maar hij liet het vuurwapen weer zinken, op de waarschuwing van den Urmondschen tolgaarder, die hem toeriep: »zie toe wat gij doet, gij bevindt u op Guliksch grondgebied.»

De heer van Vlodrop verklaarde luide, dat men volgens recht en niet met geweld moest handelen. In dien zin protesteerde hij ook voor notaris en getuigen. Dat protest zou de aanvallers niet belet hebben, den heer van Vlodrop en zijn gevolg gevangen te nemen, maar in de verte zagen zij reeds vele inwoners uit Meeswijk, met wapenen voorzien, zelfs vrouwen en dienstboden, komen toesnellen, om den heer van Vlodrop te verdedigen. Nu zochten ruiters en knechten ijlings een heenkomen zuidwaarts, op de heerlijkheid Vucht, die tot het kathedraal kapittel van Luik behoorde. De heer van Vlodrop zond toen zijne arbeiders weg. Hij gaf de drie paarden ter bewaring over aan de twee Meeswijkenaren: Willem Bongen en Gerard Pickels, die eigen arbeid aan de Maas te verrichten hadden, en hij liet zich de rivier overzetten naar Urmond. Van daar verzocht hij aan den voogd van Sittard om toezending van eenige schutters, die moesten dienen zoowel tot lijfwacht als tot afvering van verder geweld.

Doch hij bleef aldaar den geheelen dag te vergeefs wachten in het huis van den Tolgaarder. Toen de duisternis begon in te vallen, voer hij weer naar de overzijde, in gezelschap van zijne twee bedienden, van notaris van der Heyden, Colla, Heppenert en Mewis van Nerom. Op de terugreis naar Stockheim sloegen de drie laatstgenoemden een zijpad in, tot bekorting van den weg. Zij kwamen echter weldra, onder hulpgeschreeuw, teruggelooopen, en werden achtervolgd door vier ruiters, die zich evenwel achter den dijk weer terugtrokken, zoodra zij den heer van Vlodrop bemerkten. De reis werd voortgezet, maar nauwelijks traden zij van den Gulikschcn op den Meeswijkschen bodem, of de vier ruiters kwamen andermaal in galop op hen toegereden. Het waren: Willem van Bongart, Adam Dries, Wolter van Kerpen en de trompetter Bastiaan.

De heer van Vlodrop, die hen aanstonds herkende, wilde hen toespreken, maar eensklaps kwamen er vele Maastrichtsche musketiers uit schuilhoeken en struiken te voorschijn. Zij hadden de brandende lonten reeds op de musketten geschroefd. In een oogwenk zag hij zich van aanvallers omringd. Eenigen zetten hem den loop van hun geweer op de borst; anderen stieten hem met hun vuurroer heen en weer; een knecht zwenkte zijne musketvork zoo fel, dat zij met één slag terecht kwam op den rechter arm van den heer van Vlodrop en op het hoofd van Willem Bongen, en aan drie stukken vloog. Wederom anderen stieten Hendrik Colla in eene sloot. Te midden van dat gewoel vernamen de stem van den heer van Vlodrop, die om Gods wil smeekte, dat men toch geen geweld zou gebruiken. Terwijl hij zich met zijn paard aan het gedrang ontworstelde, klampten Gerard Pickels en Willem Bongen zich aan zijne beenen vast. Nu regende het slagen van musketvorken op menschen en paarden. Een spaansch soldaat greep zelfs het paard van den heer van Vlodrop bij den toom en riep: »allons, marche!» maar een Meeswijkenaar, Kerst Jegers, greep het gebit aan den anderen kant vast, en rukte zoo hard, dat de spaansche knecht den toom moest loslaten. De heer van Vlodrop protesteerde zoo hard hij kon tegen het geweld, maar Willem van Bongart en Adam Dries schreeuwden tegen: »neemt hen gevangen!» Hendrik Colla was intusschen uit de sloot gekropen. Hij drong druipnat tot Willem van Bongart door en smeekte hem, dat hij toch in vriendschap den weg van het recht zou opgaan. »Ditmaal niet," snauwde Willem hem tegen.

Toen het geschreeuw, dat heinde en ver weerklonk, ook te Meeswijk vernomen werd, kwamen de inwoners dadelijk den heer van Vlodrop te hulp. Maar Adam Dries rukte met spaansche knechten tegen hen op en deed musketten

op hen afvuren, doch wegens de duisternis werd er slechts één Meeswijkenaar gewond. Het gedruisch, door schieten, slaan, schreeuwen en hulpgeroep ontstaan, werd ook gehoord te Urmond en te Stockheim, zelfs door de bezetting van het kasteel, in het laatstgenoemd stadje. De heer van Vlodrop ontkwam eindelijk aan het gedrang en bereikte het Guliksch rechtsgebied, maar Gerard Pickels, Kerst Jegers en Willem Bongen, alsmede de notaris van der Heyden, werden gevangelijk naar het kasteel van Leuth gevoerd.

's Anderendaags begaven zich *mr Coen Siegels* en *Johan Yerna*, deze schepen en secretaris, gene oud-burgemeester van Stockheim, naar Leuth, om de loslating van hunnen medeburger van der Heyden te eischen. Werner van Bongart ontving hen op het kasteel; hij gaf hun ten antwoord, dat de notaris wegens particuliere redenen werd gevangen gehouden, maar dat hij waarschijnlijk nog in den loop van den dag zou worden op vrije voeten gesteld. Daarna begaf zich *mr Coen Siegels* naar de drie Meeswijksche gevangenen. Hij vond hen in een toren opgesloten, geboeid en met hun drieën aan elkander gebonden. Willem Bongen had op het hoofd eene diepe wond; Coen Siegels verbond ze. Toen Siegels en Yerna, op hunne terugreis naar Stockheim, aan de kerk van Meeswijk voorbijgingen, was *mr Simon Janssen*, burgemeester van Stockheim, er juist bezig met het aanhechten van het volgend bevel, dat dien dag ook op de kerkdeur van Eijsden werd aangeplakt:

Wir Guiliam vanden Bungart, erffbaenderherr des herzogdoms Lutzenburch etc., herr zu Leuth, Eysden und Meszwijck etc., doen condt aen allen onsen ondersaten ende onderdaenen, besonder van Eijsden ende Meszwijck, vund bevelen hun well expresselick dat sy binnen vier vund twintig uhren, nae publicatie deses, hun sullen ergeven

ende wederom keeren in hunne gewoenlicke pachthoven off huijsplaatsen, waer ut sij op gisteren sijn gewecken ende gevlucht, op poene dat wij, den vors. tijt van vier entwintig uren overstreken siende, sullen aenschlaen hun gereedt ende erven, ende procedeeren tot vercoopinge van deselve, mitz geloefte dij wij bij desen hun doen in aedellicke worden, van vrij geleijde ende remissie absoluut, voer dese reise, van het gene sij tegen ons mogen misbruickt ende misdaen hebben in het stuck van ongehor-samheijt ende ontrouwicheijt aen hunnen wettelicken heerr, ende dat wij, ter causen van dien, geen hinder off letsel en sullen aen doen an hunne persoen offte goeden, behou-delick dat sij wederom hun geven ende stellen in onse subjectie, ende hun dragen als goede ende getrouwe ondersaten. Actum tot Leuth, den dritten Januarij duijsent ses hondert een entwintig.

Wilhelm de Bongardt.

Ten bevele voors. Heerr:.....eijde.

In die twee verlaten dorpen legde Willem van Bongart nog op dienzelfden dag inkwartiering, zooals hij later voorgaf: ter inning van de wacht- en serviesgelden!

Den 4^{en} en 5^{en} Januari liet de heer van Vlodrop, bijge-staan door den notaris m^r Frans Kupers uit Sittard, ver-scheidene getuigen te Stockheim in verhoor nemen, ten huize van *Arndt Nothemans*, oud-burgemeester, en in tegenwoordigheid van »*Leonardt van Oeteren*, scholtis ende schepen, *Jo: d'Yerna*, schepen ende secretaris, *Reiner Schüttgens*, scheffen (en) *Huybrecht Bouthen*, schepen.” De zitting was nauwelijks ten acht ure 's morgens geopend, of m^r *Simon Janssen* verscheen ten huize van den gerechts-bode *Wolter de Boes*, met eene in schrift gestelde volmacht.

Daarin verzoekt Willem van Bongart copie van de artikelen, waarover de heer van Vlodrop de getuigen wilde verhooren. De bode begaf zich naar de gerechtskamer en deelde de aanvraag mede, terwijl Simon Janssen aan de deur bleef staan. De heer van Vlodrop antwoordde, dat Willem van Bongart niet met het getuigenverhoor te maken had. Daarop ging hij naar buiten en vroeg aan Janssen, of hij daar stond als spion, om toe te zien, welke getuigen er zoo al mochten in- en uitgaan. Janssen verwijderde zich, maar protesteerde 's anderendaags *in forma* tegen die handelwijs. Dien dag duurde het getuigenverhoor tot in den avond. Ten half drie verscheen er een inwoner uit Eijdsen, met het plakkaat, dat wij hier boven hebben medegedeeld, en dat hij van de kerkdeur aldaar had afgescheurd, om het den heer van Vlodrop te overhandigen. Deze gaf het ten onderzoek aan schout en schepenen, die er het volgend advies over uitbrachten: »Wir scholtheis und scheffen referiren und attestiren, das die schrift ermeltes patents uberall Gabrielen von der Heiden eigene schrift und uns woll kundig, aber die underschrift: Wilhelm de Bungart, uns unbekandt seie.»

In de zitting, die des anderendaags 's morgens te half negen begon, verscheen ook de notaris van der Heyden, oud 34 jaar. Den avond te voren was hij losgelaten. In de gevangenis te Leuth hadden Willem van Bongart en Adam Dries hem willen dwingen tot het opstellen van een relaas van het voorgevallene, en tot opgave van de stukken die hij ten behoeve van den heer van Vlodrop had opge maakt. Hij had zich niet tot de inwilliging van die twee eischen laten bewegen; hij had zich echter wel genoodzaakt gezien, om, onder dictée van den schout *Booms* van Maastricht, een plakkaat te schrijven aan het adres van de ingezetenen van Eijdsen, geheel in strijd met het bevelschrift

dat de abdis van Thorn, door den stadhouder van haar leenhof, onlangs in deze heerlijkheid had doen uitvaardigen. Hij had ook gezien dat m^r Simon Janssen een dergelijk stuk opstelde, gericht aan de inwoners van Meeswijk.

De geweldenarijen der Bongarts hielden hierdoor niet op. Den waard in het panhuis te Leuth, *Lambert Claessen*, werden vee en verder alle roerend goed ontnomen, omdat hij zijnen eed, als schepen van Leuth, aan de heeren van Bongart gedaan, herroepen had. Den 11^{en} Januari 1621 vielen andermaal, op bevel der Bongarts, spaansche ruiters en knechten Eijdsen en Meeswijk binnen, mishandelden de inwoners en bleven er op executie liggen.

Den 12^{en} Januari 1621 benoemde »*Adrian Balthasar frey Bannerherr von Flodroff*” tot zijnen »procuratorn und Anwaldt” te Spiers »*Dietrich Dülman*, der Rechten licentiaten, Keys. Cammergerichts Advocaten und Procuratorn” en diende aldaar zijne aanklacht in. Reeds den 19^e daaraanvolgend gaf het Kamergerecht van Spiers een mandatum *de relaxandis captivis, sive de restituendo et non amplius turbando*, tegen Werner en Willem van Bongart. Daarin werden vader en zoon op scherpe wijze aangemaand, de gevangenen los te laten, de heerlijkheden te ontruimen, hun vermeend recht voor de justitie te bewijzen, en zich binnen de dertig dagen na ontvangst van het mandaat, te Spiers over het verbreken van den landvrede te verantwoorden.

Hans Weijenmayr, bode van het K. Kamergerecht, bracht den 5^{en} Februari 1621 het mandaat naar Leuth. Hij klopte aan het kasteel aan en vroeg naar jonker Willem van Bongart. De schout *Johan Künhart* verscheen onder de poort en zeide, dat de jonker op de jacht en Adam Dries te Rieckholt was, en dat de bode maar de terugkomst van den heer in eene herberg moest afwachten. De bode antwoordde, dat zoo iets niet paste. In bijzijn van twee getuigen gaf

hij toen aan den schout twee afschriften van het mandaat: het een voor Willem van Bongart en het ander voor Adam Dries. De schout beloofde, dat hij ze aan de twee belanghebbenden zou overhandigen. Den 6^{en} Februari ging de bode naar Rijkholt, en daar liet hij, in afwezigheid van »*Peter Demeis*,» een afschrift in handen van diens huisvrouw. Een vierde afschrift moest er aan Werner van Bongart te Wijnandsrade bezorgd worden. Daar echter deze heerlijkheid niet tot het Rijk behoorde, en Sittard de dichtst nabijgelegen duitsehe stad was, plakte de bode hier op den 7^{en} Februari, in tegenwoordigheid van twee getuigen, een afschrift aan, op den voorgevel van het stadhuis, en zond hij een bode dezer stad, Johan Welters, met een vierde copie en met een begeleidenden brief naar Wijnandsrade. Toen Welters daar aankwam, bevond zich Werner van Bongart juist vóór de poort van het slot. Hij nam brief met mandaat in ontvangst en zeide, dat hij zich te Spiers zou verantwoorden.

Het mandaat van Spiers had de heeren van Bongart tot nadenken gebracht. Reeds den 7^{en} Maart 1621 verscheen Willem van Bongart voor schout en schepenen van Leuth en verklaarde hij, dat hij *ex pura gratia* Corst Jegers, Willem Bongen en Gerard Pickels uit de gevangenis ontsloeg. 's Anderendaags werd de invrijheidstelling gedaan op het kasteel van Leuth, in tegenwoordigheid van »*Johan Harden* (1) scholtys, *Lennert Couwen*, pastoer tzoe Eysden, voer mych ende *Lennert Leppers*, gericxboede tzoe Leuth, als scribens unervaeren, *Johan David Sartorius*, coopman von Luttich, vor miech und mit auf begeren von *Walther van Cerpen*, als scribens onverfaren,» welke getuigen den 9^e dier maand het stuk teekenden.

(1) *Harden*: op een ovaal schild, twee rechtstaande spijkers: een dwarsspijker van rechts naar links, onder den eersten door en over den tweeden spijker heen.

Middelertwyl gaven den 8^{en} Maart 1621 »*Werner und Wilhelm*, respectieve Vatter und Sohn von dem Bongardt, Herren zu *Herwynandzrode*, zu *Paffendorff*, und Erbcammeren des Furstenthumbs Gulich, wie auch *Adam Dries* (1), Drossart zu Leuth,” aan den licentiaat *Herman Cran* te Spiers de volmacht tot het voeren van hun proces. Den 19^e daaraanvolgend diende Herman Cran de repliek in. De zaak kwam in de drie eerstvolgende maanden zeven maal in behandeling. Reeds den 26^{en} Juni van dat jaar onderwierpen zich de heeren van Bongart aan het gemotiveerd bevelschrift van den 19^{en} Januari ll. en ontruimden de rijksheerlijkheid Leuth (2). Het kwam tussehen de procesvoerders tot een aecoord. Willem van Bongart ontving de Luxemburgsche goederen, en Adr. B. van Vlodrop de rijksheerlijkheid Leuth.

Willem van Bongart begaf zich later in den krijgsdienst. Gedurende het beleg van Maagdenburg voerde hij het bevel over 500 Beiersche kurassiers (3). In de eerste uren der bestorming van de stad, op den 20^{en} Mei 1631, kwam hij met zijne kurassiers den bijna omsingelden Pappenheim te hulp (4). Hij sneuvelde den 17^{en} September 1631 in den slag van Leipzig, als »Lieutenant Coronel de mille chevaulx en l'armée du conte de Thilly.” Hij was zelfs het eerste slachtoffer dat er viel in dien droevigen dag : »Als Generael Tilly de Konincklijke Sweetsche, die hoe langs so nader op hem toe advanceerden, vermeynde al onder een canonschoot te zijn, begroete den selven van boven de hooghte af met drie, edoch vergeefsche, scheuten, ende maeckt alsoo den beginsel van het treffen; den welcken de Koningh (5)

(1) *Dries* : ovaal; drie gekroonde appelen; boven iedere kroon drie appeltjes.

(2) Men vergel. *Rijksarch. te Maastricht*, ald Arch van Wetzlar, n° 68.

(3) Cte DE VILLERMONT : *Tilly, ou la guerre de Trente ans*, t. II, p. 148.

(4) *Ibid.* p. 116. (5) Gustaaf-Adolf.

met twee halve cartouwen liet beantwoorden. Ende is soo datelijck van den eersten scheut den Oversten *Boomgaert* ghetroffen ende verplettert gheweest: het welcke de Keyserlijke voor een quaet *omen* ende teycken hebben gehouden, om dat soo terstont eenen Oversten was ghebleeven (1)."

Werner van Bongart overleed den 6^{en} Januari 1645.

**2°. Proces van Jan van Virmond, heer van der
Neerssen, en van diens zoon, Adriaan-Willem
van Virmond, tegen Adriaan-Balthasar
van Vlodrop, heer van Leuth.**

Adriaan-Balthasar van Vlodrop had nog een anderen zwager, namelijk *Johan van Virmond* (2), zoon van *Ambrosius van Virmond* (+ 28 Juli 1588), heer van der Neerssen, en van *Alveradis Quadt van Wickerath*, (dochter van *Johan Quadt* en van *Anna van Vlodrop*.) Johan van Virmond werd geboren den 7^{en} Juli 1588. Sedert den 12^{en} Juli 1611 was hij gehuwd met Adriaan-Balthar's zuster, namelijk met *Johanna-Maria van Vlodrop*, vrijvrouw van Leuth. Hij nam dienst in het leger van *Tilly*. Onder dien generaal maakte hij den veldtocht mede naar Bohemen, in den winter van 1620, het bevel voerend over 300 kurassiers (3). In den zomer van 1622 werd zijn regiment voor tijd en wijl afgestaan door *Tilly* aan de Infante *Isabella*, gouvernante der Spaansche Nederlanden. Onder *Gonzalez de Cordova* nam *Virmond* toen, op den 29^{en} Augustus, deel aan het hardnekkig gevecht van *Fleury*, tegen *Ernst van Mansveld*. Van daar voerde hij zijn regiment naar *Bergen-op-Zoom*,

(1) AITZEMA: I D. blz. 1184. C^e DE VILLERMONT, loc. cit. t. II, p. 177, noemt hem abusievelijk *Baumgarten*. (2) LUITENANT VON OIDTMAN gaf eene genealogie der familie *Virmond* in *der Niederrhein*, n° 28, v. v., jaargang 1878. (3) C^e DE VILLERMONT, *ibid.* t. I, p. 118 et p. 155.

dat destijds door de Spanjaarden belegerd werd. Den 10^{en} December 1623, in een brief aan de Infante Isabella, resumeerde Tilly volgenderwijs de militaire loopbaan van Johan van Virmond: »Le baron de Virmont, seigneur de Neerssen, coronel de 600 chevaux en cette armée, a servy, depuis le commencement de ces guerres d'Allemagne, avec beaucoup de valeur et de zèle et en diverses charges, si comme de capitaine, de lieutenant coronel en chef et de coronel absolut, s'estant courageusement comporté en toutes occasions aux quelles il s'est trouvé, en Bohème, Hongrie, Austrice et au Palatinat, aussy en Brabant et au siège de Berghes, et, en cette dernière campagne, aux pays de Paderborn et de Munster, partout avec une réputation, digne d'un cavalier d'honneur, et un ponctuel soing des devoirs de sa charge et de l'entretien de ses troupes, que jusques à trois fois, en changeant de charge, il a levées, non sans frayer notables sommes du sien" (1). Den 2^{en} Januari 1626 treffen wij hem wederom aan als bevelhebber over een regiment ruiters in het leger van Tilly, dat toen tusschen Leine en Wezer de winterkwartieren had opgeslagen. Te midden van den wapenstilstand werd hij daar op dien dag verraderlijk door den vijand overvallen en verloor hij 300 man van zijn regiment (2).

In den brief, dien Tilly den 10^{en} December 1623, uit zijn hoofdkwartier te Hirschfeld, aan de Infante Isabella schreef, zeide hij verder, dat de goederen der vrouw van Johan van Virmond, gelegen in Gelderland, wegens deelneming van nu wijlen den vader Willem van Vlodrop, aan den opstand tegen Spanje, door den koning waren aangeslagen; dat Johan van Virmond, wegens de drukte van den krijgsdienst, den tijd niet had gehad om ze terug te vragen, en dat hij bovendien groote vorderingen had ten

(1) *Ibid.* t. II, p. 293—294. (2) *Ibid.* t. I, p. 352.

laste van de heerlijkheid Leuth (1). De beroemde veldmaarschalk drukt, ten slotte, de hoop uit, dat de infante de beslaglegging zal opheffen en den eisch van Virmond zal steunen, deels wegens de onschuld der dochter, deels wegens de groote diensten, door den schoonzoon aan het Huis van Oostenrijk bewezen (2). Het eenig gevolg van dien brief was, dat zich de heer van Vlodrop nu den schijn gaf, alsof de verbeurdverklaring der heerlijkheid Leuth andermaal in 1624 was bekrachtigd (3). Indien dat zoo was, waarom wendde hij zich toen niet tot den Keizer, gelijk wijlen zijn vader in 1581 en hij-zelf in 1621 gedaan had? Johan van Virmond, in de meening verkeerend dat zijn zwager de waarheid zeide, riep nogmaals de hulp in van zijn militairen chef, ten einde de teruggave van de verbeurd verklaarde goederen te verwerven. Dat was in het begin van het jaar 1626. Tilly wendde zich toen aan den markies Ambrosius Spinola, opperbevelhebber van het leger der Infante. Dat werkte beter. Het voorwendsel der verbeurdverklaring hielp voorshands niet meer. Reeds kort daarna gaf de heer van Vlodrop aan zijne echtgenoot, *Isabella van Dorth* (4), de noodige volmacht tot het aangaan van een vergelijk met Johan van Virmond. Beide partijen teekenden een accoord den 26^{en} April 1626. De heer van Vlodrop liet bovendien de overeenkomst voor den Raad van Brabant te Brussel bekrachtigen door eene *condemnatio voluntaria*. Waarom wees er de heer van Vlodrop niet op, dat de bekrachtiging, voor zoover de schuldvordering op Leuth betrekking had, niet te Brussel, maar te Spiers moest geschieden? Het accoord en de schuldbekentenis

(1) In de twee aangehaalde brieven leest graaf de Villermont telkens abusievelijk *Lendt* voor *Leudt*. (2) *Ibid.* t. II, p. 295—294. (3) *Aitzema*, Ve D. blz. 522. (4) Dochter van *Dirck van Dorth tot Dorth*, lid van de ridder-schap in het graafschap Zutphen.

bleven dan ook eene doode letter. Johan van Virmond, dien de steeds voortdurende oorlog den tijd niet gunde, om persoonlijk te Brussel te verschijnen, wendde zich alweer tot den grijzen veldmaarschalk. Onder dankbetuiging voor de moeite, die de spaansche veldheer zich ten deze reeds gegeven had, schreef hem Tilly opnieuw, den 23^{en} Januari 1627, dat Spinola nogmaals de bekende aangelegenheid zoo zou gelieven te behartigen, alsof het Tilly's eigen zaak gold (1). Ook aan dit verzoek gaf Spinola gehoor. Onder die pressie deed, den 20^{en} November 1627, Isabella van Dorth, namens haren man, aan Johan van Virmond overdracht van *de Hanenhof*, onder Geleen (2). De schuldvordering, ten laste van de heerlijkheid Leuth, werd echter op de lange baan geschoven. Kort daarna verliet Johan van Virmond het leger der *Liga* en begaf zich in dienst van den Keizer. In de lente van 1628 wierf hij, op bevel van Wallenstein, een regiment voetvolk, waarmede hij zich in Augustus van dat jaar voegde bij het leger der Infante (3). De heer van Vlodrop behoefde nu niet meer de tusschenkomst van Tilly te vreezen. Hij haastte zich dan ook de overeenkomst van den 26^{en} April 1626 te doen schorsen. Te dien einde verwierf hij, in 1628, van den Raad van Brabant in Brussel, den 1^{en} Mei »open brieven,» den 1^{en} Augustus »brieven van daechsel» en den 8^{en} November schorsing der transactie »ende opgevolghde vrywillige condemnatie» (4).

Johan van Virmond bleef deelnemen aan de onafgebroken reeks van veldtochten, die men den dertigjarigen oorlog noemt. Hij was zoo verknocht aan de katholieke zaak, dat hij, naar het getuigenis van Tilly, niet schroomde uit

(1) Cte DE VILLERMONT, loc. cit. t. II, p. 585—584. (2) JOS. HABETS, t. a. p. blz. 509. (3) Cte DE VILLERMONT, *ibid.* t. I, p. 442. (4) Het *different* etc. blz. 9.

eigen middelen te voorzien in de soldij van zijne soldaten. Hij klaagde dan ook dat hij in de schulden stak, toen hij, op den 18^{en} December 1630, van jonker Pieter Bock van Haesdal 3200 rijksdaalder leende, en daartoe *de Hannehof* verpandde (1). Verder weten wij nog over hem, dat hij in 1630 een keizerlijk regiment voetvolk bezat, in het begin van 1631 den post van majoor-generaal bekleedde bij het legerkorps van Pappenheim (2) en dat hij in 1632 op drie- à vier-en-veertigjarigen leeftijd overleed. Zijne vrouw, Johanna-Maria van Vlodrop, was reeds in 1630 ten grave gedaald (3).

Tilly had niet overdreven, toen hij verklaarde, dat de drukke krijgsdienst aan Johan van Virmond den tijd niet gunde, om zijne particuliere zaken te behartigen; anders moest deze laatste geweten hebben, dat de Spaansche beslaglegging, die in 1624 zou herhaald zijn (4), zich hoogstens tot een deurwaardersexploot kon bepaald hebben, en dat de heer van Vlodrop ongestoord voortging de opbrengst der goederen te innen, zoowel te Leuth als in de Spaansche Nederlanden, dat hij die goederen verkocht (5) en met hypothecken belastte, alsof zij zijn onbetwistbaar eigendom waren, en dat de Spaansche bezetting, die zich op het kasteel te Leuth bevond, niet daar lag op executie, ter voltrekking van de beslaglegging, maar alleen uit een strategisch oogpunt, gedurende den oorlog. Bovendien zou hij, na onderzoek, vernomen hebben, dat men hem ten opzichte van den bevoegden rechter op een dwaalspoor bracht.

Ten bewijze diene het volgende. Den 20^{en} October 1627 gaf Adriaan-Balthasar van Vlodrop op zijne echtgenoot, »*Isabella de Flodroff, fille de Dorth, constitutie*” tot het op-

(1) JOS. HABETS, *ibid.* (2) Cte DE VILLERMONT, *ibid.* t. II, p. 42 en p. 48.
(3) L^{re} VON OIDTMAN, *ibid.* (4) AITZEMA, *Ve D.* blz. 522. (5) JOS. HABETS, t. a p. blz. 288.

nemen van 2000 patacons op de goederen van Leuth. Beiden verpandden daartoe alle hunne goederen, inzonderheid »den hof van Leuth,” gelegen te Veldwezelt, en »den Broecxhoff” onder Lanklaer. De gevolmachtigde substitueerde, den 30^{en} November van dit jaar, te Maastricht, den schout-rentmeester van Leuth, *Godart Heyssen*, bij akte van den notaris *m^r Nicolaas van der Maer*. De echtelieden *Aert Pruenen* en *Maria Dries*, van Maastricht, leenden op dien dag de 2000 patacons, tegen een jaarlijkschen intrest van 6¼ %. Bij nadere overeenkomst tusschen den notaris *Gabriel van der Heyden*, gevolmachtigde van *Pruenen-Dries*, en den schout *Heyssen*, werden er uitsluitend tot onderpand aangewezen landerijen, die onder de jurisdictie der bank van Leuth lagen, en waarvan men ten allen tijde de pacht kon in beslag nemen, ingeval van wanbetaling der intresten. De stukken werden in de schepenregisters te Leuth ingeschreven den 18^{en} Augustus 1629. Van de betaling der intresten kwam er echter hoegenaamd niets. *Maria Dries* was intusschen weduwe geworden. Op het voogdgeding, dat den 23^{en} Mei 1647 te Leuth gehouden werd, vroeg zij immissie in de verpande goederen en order aan de pachters, om aan haar voortaan te betalen. Zij had daartoe volmacht gegeven aan *Peter Toelen*, en deze had zijne lastgeving overgedragen op *m^r Edmond van der Eycken*. Maar »der scholtis, in name sijns Genedigen Heeren,” wees den eisch van de hand, wegens gebrek in den vorm, 1° wijl *Peter Toelen* niet persoonlijk verschenen was, 2° wijl de substitutie van *Emont van der Eycken* niet in de volmacht was aangehaald, 3° wijl in het overhandigd stuk latijnsche woorden voorkwamen, die de schepenen niet verstonden, 4° wijl sedert jaren te Leuth het gebruik van latijnsche woorden in officiële stukken verboden was, en 5° wijl de gerechtsbode

niet vooruit betaald was (1). Indien de beslaglegging, van spaansche zijde, iets meer was geweest dan eene bloote formaliteit, de scherpzinnige schout zou haar wel aan de spits gesteld hebben van de statige reeks zijner consideransen. Van deze beslaglegging werd ook niet gerept door den advocaat van den heer van Vlodrop, wanneer de zaak werd bepleit voor de schepenbank. Ten andere zien wij in de schepenregisters, dat de heer de pacht van kwade betalers invorderde door vonnissen van het schepengerecht. Er bestond alzoo geene *effectieve* beslaglegging van spaansche zijde; maar wie zou nu den onderteekenaars van het Westphaalsch vredestractaat van 1648 wijsmaken, dat de koning van Spanje de heerlijkheid Leuth gekonfiskeerd en in eigen bezit had? Hiervan verdenken wij Adriaan-Balthasar van Vlodrop. De gegrondheid van ons vermoeden zal blijken uit de bijzonderheden, die wij verder zullen mededeelen.

In dezelfde jaren dat hij zijn zwager met de eene exceptie na de andere afscheepte, begon hij meê te tellen onder de invloedrijke personaadjes van de Republiek der Vereenigde Provinciën. Zijne alliantie met de familie van *Dorth* droeg veel daartoe bij. Na den dood van zijn schoonvader, *Dirk van Dorth*, verzocht hij aan den Gelderschen Landdag, die op het einde van Maart 1626 te Arnhem gehouden werd, opname in de ridderschap van het Zutphensch kwartier, maar er werd voorshands afwijzend op de aanvraag beschikt, »ut oorsaken hy in eedt van een utheems Heer en in militairen dienst" was (2). Later werd

(1) *Schepenregisters van Leuth*, op het Rijksarch. te Maastricht.

(2) Jhr. ALEXANDER van der CAPPELEN: *Gedenkschriften*, I^e D. blz. 595. Op den Gelderschen Landdag, gehouden te Arnhem in December 1615, verscheen A. B. graaf van *Vlodrop*, als benoemd door het graafschap Zutphen tot vredesgezant naar Munster. In de volle zitting van den 22^{en} December kwam het daar, tusschen hem en *Willem van Lintelo*, van smaadwoorden tot handtastelijkheden, (*Ibid.* IIe D. blz. 51—66.)

er evenwel aan zijn verzoek voldaan. Toen bracht hij het weldra zoover, dat hij niet slechts de gewestelijke staten van het graafschap beheerschte, maar, als gecommitteerde van Gelderland, zelfs eene groote rol speelde in de Staten-Generaal te 's Gravenhage (1).

In hetzelfde jaar dat Jan van Virmond overleed, zijn talrijk gezin in geen benijdenswaardige omstandigheden achterlatend, trad, in de schaduw van de hollandsche vlag, Adriaan-Balthasar van Vlodrop ook als een invloedrijk man in dit gewest op, en pronkte hij bovendien met den titel van graaf. Doch wij zullen hier in de volgorde voortgaan, die ons de bescheiden aanwijzen.

Tijdens, of kort na het beleg van Maastricht in 1632, kreeg het kasteel van Leuth eene staatsche bezetting: den 14^{en} Januari 1633 »hebben hare Ho: Mo: geresolveert, dat de Graef van Vlodrop gehouden sal zijn, buiten coste vant lant, te stellen den predicant op het Huys te Luijt, tot geryf ende stichtinge niet alleen van het guarnisoen, maar oock voor allen anderen, die vant platte landt, oft andere aldaer omliggende plaetsen, tottet gehoor van Goodes heijlige woort sullen willen comen, ende sal ondertusschen geschreven worden aenden Pensionaris der stadt Maestricht, dat (hij) hem pertinentlyck informere ende daer nae hare Ho: Mo: berichte, uyt wat recht, ende bij wien de heerlijkheijt van Luijt is geconfisqueert, ende aen wien de selve contribuabel is" (2). Wie had die praatjes opgedischt over eene verbeurdverklaring, waarvan er geene sporen te vinden waren? Aan welk land moest Leuth belastingen betalen? Leuth was, als rijksheerlijkheid, *contribuabel* aan het Duitsch Rijk; en indien het *contribuabel* was geweest

(1) Men vergelijke het IIe Deel van laatst aangehaald werk *passim*.

(2) *Resolutiën*, concernerende de saecken van Limburch ende Maestricht. I^e Deel. *Rijksarch. te Maastricht*.

aan V
landje
»S. E
die k
was t
mitte
1633
ambt
zaten
want
in De
Dat k
rijksb
echte
volge
acte
Huis
Adria
met
voor
famili
het v
In
den
in De
Vlodr
(art.
ontble
van A
Spaan
punt

(1)
blz. 24

aan Valkenberg, dan had men dat in het pas veroverd landje van dien naam best kunnen vernemen. Waarom loste »S. E^cie Graef van Flodroff” zelf die vragen niet op, hij die kersversch uit de Landen van Overmaas in Den Haag was teruggekeerd, »sijnde neffens haer Ho: Mo: Gecommitteerden in het leger geweest,” en den 2^{en} Februari 1633 aan de Hoog Mogenden verzocht restitutie van het ambt van erfmaarschalk van Valkenberg, zooals zijne voorzaten te Leuth dat bezeten hadden (1)? Hij wist wel beter; want den 6^{en} April 1634 pleitte hij bij de Hoog Mogenden in Den Haag voor de neutraalverklaring van het Huis Leuth. Dat kon niet geschieden dan op grond dat Leuth eene rijksheerlijkheid was. De bewijzen, die hij bijbracht, moeten echter afdoende zijn geweest, daar hem den 28^e daaraanvolgend de aanvraag werd toegestaan, »mits dat hy gelycke acte vuytbrenge van 's viants syde” (2). Later kreeg het Huis Leuth weer eene Spaansche bezetting. Toen begon Adriaan-Balthasar graaf van Vlodrop weer te goochelen met de zoogenaamde verbeurdverklaring, ten einde zich voor goed te onttrekken aan de schuldvordering van de familie Virmond van der Neerssen. En zoo komen wij tot het vredetractaat van 1648.

In de eerste voorstellen, die wij de Hollandsche gezanten den 17^{en} Mei 1646 te Munster zien doen, (voorstellen, die in Den Haag, niet zonder medewerking van den graaf van Vlodrop, waren geformuleerd), wordt er heel leuk geëischt, (art. LXV), dat »Het Casteel van *Leut* sal van besettinghe ontbloot worden, en gerestitueert worden aen den Grave van *Flodorf*, als hem in eigendom toebehoorende” (3). De Spaansche gevolmachtigden antwoordden, dat zij over dit punt inlichtingen zouden vragen te Brussel (4). Die werden

(1) *Ibid.* (2) *Ibid.* (3) AITZEMA: VIe D., IIe St., blz. 239. (4) *Ibid.* blz. 241.

alras verstrekt. Reeds den 27^e van die maand werd die eisch ingewilligd, behoudens het recht van bezetting tot aan het sluiten van den vrede (1).

Men hield alzoo zorgvuldig geheim, dat Leuth eene rijksheerlijkheid was; men zeide *toen* ook niet dat zij door den koning van Spanje geconfiskeerd was; dit laatste was al te bar geweest; de Rekenkamer te Brussel zou die onwaarheid aan de kaak gesteld hebben. Wat de bezetting te Leuth betreft, die was dubbel verklaarbaar, eerstens wegens de leenroerigheid van Leuth aan Valkenberg, en tweedens wegens de alliantie tusschen den Keizer en Spanje. Maar nu het vast stond, dat de Spaansche regeering niet speciaal aan Leuth, als strategisch punt, hield, kon men ten slotte van Hollandsche zijde het officieel artikel over deze heerlijkheid kruiden, zooals men wilde (2).

Hoe stond het intusschen geschapen met de schuldverdering der heeren van der Neerssen, ten laste van de rijksheerlijkheid Leuth? Het vergelijk van den 26^{en} April 1626, dat, op verzoek van Tilly, door de tusschenkomst van Spinola, was tot stand gekomen, bleef jarenlang geschorst, ten gevolge van de sententie van den 8^{en} November 1628. Ook de zoon van *Virmond*, *Adriaan-Willem*, werd, sedert zijne meerderjarigheid, door den militairen dienst, gedurende het laatste gedeelte van den dertigjarigen oorlog,

(1) AITZEMA: VIe D., IIe St., blz. 245. (2) Zoowel op de landdagen van Gelderland als in de vergadering der Staten-Generaal ijverde de graaf van *Vlodrop* voor het plan, om langs één een of anderen weg het Overkwartier te hereenigen met de drie andere kwartieren van Gelderland. Die van *Nijmegen* en van *Arnhem* waren op dit punt tamelijk onverschillig. Men zeide zelfs: »de meeste die dit werk drijven, zijn de grave van *Vlodrof* ende de Heer van *Keppel*, beyde geïnteresseerde in het Overkwartier." (A. van der CAPELLEN, *Gedenkschr.* IIe D., blz. 172.) Men vergel. verder: AITZEMA, t. 3. p., blz. 501—504. De ruiling van het *Overkwartier* tegen een equivalent werd nochtans in beginsel aangenomen in art. LII van het vredetractaat van 1648.

gansch en al bezig gehouden. Hij was sedert den 23^{en} October 1639 gehuwd met zijne nicht, Johanna-Catharina van Bongart, dochter van Werner, heer van Wijnandsrade, en van Anna-Catharina van Vlodrop (1). Het proces was sedert 1628 geen stap gevorderd, toen in 1648 de vrede van Westphalen tusschen den koning van Spanje en de Republiek der Vereenigde Provinciën gesloten werd. In artikel 73 werd er bepaald: »Aengezien de pretensie van den graaf van Flodorf, om restitutie aen hem te doen van het Huys Leuth, met goederen, die daervan mochten dependeren, ende alle andere die hem daer omtrent mogen toekomen, *ende ghesaiseert sijn van wegen den voorz. Heere Koninck*, de voorz. restitutie is hem toegestaen, gelijk mede van het Huys, voorbehouden dat, tusschen het besluit van dit tegenwoordige Tractaat en de Ratificatie van dien, over het onderhoud van guarnisoen van wegen den voorz. Heere Coninck, of over de demolitie van nieuwe fortificatie, gemaeckt sedert de besettinghe van 'tselve Huys, zal worden ghedisponeert" (2).

Met dit artikel wilde men het doen voorkomen, alsof Leuth tot het onverdeeld gebied der Landen van Overmaas behoorde. Wat men van het *saiseeren*, of de verbeurdverklaring, te denken heeft, die volgens den heer van Vlodrop nog eens in 1632 herhaald was (3), leert ons, o. a. de geschiedenis van de geldleening-Pruenen. Krachtens het voorgaand artikel, waarin wij eenige woorden onderschraptten, werd alzoo Leuth aan den heer van Vlodrop toegekend, door twee contracteerende partijen, die de heerlijkheid aan niemand konden ontnemen, aan niemand schenken, en ze feitelijk aan niemand ontnomen hadden. De eenige vraag, die zij zich hadden mogen stellen, was deze: bij wien van

(1) L^e VON OIDTMAN, t. a. p. (2) AITZEMA: IIIe D. blz. 266. (3) *Ibid.* Ve D. blz. 522.

ons tweeën moet voortaan de heerlijkheid verheven worden? De verheffing moest voorloopig geschieden voor het *spaansch* leenhof van Valkenberg; ook behield de koning van Spanje voorloopig de souvereiniteitsrechten over deze heerlijkheid, in de veronderstelling dat zij een integreerend deel van het land van Valkenberg uitmaakte. In artikel 73 immers werd wel aan den heer van Vlodrop het eigendomsrecht toegekend, maar niet de leenroerigheid van Leuth aan de Hoog Mogenden van Den Haag overgedragen. Op deze heerlijkheid bleef alzoo toepasselijk art. 3 van het vredesverdrag, waarin bepaald werd, dat de drie Landen van Overmaas zouden blijven in den staat, waarin zij zich toen bevonden, en dat de geschillen, die daarover mochten ontstaan, zouden onderworpen worden aan de, volgens art. 21, op te richten *Chambre-mi-partie*. In ieder geval was de graaf van Vlodrop te kwader trouw. Kort na het sluiten van den vrede van Westphalen erkende hij weer plechtig, dat Leuth eene rijksheerlijkheid was; namelijk den 19^{en} Januari 1649 beval hij, dat men voortaan weer van de schepenbank van Leuth in hooger beroep moest gaan naar Aken, »als gehouden woordende voor ons wettigh overhoofd" (1). Maar wat nu te denken van het volgend berichtje, waarvan wij eenige woorden cursiveeren? De Spaansche gezant in Den Haag »vertoonde (in 1655), dat de Fransche hadden desseyn op het Huys Leuth op de Maese, *het welck de spaensche hadden volghens het Tractaet weder ghegeven aen desen Staet*; hij verzocht dat het van desen Staet mocht worden beset" (2). De onderstreepte zinsnede zal wel zijn eene inlassching van Aitzema, want die cessie van Leuth aan de Staten-Generaal staat niet in het verdrag vermeld; en wanneer men bedenkt, hoe fel een strijd er tusschen Spanjaarden en Hollanders destijds in

(1) Bijlage I. (2) AITZEMA: IIIe D. blz. 266.

de Landen van Overmaas gevoerd werd over het mijn en dijn, dan kunnen wij zelfs gemeld verzoek, dat evenwel met ons onderwerp niet te maken heeft, zoo onvoorwaardelijk niet aannemen. Integendeel, de Spaansche regeering ging consequent voort in hare dwaling, dat Leuth tot het souvereine gebied van Valkenberg behoorde. Den 5^{en} April 1655 verklaarde de Raad van Brabant te Brussel, dat Adriaan-Balthasar van Vlodrop de schorsing van den 8^{en} November 1628 *sub-* en *obreptive* had verkregen. Zoo her kreeg de transactie, die door den invloed van Tilly en Spinola den 26^{en} April 1626 was tot stand gekomen, hare volle kracht. Op de requisitoriale brieven, diensvolgens te Brussel verkregen, verwierf de heer van Virmond bij den Raad van Brabant in Den Haag brieven van attache, den 4^{en} Mei 1657. Nu meende de heer van Virmond, die in den waan verkeerde, dat Leuth onder de Brabantsche justitie ressorteerde, zeker te zijn van zijne zaak. Of nu, bij de definitieve deeling van de Landen van Overmaas, Leuth werd toegewezen aan Spanje dan wel aan de Republiek, in ieder geval had thans de bevoegde rechter uitspraak gedaan. Zoo oordeelde hij, en liet den verkoop der heerlijkheid Leuth aanplakken. Maar de heer van Vlodrop had er intusschen iets anders op gevonden. Hij was weer de geldigheid van het vergelijk van den 26^{en} April 1626 gaan bestrijden. Daarin was, op korting van de schuldvordering, aan den heer van Virmond gegeven de *Hanenhof*. De hoeve was thans in het bezit van *Jan van der Stock*, drost van Geleen, en consorten. De bezitters waren in 1656 reeds voor het leenhof gedaagd te Valkenberg, door den heer van Vlodrop. Adriaan-Willem van Virmond was hun borg gebleven voor allen schade; hij werd echter door het leenhof in het ongelijk gesteld den 6^{en} Juni 1657. Daar de hoeve zoowel als het stadje Valkenberg, op den

dag dat de vrede van Westphalen gesloten werd, feitelijk in het bezit waren der Hollanders, handelde nu de heer van Virmond gansch en al correct, door in hooger beroep te gaan bij den Raad van Brabant in Den Haag. In beginsel won hij daar het pleit; maar in dezelfde uitspraak van den 3^{en} April 1659 verklaarde tevens de Raad van Brabant in Den Haag, dat de brieven van *attache*, den 4^{en} Mei 1657 aldaar verworven, »sub- ende obreptivelick” waren verkregen; de schorsing van den 8^{en} November 1628 werd alzoo hernieuwd, en de heer van Virmond zag zich weer geplaatst voor het vergelijk van den 26^{en} April 1626, dat de heer van Vlodrop weigerde uit te voeren. De Raad gaf bovendien »ordre aan partyen, 'tgeene sy op den anderen te preten-deren hadden, dat sy het selve aldaer rauwelijck soudén institueren ende instrueren op korte termijnen.”

Dusdanig was de stand van zaken, toen op den 26^{en} December 1661 het *Partage-tractaat*, betreffende de drie Landen van Overmaas, tusschen Spanje en de Republiek gesloten werd. Het bepaalt, o. a., »dat oock de Leenen, releverende van den Castele van Valckenburgh, ten behoeve van hoogh gemelte Heeren Staeten-Generael, aen de selve sullen blijven gheattacheert de Buyten-Leenen van Hurt, Mesch, Leut, de Witte Poort van Steyn” (1) etc. Terwijl men even te voren de plaatsen had omschreven, die voortaan tot het immediate gebied van de Staten-Generaal zouden behooren, rangschikten hier de twee contracteerende partijen de heerlijkheid Leuth onder de buitenleenen, die wel aan Valkenberg leenroerig waren, maar niet tot het soevereine gebied van dat Land behoorden.

Ook de heer van Virmond was er achter gekomen dat Leuth onder het Duitsch Rijk ressorteerde. Diensvolgens had hij, op aanvraag, verkregen van de cancellarij te Brussel

(1) AITZEMA, IVe D. blz. 797.

requisitoriaalbrieven aan het adres van »het Camergericht tot Spier, ten eynde van attache ende, uyt crachte van deselve, sijne executie, tot voldoeninge vanden voors. vonnisse vanden 5^{en} April 1655, te mogen dirigeren op het Huys ende Heerlijkheit van Leuth, als gelegen op het territoir van 't Rijkck." De vordering van A. W. van Virmond, ten laste van Leuth, bedroeg toen 60,000 gulden (1). Het K. Kamergerecht kende hem die vordering toe en verzocht, bij open mandaat van den 27^{en} Februari 1662, den hertog van Nieuwburg, »als hebbende de beschryvinge vanden Nederlandtschen Westphaelschen Kreys, om soodanige executie op het voors. Huys ende Heerlijkheydt te doen."

Het schijnt dat Adriaan-Balthasar graaf van Vlodrop toen de behartiging zijner zaak in Den Haag overliet aan zijn zoon Adriaan-Gustaaf en aan zijn schoonzoon *Rudolf-Hendrik van Raesvelt*, heer van Twello, en zich naar Leuth spoedde, om daar op het kasteel zijnen intrek te nemen. Eerst den 9^{en} Augustus 1662 werd het bezet door soldaten van den hertog van Nieuwburg. Ofschoon de Keizer en de Westphaalsche Kreits te voren in Den Haag het uitsluitend duitsch karakter der heerlijkheid Leuth en de wettigheid der executie hadden doen aantoonen, door den keizerlijken zaakgelastigde, *Johan Friquet*, en den Nieuwburgschen gezant *Winand baron van Leerodt* (2), gaf men aldaar aanstonds gehoor aan het beroep, dat de heer van Vlodrop deed op de »Ho: Mo: Heeren Staten-Generaal der Vereenichde Nederlanden, als directe (!) Leen-Heeren van 't voors. Huys ende Heerlijkheydt." Deze gaven aan genoemde gezanten den 16^e van die maand ten antwoord, dat zij de aanwezigheid der Nieuwburgschen te Leuth niet konden dulden; dat er aan de vestingwerken van het kasteel niet mocht

(1) JOAN. THOM. BROSIUS: *Annales Juliae* etc., t. III, p. 179. (2) J. T. BROSIUS, t. a. p.

worden gearbeid; dat, in afwachting van de beslissing over de rechtsquaestie, het Huis door soldaten van beide partijen, of door die van een aangrenzenden onzijdigen Staat, moest bezet worden; dat deze voorwaarden binnen den termijn van hoogstens drie weken moesten vervuld zijn, en dat op de verwezenlijking ervan de Rijngraaf (1) het oog zou houden. Die korte termijn, merkte Friquet terecht aan, bewees voldoende, dat het den Staten-Generaal met verdere onderhandelingen niet ernst was. In diezelfde vergadering werd nog besloten, »dat by provisie naer de stadt van Maestricht ten spoedighsten seven à acht compagnien te peerde, uyt de naestgelegene Guarnisoenen, souden werden ghesonden.” En werkelijk, de resolutie van den 16^{en} Augustus stond gelijk met een *ultimatum*. Intusschen wezen er de twee gezanten met nadruk op, dat er geen sprake was van fortificatiën en blijvende bezetting te Leuth, maar dat men hier slechts te doen had met de voorbijgaande uitvoering van een keizerlijk vonnis, binnen de grenzen van het Deutsche Rijk (2).

Zooals het gebruikelijk is, wanneer de sterke zijn *ultimatum* heeft afgezonden aan den zwakke, gingen ook de Staten-Generaal zich voor goed grootmoedig toonen. Aan baron van Leerodt, »gheassisteert, voor het interest vanden Baron vander Neerssen, met den Agent Aller,” stelden nu de gedeputeerden der Hoog Mogenden voor, dat Leuth zou ontruimd worden, en de procesvoeders eene *submissie* zouden onderschrijven, ten einde »partyen, malkanderen soo nae in bloedverwantschap bestaende, af te helpen van alle de voors. differenten ende daer uyt geresulteerde processen ende moeylyckheden.” Leerodt en Aller antwoordden, dat hunne lastgeving zoo ver niet reikte, en dat er

(1) *Frederik-Magnus van Salm*, Rijngraaf, gouverneur van Maastricht.

(2) AITZEMA, IVe D., blz. 958, v.

minstens drie weken zouden verloopē, alvorens zij de noodige instructiēn konden hebben, maar »dat sy wel konden aensien, datter een concept van soodanige arbitragie ende submittie wiert op papier gebracht, op het goetvinden ende approbatie vanden Baron vander Neerssen, ende het selve niet alleen aenstonts wilden overmaecken, maer oock alle devoiren doen, om deselve tot aennemingh van dien te disponeren.” De gedeputeerden stelden toen eene submittie op, waarvan afschrift werd medegedeeld aan de twee zaakgelastigden en aan den neef van den heer van der Neerssen, namelijk aan »*Ambrosius van Virmond*, Commandeur van *Gemert*, van de Baillie Aldenbiessen.” Volgens dit stuk zouden als gevolmachtigden van Adr. Balth. van Vlodrop optreden diens zoon Adriaan-Gustaaf en schoonzoon Rudolf-Hendrik van Raesvelt, terwijl de commandeur van Gemert voor Adr. W. van Virmond zou verschijnen. Deze gevolmachtigden zouden de geschillen over den Hanenhof en Leuth voor een leenhof, b. v. dat van Valkenberg, bepleiten en aan de decisie ervan zich onderwerpen, of de parate executie tegen de wederspannige partij bij den Raad van Brabant in *Den Haag* aanvragen ! Het spreekt wel van zelf, dat zulke ongerijmdheid niet voor eene gedachtenwisseling vatbaar was.

Het stond nu als een paal boven water bij de Staten-Generaal, dat zij de souvereiniteit over Leuth hadden. Den 13^{en} September 1662 rapporteerden in de algemeene vergadering »de Heeren van Heuckelom ende andere haer Ho: Mo: Gedeputeerden tot de sake vanden Landen van Over-Maze, dat zij met eenighe Heeren Gecommitteerden vanden Raet van State hebben nagesien ende ghe-examineert de Memorie, bij den Baron van Leradt, op den 8 ende 29 Augusti lest leden, ende 4 deses, ter Vergaderinghe van hare Ho: Mo: ingedient, (etc. etc.) maer dat

nochtans aen hun Heeren Ghedeputeerden niet en was gebleken, ofte by ghemelten Baron van Leradt bewesen (1), dattet Huys ende Heerlijkheydt van Leuth soudén leggen, ofte sijn gesitueert op het territoir van 't Rijk. Dat ter contrarie uyt de over-gediende stucken vanden Grave van Flodrof consteerde, dat den Ko: van Spaignen alle het selve eerst inden Jare 1581, ende daer na inden Jaren 1624 ende 1632, onder anderen, hadde geconfisqueert, omdat Heer Willem van Flodrof de partije vanden Prince van Oraison gevolgt hadde; dat oock notoir was, ende niet teghen gesproocken wierdt, dat het voors. Huys, Sloth ende Heerlijkheydt was een buyten Leen van 't Casteel van Valckenburgh, ende van 't selve dependerende, oock verheven by gemelte Grave van Flodrof noch jonghst den 20 Februari 1621" etc. (2).

Dat dezelfde heer van Vlodrop in hetzelfde jaar 1621 tegen de heeren van Bongart de hulp inriep van hetzelfde K. Kamergerecht, tegen de uitspraak waarvan hij zich thans verzette, wordt hier verzwegen. Daarna wordt er zich beroepen op de macht, die het leenhof van Valkenberg vroeger uitoefende op de buitenleenen, die direct tot het Duitsch Rijk behoorden, maar er wordt niet bij gezegd, dat die bevoegdheid sedert 1548 was opgeheven. Wat er van de verschillende verbeurdverklaringen van Leuth te denken valt, hebben wij te gelegener plaats gezegd. Ziedaar de redenen, waarom er op dien dag besloten werd, dat de Staten-Generaal »aen den Grave van Flodrof soudén doen presteren het effect van de continuatie van surceantie, in de sententie van den Raedt van Brabant alhier, vanden derden April 1659, begrepen; ende dat ondertusschen noch

(1) Met die *phrase* maakte men zich van de bewijzen af, die baron de Leerodt had overgelegd. (2) *Het different over het Huys van Leuth*, blz. 3 en 4.

op nieuw soude geschreven worden aen de Heer Rhijn-Grave, Gouverneur der Stadt Maestricht, dat hy een waeckendt ooge soude blijven houden, ende wel doen letten, of oock dese haer Ho. Mog. goede meeninge ende intentie tegen het fortificeren der voors. plaetse wiert achtervolght, ende in cas contrarie soude mogen komen te geschieden, dat hy haer Ho. Mog. daer van aenstondts ende ten spoedigsten soude hebben te adverteren, om daer op soodanige reflexie gemaect ende reguard ghenomen te worden, als men ten meesten dienste van den Staet soude bevinden te behooren.

»In gevolge van sulcks heeft den Rhijn-Graef gezonden den Drost *Ittersum*, met genoeghsame troupen te voet en te peerde. Een Gerichts-Bode vanden Raedt van Brabant heeft het Guarnisoen, van wegghen het Rijk ofte Hertogh van Nieuburgh in Leuth leggende, gesommeert om uyt te trecken. Den Commandeur hadt geantwoordt last te hebben, om daer in te blijven op lijfstraffe; ende liever zich te willen doot vechten als op een schavot sterven" (1).

Uit den verderen loop der gebeurtenissen zal men zien, dat er van een onderzoek omtrent den toestand te Leuth en van een briefwisseling tusschen Den Haag en Maestricht niets kwam. Trouwens, die heerlijkheid was niet het eenig doel dat men beoogde, zij bood den Hoog Mogenden tevens de welkome gelegenheid aan, om aanvallenderwijs tegen den zwakken hertog van Nieuwburg te kunnen optreden, ten einde hem tot den afstand van een gedeelte zijner erflanden te dwingen. Maar het bleek alras, dat de druiven niet rijp waren.

Wanneer nu Aitzema op het vorig citaat onmiddellijk laat volgen: »De selve soldaten hadden oock geen last om gheweldt te doen, maer hebben haer gelogeert op seeckere

(1) AITZEMA, IVe D., blz. 959.

by Leuth leggende Hoeven (1), den ghemelten Hertogh toecomende," dan geraakt hij in tegenspraak, en met zich zelve, en met de bescheiden die hij later mededeelt. De soldaten immers, die aan den drost Ittersum waren afgestaan, in plaats van rechtstreeks uit Maastricht, langs den *linker* Maasoever, naar Leuth te marcheeren, trokken benedenwaarts, langs den *rechter* oever der rivier. Toen zijn zij »gevallen in 't Landt van Gulick, ende hebben zich met geweld tot Urmondt ghelogeert, ende zich (daar) niet vergenoecht met voeder ende bier, (maar) door haere courses ende Militairische dreygementen veele omliggende dorpen ende Vlecken gebrandschat, de pillage der kercken, graenen ende bestiaelen doen rançoeneren; door welke vyandtlijke invasie de onschuldige onderdanen wederom eenen grooten schaede, op ettelijke duysent Rijexdaelders sich bedragende, toegevoecht is" (2). Eenige regels verder bevestigt Aitzema zelf, dat de drost Ittersum zich, tegenover Leuth, op den *rechter* Maasoever genesteld had: »Den Rhijn-Graef schreef aan Ittersum, dat hy *op dese zijde* van de Riviere komen en met sijn volck, tot naeder ordre, op 't velt omtrent het Casteel halte maecken soude."

De uitplundering van de Guliksche dorpen had ook vrij wat meer tijd in beslag genomen, dan het lakonisch verhaal van den anders zoo uitvoerigen Aitzema zou doen vermoeden. De ambtman van Millen, *Wolfgang-Willem van Bentinck-Wolfrath*, meldde den inval der Hollanders aan den hertog van Nieuwburg. Deze gelastte den ambtman, om bij den aanvoerder naar de reden van de overrompeling

(1) Het Guliksch rechtsgebied strekte zich op den *linker* Maasoever uit tot halfweg tusschen de rivier en Meeswijk. Daar lagen twee landhoeven, de *Palmenhoeven* genaamd, die domeinen van den hertog waren. Eene ervan bestaat heden nog en draagt den naam van *Palmenhof*. (2) Klacht van den Nieuwburgschen gezant in Den Haag, bij AITZEMA, VI D. blz. 548. Men vergelijke ook *Bijlage II*.

te vernemen. Bentinck, daaraan gevolg gevend, werd binnen de grenzen van het Guliksch gebied, op last van Ittersum, gevangen genomen en naar Maastricht gevoerd. Hiervan werd kennis gegeven aan de Staten-Generaal in Den Haag. »Haer Ho. Mog., sulcks vernemende, zegt Aitzema, hebben belast hem te ontslaen." In die lastgeving zal de Rijngraaf ook wel tegenbevel ontvangen hebben ten opzichte van den reeds begonnen veroveringstocht in het Guliksch amt van Born, wyl de Hoog Mogenden begonnen achterdocht te krijgen nopens de gevoelens der vergadering, die op dat oogenblik te Frankfort a/M gehouden werd. Al de hier opgesomde berichten en antwoorden, die op zoo groot een afstand moesten over- en weergebracht worden, vorderden een tijdsverloop van minstens tien dagen. Het was eerst na de loslating van den ambtman Bentinck dat de Rijngraaf den drost Ittersum beval, den rechter oever te verlaten en naar Leuth over te steken. Het schijnt echter dat de drost eene hollandsche bezetting te Urmond achterliet; wij meenen althans de woorden, die wij op het eind der volgende aanhaling onderschappen, zoo te moeten verstaan: »Ondertusschen (1) is hy selfs (2) met de meeste diligentie als doenlijk was derwaerts aen gemarcheert, mede nemende twee canons ende eenige Ruyterye ende Voetvolck. 's Avonds (3) omtrent ten negen uyren tot Leuth ghekomen zynde, ende de Maen licht genoegh schijnende, deedt (hij) de Canons tegens over het Huys placeren ende eene kleyne Batterie, als oock eenighe *lignen*, tot het logeren van Musquettiers, opmaecken, ende sondt voorts eenigh volck, om sich te saiseren van de buytenste Voorhoven van 't voorschreve Huys, die by de besettingh geabandonneert waren; van welck logement hy sich by alle

(1) Na den brief aan Ittersum. (2) De Rijngraaf. (3) Den 26^{en} September 1662.

evenementen dienen konde. Die van binnen, bemerckende dat de aerde begon te roeren, ontsagen hen niet (1) eerst te schieten ende maekten 't eyndelijck soo grof, dat de Drost Ittersum, (die de conduite van de Batterie ende logement op sich genomen hadde), hem ghenootsaeckt vondt wederom vuyr te laten geven, doch sonder ander voordeel te kunnen doen, als alleen haer daer door te diverteren, dat se de werckende soldaten niet en mochten beletten. *Den seven en twintighsten* liet hy 't volck al te samen achter 't Canon in ordre stellen; ende nae het opgaen van de songingh den deurwaerder van den Raedt van Brabant sijne sommatie doen aen den Commandant op 't Casteel ende ontfinch van den selven weygerigh antwoord. Neffens hem was gesonden Capitein *Coenders*, om, by soo verre den selven Commandant noch niet en wilde defereren aen sulcke justitiele sommatie, hem voor te houden 'tgeene (hij) daer op te verwachten hadde: maer niet tegenstaende alle vermaningen wilde hy nergens toe verstaen, verklarende geen ordre te hebben van synen Vorst, en genoeghsaem versien te wesen van kruyt ende loot, om de plaets tegens de de wapens van desen Staet te kunnen defenderen; waer van aen den Rhijn-Graaf rapport ghedaen zijnde, liet hy op alle kanten, soo wel door 't lossen van het canon, als met musquetten uyt de voorschreve lignes, ende uyt de voorschreven voorhoven, (alwaer (wij) een mineur by de wercken hadden), soo veel devoiren doen, dat nae de achtste canonschoot het Nieuwburghsche volck stilstandt versochte, ende eenen uyt den haren uyt sondt, met presentatie, dat se bereydt waren af te trecken, mits dat het mocht geschieden met volle wapenen, ammunitie ende vivres; welcke conditien niet sortabel vindende, oordeelde (de Rijngraaf) van 't respect van haer Hoogh Mog. wapens

(1) *Nota bene!*

te wesen, haer geen van alle drie toe te staen, maer op hun aenbrengen te antwoorden, dat se mochten uytgaen met een stock in de handt, of van den Heer Graef van Flodrof, (die 't meeste met dat werck geledert was), mosten conditien verbidden. Ende opdat sulcx sonder contrainte toe gaen mochte, wilde de Heer Rhijn-Graef, dat twee officieren, op parole, op 't huys soudon gaen, dewelcke soudon moeten present zijn; tot dien eynde heeft (hij) den Capiteyn Coenders, met nog een ander officier, hem mede gegeven, gesonden, dewelcke in sijn naem aen den wel-gemelten Heer Graef te gemoet gevoert hebben, hoe weynig sulcke conditien quadreren soudon op 'tgeene na krijs-gebruyck konde geschieden.

»Evenwel heeft de selve, (zijnde tusschen de tachtig ende tnegentigh jaren oudt, ende miserabel te bedde leggende), de goedtheydt gehadt te versoecken, dat men haer wilde laten uyt trecken als eerlijke soldaten, met hunne volle wapens. Hij considereerde meer, dat men sijnen vyandt moest een goude brugh maecken, ende dat die luydens het Huys vry noch wat hadden konnen maintaineren, als wel sijn particulier ressentiment: klagende, veel incivjl tractement van haer ontfangen te hebben. Alsoo heeft den Rhijn-Graef het guarnisoen, t' sijner intercessie, uyt laten marcheren met haer geweer; doende daer blijven kruyt, loot ende provisie; haer doende geleyden tot op de Maes, ende heeft haer ponten verleendt om over te setten *nae Uirmont, van waer den drost Ittersum soo haest niet vertrocken was, ofte daer syn komen leggen eenige honderden Gulicksche huys-luyden ende soldaten.*

»Voor 't Huys is verlooren een Sergeant, ende twee soldaten licht gequetst; ende heeft de Rhijn-Graef op 't Huys, tot nader ordre van haer Ho. Mog., gelaten den

vendrich *Mortier*, met vijf en twintich mannen, waer mede, het Casteel zijnde aen hem selfs in goede defensie, tegens een aanval ghenoeghsaem versien was.

»De Heere Rhijn-Graef is daer nae terstondt wederom na Maestricht getogen" (1).

Tegelijkertijd maakten zich de Hollanders ook meester van het Land van Ravestein, dat, even als het ambt Born met het stadje Urmond, aan den hertog van Nieuwburg behoorde. Wel is waar, door de overeenkomst van den 7^{en} September 1343 (2) tusschen Keizer Karel V en Willem hertog van Gulick, was dit land een *buiten-leen* geworden van den hertog van Brabant. Ten opzichte van het inwendig bestuur, van de belastingen en van de rechtspraak, bleef het echter aan Brabant even vreemd als vroeger. Nochtans, na de verovering van 's Hertogenbosch en van de Meijerij, eischten de Hollanders niet slechts dat Ravestein aan hen, als de opvolgers van den hertog van Brabant, leenroerig werd, maar zij wilden het voortaan als een integreerend deel van Staatsch Brabant beschouwd hebben. Zij hielden reeds lang het slot van Ravestein bezet, en zij tornden ook nu en dan eens aan de justitie, maar de belastingen, de vrijheid van godsdienst en het inwendig bestuur hadden zij gelaten, zooals zij die gevonden hadden. Nu meenden zij, dat de tijd daar was, om den grooten slag te slaan.

De hertog *Filips-Willem van Nieuwburg* was niet tegen den vijand opgewassen, te meer wyl de keurvorst van Brandenburg, die de andere helft der zoogenaamde Gulik-sche nalatenschap bezat, hem, in overleg met de Hollanders, de eene moeielijkheid op de andere berokkende. Al was hij dan ook van natuur geen Bernard van Galen, hij beschikte ook niet over de stoffelijke middelen, als waarmede

(1) AITZEMA, IVe Deel, blz. 959—960. (2) J. T. BROSIUS: *Annales* t. III, p. 59—65.

deze bisschop van Munster, twee jaar later, eene dergelijke opdracht van den Westphaalschen Kreits tegen de gewapende inmenging der Hollanders wist te handhaven.

Doch, indien de hertog vijanden had, hij had ook vrienden. De volgende missive, die hem uit Den Haag werd toegezonden en die Aitzema volgenderwijs resumeert, zal hem dus wel niet den schrik om het hart hebben gejaagd:

»Dese tijdinge (1) bij haer Ho. Mog. ontfangen zijnde, hebben goedt-gevonden dat in serieuze termen aen den Hertog van Nieuwburg geexpostuleert soude worden over het ghewelt ende resistentie gedaen aen de Justitie deser Landen; mitsgaders het bloet-vergieten, ghepleeght ende gecommitteert door de troupes van den selven, buyten het territoir van 't Rijck ende op een Leen van desen Staet, daer niemant re-elijck cenige acten van Justitie vermoecht te exerceren, als het Leen-hof van den Lande van Valckenburg, ofte het opper-Leenhof van Brabant; welckers deurwaerder de voornoemde troupes in 't doen van sijn exploit hadden geresisteert, nae dat partyen geïnteresseerde competenten tijdt was verleendt, ende dat den selven tijdt al over lange, jae wel driemael was verstrecken ende ge-expireert; met versoeck dat sijne Vorstelijke Doorluchtigheydt het voors. ghewelt ende resistentie, mitsgaders 't bloet vergieten, aenstondts wilde doen repareren ende daer over behoorlijke satisfactie aen haer Ho. Mog. geven. Mede is, *mutatis mutandis*, over 'tselve subjet gheschreven aen de Heeren Afgesanten van den Koningh van Vranckrijk ende Keur- ende Vorsten van 't Rijck, tot Franckfurt vergadert" (2).

Toen waren inderdaad de gevolmachtigden van den koning van Frankrijk, van de keurvorsten van Ments, Keulen en Trier, van den hertog van Nieuwburg en van meer andere

(1) De inneming van het kasteel te Leuth. (2) AITZEMA, IVe D. blz. 960.

duitsche vorsten te Frankfort a/M vergaderd, om het defensief verdrag dat zij in 1658, ter handhaving van den vrede van Westphalen, gesloten hadden, te hernieuwen. Het stuk der Hoog Mogenden vond daar geen gunstig onthaal. Den 1^{en} November antwoordden de gevolmachtigden, dat zij de overweldiging van de heerlijkheid van Ravestein en van het Huis Leuth laakten, dat zij de ontruiming van Leuth en de loslating van den ambtman Bertinck eischten, wyl de verbonden vorsten zoo iets niet met onverschilligheid konden aanzien (1).

Nu de zaak zulk eene wending nam, lieten de Hoog Mogenden vooreerst alle verdere annexatie-lust varen; zelfs vorderden zij niet meer, dat de hertog hun verschooning vroeg voor het gebruik dat hij van zijn verdedigingsrecht gemaakt had; zij waren er slechts nu op bedacht, om het ingepalmde te behouden. Te vergeefs zond de hertog, in eigen naam, den 28^{en} December 1662, aan de Hoog Mogenden een protest tegen het geweld, gepleegd te Leuth, te Urmond en omstreken, alsmede in het Land van Ravestein. Niet meer haalde het voorstel uit, dat de Nieuwburgsche gezant in Den Haag, H. baron van *Leerodt*, deed in Maart 1663, namelijk: de afstand van de heerlijkheid Ravestein aan de Republiek, tegen een equivalent voor den hertog in de Landen van Overmaas. De Hoog Mogenden wilden het een zoo wel als het ander behouden, en antwoordden, dat het niet aanging, Maastricht »te ontblooten van eenige der voornoemden, omtrent de stad ghelegen Landen.” Toen diende de gezant over de daden van geweld, gepleegd in het Land van Ravestein, »soo wel als over het gepasseerde te Leuth, eene scherpe Memorie in. Maer 't is voorts daer by ghebleven, hoe wel door den Koningh van Vranckrijk, in den voorleden jaere, soo by 't maecken van de Alliantie,

(1) *Ibid.*

als daernae door sijn Ambassadeur alhier, meermaels gerecommandeert" (1).

De Republiek, die onder de leus van gewetensvrijheid in de rij van de europeesche Staten had plaats genomen, haastte zich nu, om hare zegeningen ook over de heerlijkheden van Ravestein (2) en Leuth te verspreiden. Bij plakkaat van den 3^{en} Maart 1663 hadden de Hoog Mogenden, »in gevolge van de gedane partagie in 't Landt van Overmase, doen waerschouwen alle Papen, of alle Paepsche Priesters ende Pastooren, van wat name, ordre, ofte conditie die oock waren, geene uytgesondert, onder het jegenwoordigh ressort van desen Staet, in de Landen van Valckenburgh, Daelhem ende 's Hertogen-rade, Over-Mase, gebleven ende noch woonachtigh, dat de selve de voors. haere wooningen, Pastorijen ende aenbehoorende Landerijen ende voorts, de voors. Landen soudén moeten ontruymen, voor expiratie van den eersten May naestkomende, op pene dat syluyden, contrarie doende, naer de Placcaten deser Landen soudén werden gecorrigeert" (3). Het is bekend, hoe draconisch die *correctie* was. Dat plakkaat had *Johan Pesters*, luitenant-voogd en stadhouder van het Leenhof te Valkenberg, ook doen aanplakken in de dorpen Leuth, Eijsden en Meeswijk. De keizerlijke zaakgelastigde in Den Haag, *Johan Friquet*, protesteerde daartegen den 16^{en} April daaraanvolgend. Hierop werd hem den 25e dier maand geantwoord, »dat hare Ho. Mog. niet gebleecken, noch bekend en was, dat de voors. dorpen soudén wesen van 't territoire van 't Duitsche Rijk, ende dat sijn Ed. mitsdien te minder reden hadt, om over de affixie van de voors. waerschouwinge soo ernstigh ende yverich t' expostuleren. Dan, dat hare Ho. Mog., raeckende 't selve Territoir, seer

(1) *Ibid.* blz. 1180, v. (2) J. T. BROSIUS: *Annales* etc., t. III, p. 179.

(3) AITZEMA, IVe D. blz. 1094.

duitsche vorsten te Frankfort a/M vergaderd, om het defensief verdrag dat zij in 1658, ter handhaving van den vrede van Westphalen, gesloten hadden, te hernieuwen. Het stuk der Hoog Mogenden vond daar geen gunstig onthaal. Den 1^{en} November antwoordden de gevolmachtigden, dat zij de overweldiging van de heerlijkheid van Ravestein en van het Huis Leuth laakten, dat zij de ontruiming van Leuth en de loslating van den ambtman Bentineck eischten, wijl de verbonden vorsten zoo iets niet met onverschilligheid konden aanzien (1).

Nu de zaak zulk eene wending nam, lieten de Hoog Mogenden vooreerst alle verdere annexatie-lust varen; zelfs vorderden zij niet meer, dat de hertog hun verschooning vroeg voor het gebruik dat hij van zijn verdedigingsrecht gemaakt had; zij waren er slechts nu op bedacht, om het ingepalmde te behouden. Te vergeefs zond de hertog, in eigen naam, den 28^{en} December 1662, aan de Hoog Mogenden een protest tegen het geweld, gepleegd te Leuth, te Urmond en omstreken, alsmede in het Land van Ravestein. Niet meer haalde het voorstel uit, dat de Nieuwburgsche gezant in Den Haag, H. baron van *Leerodt*, deed in Maart 1663, namelijk: de afstand van de heerlijkheid Ravestein aan de Republiek, tegen een equivalent voor den hertog in de Landen van Overmaas. De Hoog Mogenden wilden het een zoo wel als het ander behouden, en antwoordden, dat het niet aanging, Maastricht »te ontblooten van eenige der voornoemden, omtrent de stad ghelegen Landen.” Toen diende de gezant over de daden van geweld, gepleegd in het Land van Ravestein, »soo wel als over het gepasseerde te Leuth, eene scherpe Memorie in. Maer 't is voorts daer by ghebleven, hoe wel door den Koningh van Vrancrijk, in den voorleden jaere, soo by 't maecken van de Alliantie,

(1) *Ibid.*

als daernae door sijn Ambassadeur alhier, meermaels gerecommandeert" (1).

De Republiek, die onder de leus van gewetensvrijheid in de rij van de europeesche Staten had plaats genomen, haastte zich nu, om hare zegeningen ook over de heerlijkheden van Ravestein (2) en Leuth te verspreiden. Bij plakkaat van den 3^{en} Maart 1663 hadden de Hoog Mogenden, »in gevolge van de gedane partagie in 't Landt van Overmase, doen waerschouwen alle Papen, of alle Paepsche Priesters ende Pastooren, van wat name, ordre, ofte conditie die oock waren, geene uytgesondert, onder het jegenwoordigh ressort van desen Staet, in de Landen van Valckenburgh, Daelhem ende 's Hertogen-rade, Over-Mase, gebleven ende noch woonachtigh, dat de selve de voors. haere wooningen, Pastorijen ende aenbehoorende Landerijen ende voorts, de voors. Landen soudent moeten ontruymen, voor expiratie van den eersten May naestkomende, op pene dat syluyden, contrarie doende, naer de Placcaten deser Landen soudent werden gecorrigeert" (3). Het is bekend, hoe draconisch die *correctie* was. Dat plakkaat had *Johan Pesters*, luitenant-voogd en stadhouder van het Leenhof te Valkenberg, ook doen aanplakken in de dorpen Leuth, Eijsden en Meeswijk. De keizerlijke zaakgelastigde in Den Haag, *Johan Friquet*, protesteerde daartegen den 16^{en} April daaraanvolgend. Hierop werd hem den 25^e dier maand geantwoord, »dat hare Ho. Mog. niet gebleecken, noch bekend en was, dat de voors. dorpen soudent wesen van 't territoire van 't Duitsche Rijk, ende dat sijn Ed. mitsdien te minder reden hadt, om over de affixie van de voors. waerschouwingen soo ernstigh ende yverich t'expostuleren. Dan, dat hare Ho. Mog., raeckende 't selve Territoir, seer

(1) *Ibid.* blz. 1180, v. (2) J. T. BROSIUS: *Annales* etc., t. III, p. 179.

(3) AITZEMA, IVe D. blz. 1094.

geerne nader onderrichtinge soudén ontfangen: des is, dien onvermindert, goetgevonden, dat aen de voornoemde Luytenant Voocht *Pesters* geschreven soude werden, dat hy, by provisie ende tot hare Ho. Mog. naerder ordre, met alle verdere executie van 't voors. Placcaat ofte waerschouwinge, voor soo veel de voors. drie dorpen aenginck, soude hebben te supersederen" (1).

Uit het voorgaande blijkt, dat de Hoog Mogenden nu wat beter de vormen in acht namen tegenover den Keizer, maar daarom lieten zij de besprongen prooi nog niet los. In het begin van 1664 was Adriaan-Balthasar van Vlodrop »door den Procureur ende Fiscael-Generael tot Spiers gedachvaert als een verbreker van de publycke vrede, ende om daer over te betalen een boete van twee duysent marck Loot gouts, volgens der Lant-vredens constitutie, omdat hy over ende teghen de feytelijke executie, door den Hartogh van Nieuburgh op 't slot Leuth gedirigeert, sich hadde geadresseert aen haer Ho. Mog. ende der selver protectie geimproeert." De heer van Vlodrop wendde zich alweer tot de Staten-Generaal, die bij resolutie van den 24^{en} April 1664, door tusschenkomst van den Raad van State aan den Raad van Brabant te 's Gravenhage vroegen »een mandement van attentaten *poeneel*, disponerende tegens den Procureur ende Fiscael Generael van het Kamergerecht te Spiers." Eene commissie, uit leden van de drie genoemde collegiën samengesteld, was echter later van oordeel, dat het voor de eer van de Republiek en voor de veiligheid van den requestrant beter was, indien de zaak langs den diplomatieken weg behandeld werd. Toen vergenoegden zich de Hoog Mogenden met op te zenden aan het K. Kamergerecht het rapport, dat over de quaeste van Leuth, in hunne vergadering van den 13^{en} September 1662, was uitgebracht (2).

(1) AITZEMA, IVe D. p. 1098. (2) *Ibid.* Ve D., blz. 522.

Waren alzoo de pogingen die het Keizerrijk aanwendde, om Leuth te herwinnen vruchteloos, niet minder ijdel waren de stappen die de hertog van Nieuwburg deed. Op het einde van 1667 klaagde nog eens zijn gezant in den Haag, *E. V. Aller*, dat de Hoog Mogenden zoo dikwerf aan *sinistre* klachten over zijn tegenwoordigen meester en vroeger over diens voorzaat een gretig oor hadden verleend. Daarvandaan dat de Hoog Mogenden hadden inbreuk gepleegd op de rechten van zijn vorst en op diens gebied wanorde gesticht »soo wel in 't Geestelijk als in 't Wereldlijk, als sich maer de geringste occasie daartoe hadde gepresenteert,” zoodat het »dickwils hadde gescheenen, als of de occasien *ex professo* waren gesocht gheweest, om t'elckens nieuwe *gravamina* op de oude of vorige t'accumuleren. Dit was, o. a., gebleecken (1°) door het gevanckelijk weghalen ende detineren van Catholijcke Geestelycke, Pastoren ende Zielzorgeren, het evoceren ende schimpelijk arresteren van haer Doorluchticheden onderdanen, (2°) door de gepleechde nieuwicheden ende indrachten in haer Landt ende Heerlickheyt van Ravesteyn, in sulcker voegen als noyt Hartogh van Brabant gedaen hadt, (3°) door het protegeren van syner Doorl. eygene ontwekene dienaers ende onderdanen: den *Kelner* van *Lunich*, eenen anderen *Gulijkschen* onderdaen, *Kochen* genoemd, den Heer van *Limbricht*, dien van *Belderbusch*, ja tot repressalien incluys, daarnaer (4°) door de feytelijke ende vyandtlijke invasie van u Ho. Mog. Krijgsvolk in 't Landt van *Gulick*, ter occasie van de Keyserlijke executie, gedreven tegen 't huys en goederen van *Leut*, en (5°) nu lestelijk door het arresteren van syne Vorstel. Doorl. *schoutet* des Ampts *Monjoie*” (1). Daarna ontwikkelt de gezant in 't breede ieder der vijf punten. Aitzema (2) laat er op volgen: »Dit alsoo by

(1) *Ibid.* VIe D., blz. 347. (2) *Ibid.* blz. 349.

audientie expresse geproponeert zijnde, is ghestelt in handen van den Heer van Heuckelum en andere, alwaer 't is gebleven, sonder wydere poursuite."

Ten gevolge van de invasie der Franschen, in 1672, kwam het Land van Ravestein voor goed aan den hertog van Nieuwburg. De oplossing der andere geschillen is ons onbekend. Dit alleen weten wij, dat Leuth bleef in hooger beroep gaan naar Aken, tot aan de opheffing der heerlijkheid door de Fransche Revolutie.

Nu nog iets over de procesvoerders. Adriaan-Willem, vrijheer van *Virmond*, heer van der *Neerssen*, *Schönau* etc., na den dood zijner eerste vrouw († 19^{en} Juli 1660), hertrouwd met *Maria van der Horst*, zu *Haus und Hellenbroich*, wordt beurtelings aangetroffen als Palts-Nieuwburgsch geh. raad, opperhofmeester en opperkamerheer, als Guliksch landmaarschalk, als gouverneur van Augsburg, als gouverneur van Gulik en Dusseldorf, als keizerlijk krijgscmissaris en generaal-majoor; hij verdedigde in den dertigjarigen oorlog Rostock tegen de Zweden, werd in 1644 in den rijksgravenstand verheven, en overleed den 13^{en} Juli 1681, uit zijne twee huwelijken verschillende kinderen nalatend (1).

Omtrent de twee laatste Vlodrops ligt er nog veel in het duister, dat de archieven van Zutphen en Arnhem zouden kunnen ophelderen.

Adriaan-Balthasar, die zich eerst noemde baron, en later graaf van *Vlodrop*, had drie dochters, geheeten: *Anna-Theodora*, *Adriana* en *Odilia*, die op den 6^{en} November 1656 nog ongehuwd waren (2). In 1662 had hij een schoonzoon, met name: *Rudolf-Hendrik van Raesveld*. Hij had één zoon, met name *Adriaan-Gustaaf*. Toen in Maart 1651 *Adr. Balth. van Vlodrop* de zitting der Staten-Generaal bijwoonde, werd er eene particuliere conferentie tusschen

(1) L^r VON OIDTMAN, t. a. p. (2) JOS. HABETS, t. a. p. blz. 289.

de afgevaardigden van Holland en die van Gelderland gehouden: »De graef van Vlodrof resusciteerde een oude actie, om voor syn soon te hebben eene comp^{ie} te peerde, of tractement, tot dat hy daer mede sy versien, die 18 jaeren hadde geslapen. Hollant, voor desen dese sake alleen tegen gehouden hebbende, adviseert nu daer voor, uyt politique consideratien, soo als die leden by haer advisen seyden" (1). Adr. Balth. van Vlodrop was, volgens Aitzema (2), in 1662 tusschen de 80 en 90 jaren oud. Zou hij »de oude Graef van *Flodrof*" zijn, dien wij in 1672 als colonel van een regiment cavallerie aantreffen? Diezelfde colonel was lid van den krijgsraad te Bodegraven (3). Het regiment-Vlodrop trok met den prins Willem III van Oranje naar de zuidelijke Nederlanden (4) en nam deel aan den slag van Seneffe (5). Of wij hier met den vader, dan wel met den zoon te doen hebben, kunnen wij niet uitmaken.

Als gedeputeerden van de Hoog Mogenden, gingen den 7^{en} Januari 1660 *Adriaan-Gustaaf* graaf *zu Flodroff* en *J. Schulenborgh*, in den staatsiekoets van de prinses douairière, de twee buitengewone gezanten van den koning van Denemarken verwelkomen. De fransche gezant in Den Haag, *Jacques-Auguste de Thou*, en de keizerlijke minister, *Johan*

(1) ALEX. van der CAPELLEN, *Gedenkschr.* IIe D., blz. 334, v. Het was bij de afgevaardigden van Holland gewoonte geworden, om, door zulk gekenke! achter de schermen, hunne meening bij de gedeputeerden der andere provinciën ingang te doen vinden. ALEX. v. d. Capellen, anders een vriend en medestander van den graaf van Vlodrop, brandmerkt »het middel (van Holland), om, door aanbiedinghe van beneficiën ende charges, de gemoederen te locken ende te winnen," als *scadelicke corruptie*. Daardoor kwam het, »dat d'advysen van oude ende wel meriteerende Regenten niet wierden geacht, en die van andere luden, meer op haer eygen interesse ende voordeel van de Steden lettende, als wel op 't gemeene beste, altydt mosten prepondereren." *Tout comme chez nous*, zou de franschman zeggen. (2) AITZEMA, IVe D., blz. 960. (3) L. SYLVIUS: *Historien Onses Tyds*, I^e D., I^e St., blz. 190. (4) *Ibid.* 368, (5) *Ibid.* IIe St., blz. 53 en blz. 96.

Friquet, volgden. Op den terugrid naar het Hof kreeg de fransche gezant met de Denen twist over den voorrang der rijtuigen en beschuldigde den graaf van Vlodrop van partijdigheid. De strijd werd bijgelegd, door weggaging van een paar lakeien (1). *Quidquid delirant reges* etc.

In April van dat jaar werd Adriaan-Gustaaf van Vlodrop door de Hoog Mogenden afgevaardigd naar de stad Munster, die toen in conflict was met haren bisschop C. B. van Galen (2).

In 1667 was hij majoor bij het regiment ruitery van den colonel *Joseph Catzeler* (3) en het jaar daarna lag hij als zoodanig in garnizoen te Wezel. Daar verweet hij aan den commandant *Maarten van Juchen*, dat deze onder zijne bezetting had een bloedverwant, die vroeger was ter dood veroordeeld geweest. Dat verwijt had hij gedaan aan »hem Commandeur in zijn huys ende hem daerna met een rottingh geslagen" (4). Daarvoor schorste hem de Raad van State »ter tijdt ende wijle, dat anders sal zijn gedisponeert," den 9^{en} Juni 1668.

Den 11^{en} November 1688 trok zijn regiment cavallerie met Willem III van Oranje naar Engeland en werd weer in Holland ontscheept den 8^{en} Maart 1689. Het schijnt dat hij zijn regiment op den tocht naar Engeland niet vergezelde, want in het begin van laatstgenoemd jaar vinden wij *Adriaan-Gustaaf* graaf *zu Flodroff* terug als »commanderende te Maastricht en in de omliggende Plaatsen, by absentie van den Prince van Waldek" (5).

(1) AITZEMA, IVe D., blz. 551—555. (2) *Ibid.* blz. 659 en 665. (3) *Ibid.* VIe D., blz. 522. (4) *Ibid.* blz. 548. (5) *Georg-Frederik* prins van *Waldek*, heer van *Willem*, veldmaarschalk in het hollandsch leger, werd in 1679 gouverneur van Maastricht, in 1689 opperbevelhebber van het leger der geallieerden in de Nederlanden, verliet, wegens ziekte, het leger in Augustus 1692 en overleed te *Arolsen* den 19^{en} November van laatstgemeld jaar.

De Luiksche kanonik, baron *Jan-Lodewijk van Elderen*, die den 17^{en} Augustus 1688, tegen den wil van Lodewijk XIV, koning van Frankrijk, te Luik tot prins-bisschop gekozen was, wist weldra, in overleg met de Staten van het prinsdom, er geen ander middel op, om het land van de rooftochten der Franschen te bevrijden, dan door, op harde voorwaarden, van den Franschen koning de neutraliteit te koopen. Dit geschiedde den 9^{en} Februari 1689 (1). Toen was reeds zoo goed als geklonken de groote coalitie van het Duitsch Rijk, Engeland, Spanje en de Republiek der Vereenigde Provinciën tegen den overmoed van Lodewijk XIV, coalitie die den 12^{en} Mei van dat jaar officieel werd bezegeld. Geen wonder, dat onder zulke omstandigheden de onzijdigheid van Luik niet geëerbiedigd werd. Terwijl de graaf van Vlodrop, in de maanden Februari en Maart contributiën en leverantiën aan het prinsdom afdwong, en de Hoog Mogenden van Den Haag, »tot dekking van hunne Landen, den Prins van Luyk op hunne zyde trachtten te winnen" (2), vermaten zich de Franschen, in de stad Luik zelve, »3 compagnien dragonders te werven, een groote voorraad van kruyt, loot, lonten, schoenen, lakens etc. op te koopen en in 60 scheepen te laden, om (er) mede *Bonn* te versorgen. De besettinge uyt Maastricht, hiervan verkundigt, en wetende dat sy op 21 van Maert stonden te vertrekken, sondt een gedeelte van hunne besettinge uyt, om dese munitie te onderscheppen. Maer dit gelukte niet, dewijl de Franschen, soo haest sy kennis vande aennaerdinge deser volkeren kregen, weder terugge weken na Luyk." Twee dagen daarna, (den 23e) schreef de graaf van Vlodrop aan de twee burgemeesters van Luik, dat zij, door zoo iets toe te laten, de onzijdigheid schonden;

(1) J. DARIS: *Hist. de la Princip. de Liège au XVIIème siècle*, t. II, p. 218—220. (2) L. SYLVIVS, IIIe D. 27e B. blz. 98.

hij vergde van hen, dat zij voortaan die goederen beschouwden, als door hem in beslag gelegd. In hun antwoord van 's anderendaags zochten de twee burgemeesters uitvluchten, zooals de zwakke en machteloze die bezigt tegenover den sterke. Die nederige verontschuldiging was een bewijs, dat men er te Luik niet aan dacht, om zich in de armen van Frankrijk te werpen. Nu veranderde de graaf van Vlodrop van toon. Op sarcastische wijze weerlegde hij, den dag daarna, de uitvluchten der burgemeesters en hij spaarde hun geen bedreigingen. »Het was geen visschersschuytje, schrijft hij, nog geen karretje, dat weder binnen de stad keerde, maar schepen, niet eenige alleen, maar eene geheele vloot en een groot getal van karren,» die ten aanschouwen van de geheele bevolking uit- en weer binnengetrokken zijn, en de twee burgemeesters alleen zouden dat niet geweten hebben! Uwe partijdigheid, zoo gaat hij voort, trad nog meer aan het licht, doordat gij »de voorsteden liet toemaken aan die kant, daar de trouppen van onzen Staat waren, ende ketens liet spannen aan den ingang der straten, en die met karretjes en karren bezetten, om de aankomst te beletten van den Heer *Berloo*, commandant van ons detachement, die, met weynig gevolg, alleen in Luyk wilde wesen, om syn vrienden te bezoeken" (!), terwijl »de drie compagnien dragonders, welke geworven, gekleed, gemonteerd ende gewapend zijnde in uwe Stad, in volle toerusting uyt deselve getrokken zijn, op deselve tijt als de munitien uytgevoert wierden, en welke in 't gesicht van onse trouppen weder binnen de Stad gekeert zijn, sonder dat iemand zich daer tegen keerde." De graaf verklaart nogmaals beslag te leggen op die goederen en vordert thans bovendien, dat de burgemeesters hem opgeven »de quantiteyt en qualiteyt der voorz. munitien, den naem der kooplieden, die se weder

aengenomen hebben,” de huizen, waar ze thans geborgen worden; hij eischt wijders, en dat onder de felste bedreigingen, dat men de drie compagnieën dragonders als krijgsgevangenen te Luik behandelde, of wel dat men hem binnen de stad late, om goederen en krijgsgevangenen in ontvangst te nemen (1).

Na A werd er B gezegd. »De Grave van *Flodorff* is op den 2^{en} April, met ruym 4000 man te voet en te paard, 6 stukken geschut, en 2 vuurmortieren, in de voorsteden van Luyck gekomen, nam zijn hoofd-quartier in het Cartusers klooster, eyschte de fransche contrabande goederen en de geworvene dragonders, of, by faulte van overleveringe, voor yeder dag 2000 Ryxdaalders.” Op last van den prins-bisschop traden den 6^{en} April eenige leden van de Staten met den graaf van Vlodrop in onderhandeling. 's Anderendaags gaven zij in volle vergadering verslag van hunne zending. De drie standen der Staten deelden daarop aan den bisschop als hun gevoelen mede, dat het prinsdom gevolg moest geven aan het keizerlijk bevel van den 20^{en} December 1688. Den 8^{en} April sloot de bisschop met den graaf eene overeenkomst: deze stond hem een regiment cavallerie en een regiment voetknechten af, garnizoenen zouden in de kleine steden van het prinsdom gelegd worden op naam van den Keizer; de in beslag genomen goederen werden onder de Keizerlijken, Hollanders en Luikschen verdeeld. De dragonders hadden zich intusschen uit de voeten gemaakt. 's Anderendaags verklaarde de bisschop zich openlijk voor den Keizer en tegen Frankrijk; en bij proclamatie van den 25^{en} April verbood de graaf van Vlodrop ten strengste aan de ingezetenen van het prinsdom elke private onderhandeling met de Franschen (2). In 1690 had de graaf van Vlodrop het bevel over een legercorps,

(1) *Ibid.* blz. 68—69. (2) *Ibid.* 97. J. DARIS, t. 3. p. blz. 223.

dat uit Hollanders en vijf à zes duizend Luiksche soldaten bestond. In de maand Juni deed hij aanvankelijk eene afdeeling Franschen, die het op Hoei en Luik gemunt hadden, afdeinzen, maar daarna moest hij op zijne beurt wijken voor de overmacht. Hij trok westwaarts en voegde zich bij het leger der geallieerden, waarin hij de plaats van generaal-majoor bekleedde. Den 29^{en} Juni had de prins van Waldek den graaf van Berlo met 600 ruiters, ter verkenning, uitgezonden. 's Anderendaags, in den vroegen ochtend, trok hem de graaf van Vlodrop met eenige escadrons ter hulp. Zij werden teruggedrongen tot aan het dorp *Fleurus*; toen ontvingen zij versterking en wierpen zij op hunne beurt de Franschen terug. De colonel graaf van Berlo sneuvelde. Den volgenden dag, 1^{en} Juli, werd daar de bloedige slag van *Fleurus* geleverd, die met de nederlaag der geallieerden eindigde. Als generaal-majoor voerde de graaf van Vlodrop dien dag over geen afzonderlijk corps het bevel, maar »begaf zich daar de occasie sijn presentie vereyschte" (1).

In latere jaren vertoefde de graaf van Vlodrop nog al op het kasteel van Leuth, blijkens kwitantien, die hij van daar dagteekende. Op zijn ouden dag trouwde hij, (na 1690), met *Margaretha Huyssen*, geb. 23^{en} Mei 1632. Deze was eerst gehuwd geweest met *Hieronymus van Tuyll van Serooskerken*, en daarna met den graaf van *Dohna*. »Zij is kinderloos overleden, doch adopteerde, staande haar tweede huwelijk, de kleindochter van haar broeder *Frederik Huyssen*, de dochter van haar neef *Hendrik Huyssen*, heer van *Cattendijk*, uit zijn huwelijk met zijn volle nicht *Maria-Susanna*, (namelijk) *Johanna Margaretha Huyssen*, die op den 10^{en} Julij 1690 gedoopt werd" (2). Bij gelegenheid van het

(1) L. SYLVIVS, IIIe D. 50^e B. blz. 155: rapport van den prins van Waldek.

(2) W. HUYSSSEN VAN KATTENDIJK: in de *Maasgouw*, 8ste Jaarg., n° 6, blz. 24.

huwelijkscontract, dat »freulin *Jannetta Margaretha Huyssen*, vrouwe van *Dorth*,” den 15^{en} Februari 1706, op den Huize *Dorth*, aanging met *Karel Filips* graaf van *Wartensleben*, schonk haar *Adriaan-Gustaaf* graaf van *Vlodrop* »t Casteel met de vrije Ryxheerlyckheit *Leuth*, *Meeswyck* en *Eisden*, met alle goederen, jurisdictien etc., daaronder gehoorrende, voorts meubelen ende huysraadt, die daarop zijn,” op voorwaarde dat de jonge *Wartensleben* het wapen en den naam van *Vlodrop* aannam, en dat de kinderen, uit dit huwelijk te verwekken, tot aan hunne meerderjarigheid onderwezen werden »in de waare gereformeerde religie” (1).

Den 4^{en} Februari 1710 werd *Leuth* te *Valkenberg* verheven door *Odiliana van Vlodrop*, douairière van *Eusum* (2). Zij was waarschijnlijk van plan, tegen gemelde schenking in rechten op te komen.

(1) A. FLAMENT, *Ibid.* 7de Jaarg. n° 257. (2) JOS. HABETS: *Leenhof en Leenen van Valkenb.* blz. 117.

BIJLAGE I.

*Bevel van Adriaan-Balthasar graaf van Vlodrop, om het
hooger beroep van de schepenbank te Leuth niet meer
in te stellen te Susteren, maar te Aken.*

— 19 Januarij 1649 —

Op huijden, dato boven staende, voor ons Jan Rutjens, Jan Claessen, Peter Beuten, Jan Jannissen en Peter Truesters, Schepenen deser gerichtts bancken Leuth, is in persoene gecompariertt deser Heerlicheijtt Scholtis, Godartt Heijssen, van weghen des Hoogh Woll geboren Heeren Adriaen Graeffve zu Flodroff, Vrijheeren alhier, ons voordragende, tott Sijne G^{de} kennisse gekomen te sijn, datt eenighen tijtt geleden hett appell van sekere hier gewesene vonnissen waer gedeferiertt op Susteren, in den Lande van Gulick, aldaer oock vervolgt tott de judicature, ende alsoe daer mede Sijner G^{de} Jurisdiction geïnfingeertt te sijn, ten opsien Sijne G^{de} van sijne ouders den bericht bekomen, datt het appell van hier directelick moest gaen op Aken, ende daerom hij scholtis, in de voorgaende qualiteyt, hier mede expresselick is protestirende teghen de voors. op Susteren onbevuychde gedeferieerde appellatie van Jurisdiction, ende voorts van nulliteijtt van gewijsdom ende andersins, ter voors. plaetse daer vuyt gevolghtt, als sijnde bij abuijs, in tijde van oorloch ende militairen dwanck, onbehoorlick gedirigiertt, ende over sulx hij nielt en gestaett, dat voortan eenighe saecken van appellatie naer Susteren sullen gedragen woorden, maer naer Aken, als gehouden woordende voor hett wettigh overhooft; gedinckende de contreventeurs van desen daer voor aen te sien: heeft versocht, ditt protest op onsen Dingh Register geannotiert te woorden, hett welck alsoe in hoede van der weth is gekeertt.

(Registers der Schepenbank van Leuth, *Rijks arch. te Maastricht.*)

BIJLAGE II.

*Brief van Filips-Willem hertog van Nieuwburg aan keizer
Leopold I over de overrompeling van het kasteel te Leuth
en van het stadje Urmond door de Hollanders.*

— 10 November 1662 —

Allerdurchleuchtigster,

Züfölg meines jüנגsten vom 27 abgewichenen Monats *Octobris* an E. Kay: M^t abgelassenen schreibens habe meiner schüldigkeit gemesz zü sein erachtet, E. Kay: M^t ferrners zü berichten, weszgestalt die Staaten der Vereinigten *Provincien*, blosz darümb dasz ich die von deroselben mir dörch dero Cammergericht zü Speyr anbefohlene *execution* in dem hausz Leuth schüldigst massen verrichtet, in meiner dem Reich ohnmittebahr ünderworffener und mir züstendiger Herrschaft Ravenstein alle meine Renthen, gefallen ünd einkommen *de facto* in arrest genohmen ünd sequestriren lassen, auch dieserseits der Maase in meinem Herzogthümb Jülich eingebrochen, ünd meine freyheit Urmundt feindtlich überfallen, ihre Volckher alda mit gewalt quartier gemacht, die Kirch ünd Zollhausz Urmundt eingenohmen, meine Underthanen wein, bier, fütter ünd mehl herzügeben, auch so gar das brott, so sie von Maastricht auf Urmundt bringen lassen, zü zahlen gezwüngen, Schildtwachten auf den thürm gestellt, sich an der freyheit vergriffen da ich *fide publica* ünd in freundschaft zü dem commendirenden Officier meinen Ambtman zü Millen, den von Bening, (welcher die ürsach des einfahls vernehmen solle), abgefertigt habe, denselben in meinem fürstenthümb Jülich, ünd also aufm Reichsboden, hinwegk genommen ünd nacher Maastricht gefüehrt, alda gefenglich etlich tag lang angehalten, nachgehendts, *mutatis consiliis*, zwar obgemelten meinen Ambtman widerümb losz ünd der zü ünrecht angelegten haft erlassen; auch die in meinem fürstenthümb Jülich gestandenen Volcker ab, ünd zü der *attaque* gefüehrt, dermassen sie alsbaldt mit acht *Compagnien* zü pferdt ünd viel zü füz

das hausz Leuth berennet, *trancheen* aufgeworffen und 4 stück geschütz beygeführt, gedachtes hausz Leuth dergestalt beschossen, dasz meine dahrselfst gelegene Mannschaft durch continuirliches canonieren gezwungen worden, davon abzuziehen und mehrgemeltes hausz zu verlassen.

Allerdurchleuchtigster herr, solches feindtseliges und im Röm. Reich vorgenohmenes verfahren, zu E. Kay: M^t und des ganzen Röm. Reichs verkleinerung, mir auch zu nit geringem schaden und unglimpf gereichen thuet. Ich gleichwol weiters nit, als was E. M^t mir durch dero Cammergericht zu Speyr allergnedigst befohlen, E. M^t zu underthenigsten ehren volzog; andanderer gestalt dabey nicht interessiert bin, als gelangt bey dergestaiten sachen; an E. Kay: M^t als Oberhaupt mein nochmalig underthenigstes bitten, dieselbe geruhe allergnedigst bemelte Staaten der vereinigten *Provincien* zu ergänzung meines mir zugefügten schimpfs und schadens anzuhalten und darzu durch dero hohe Kayserliche *autorität* würcklich zu vermögen, derselben underthenigst anheimb stellendt, was Sie zu erhaltung dero hohen Kayserlichen und des Römischen Reichs *respects* und meiner schadtloshaltung fuer mittel an hand nemen woll. E. Kay: M^t anbey dem starcken schütz des allerhöchsten etc. Neubürg den 10 Novembris 1662.

E. Kay: M^{ts} Underthenigster und gehorsamster Vetter.....

Dit *afschrift* was gevoegd bij den folgenden brief van den Magistraat van Sittard:

»Messieurs,

»Alhoewel wy ons genen twyffel en maecken, dat die Heeren, ende derselven *antecessores*, die Heerlicheijt Leuth van onverdencklicken jaeren herwerts t'allen tyden eene heerlicheit, soo den H. Roomschen Ryck geincorporeert ende desselven jurisdictie onderworpen is, gehouden ende erkendt, oock dyenhalven noyt anders gehoort en hebben, als oock dat sy dieselve noch daervoor houden en erkennen, in consideratione dat (eens ende anderen te geswygen), notoir is, dat by dese lestgepasseerde Krygstroebbelen, die voors. Heerlicheyt Leuth, in sulcke qualiteijt, gelyck andere naestgelegene Ryxheerlicheden, vanden Lothringschen ende Condéischen volckeren betrocken is, soo hebben

wij nochtans, vuyt crachte ons van Haer Vorstelicke Doorlt, onsen genedichsten Vorste ende Heere, opgedragene genedichste Commissie, die Heeren hiermede behoerlicken requireren willen, ons, over het voorschreven is, ende watt sie in het een ofte ander dyenthalven voor meerdere naerrichtinge in haer Archiven oft andersints hebben mochten, haere attestatie, *in forma probanti*, voor haere rechten, toe te laeten kommen. Het selve sijn wij in dyergelycken ende andere occasien wederom te vergelden willich,

»Als der Heeren Dienstbereytwilligste

Sittartt den 2 Xbris 1662. (Get.) *Ulnor*, Peter. (Get.) P. B. L. *ab Haeckh*, lts."

Adres: »A Messieurs, Messieurs le Mayeur et Echevins à Elsloe."

BIJLAGE III.

LIJST DER STEDEN, RIJSHEERLIJKHEDEN EN SCHEPENBANKEN, DIE
IN HOOGER BEROEP ZIJN GEGAAN, OF ADVIEZEN HEBBEN INGE-
WONNEN BIJ DEN KONINKLIJKEN SCHEPENSTOEL TE AKEN,
SEDERT HET JAAR 1400 TOT 1461 (1).

Das vom jahr 1400 bis 1461 volgende Graffschafften, Freijherligkeiten, Stett und Flecken ahn unseren Koniglichen Scheffenstohel nit allein appelliret, sondern umb consultationes und vorraedt aengestanden, bezeuge mit meiner handt und pittschafft.

Onder stont ende was getekent: *Wilh. Adolf Baron d'Eijs de Beusdael* (2), *Schepen zu Aken*, ende stont sin adelijck pitschaft, in rooden wasch daer op geaposert.

Ammel in der eijffel, 4 mahl. — *Aernsbergh*, 6. — *Acher leenen*, 70. — *Abt von St Truijden* und Stadt, 29. — Graeffschafft *Beausfort* beij *Namen*, 18. — *Boulaer* in welsch Brabant, 5. — *Boedel* in Meijerie vom Busch, 34 mahl. — Freijherligkeit *Bijcht*, 36. — Vom *Blijdt* im Valckenb., 5. — *Bergh* im Valckenb., 5. — Von Bourdt-

(1) Men vergelijke het eind der *Inleiding*. (2) In 1690 was een *Willem-Adolf Eijs*, genant *Beusdal*, burgemeester te Aken. (Men vergel. *FRIEDRICH HAAGEN: Gesch. Achens*, II Th., p. 300). Indien hij dit uittreksel gemaakt heeft, dan zijn er vele oude registers der schepenen uit den brand van 2^{en} Mei 1656 gered geworden. Of zou de man reeds vóór 1656 zijn schepenen geweest?

scheidt, 66. — von Bocholtz, 3. — von *Borse* bij Rekem., 12. — *Beemelen* bij Maastricht, 3. — Brawwiller, 12. — Berne, 15. — von *Bechden* unter Graff. Horn, 2. — *Boenwij* in welsch Brabant, 4. — von *Boel* im landt van Horn, 7. — von *Boxel* in der meijerie Bosch, 2. — *Bouchout* bij St truijden, 5. — *Bure* ahm reijn, 7. — *Blanckenbergh* uber rheijns, 5. — Bollant, 8. — Bouchroije, 3. — Cornelij Munster, 7. — Stadt *Duijsburch*, 8. — Stadt *Duijren*, gulich, 28. — Drij..ne, 3. — Doeagni, 2. — Ouskirchen, 2. — Freijherlig. *Elsloe* auff der maes, 19. — Eijs, 4. — *Eycks* unter Merode, 6. — Freijher. von *Fleron*, 32. — Graffschaf. *Gronsfelt*, 34. — von Gurtzenich, 4. — Grevenbijcht, 12. — Groedloen, 3. — Geijck, 2. — Haeren, 7. — *Holtzum* bij Valck., 2. — Freijherschafft *Herstael*, 19. — Hergemaedt, 4. — *Heer* bij Maastricht, 4. — Keijzerswerdt, 4. — Freij. *Kessenich*, uber maes, 23. — Landtschafft von *Beewinkel*, 2. — von Kessel, 2. — Königsheim, 6. — *Lontzen* im Limborgh., 73. — Landt *termeegeen*, 3. — Landt *termaach* in Condroij, 4. — Laessen von *Gimmenich*, 11. — *Lovenich* bij Collen, 8. — von *Leudt*, 3. — Stadt *Malmendie*, 52. — Montenacken, 1. — *Mesch* bij Maastricht, 16. — Freijhers. von *Merode*, 9. — Freij. von *Meer*, landt von Daelheim, 11. — Graeffschafft *Moers*, 3. — Mortier, 14. — Stadt und land von *Monijawen*, 30. — *Mechele*n uber Maes, 2. — Stadt *Nijmwegen*, 10. — Nedechem, 2. — *Nederhaeren* uber maes, 9. — *Obbijcht*, 5. — Ockshijn, 2. — Overbijckt, 2. — Ochin, 1. — Orgenes, 2. — St Pitters Vouren, 12. — Peetersheim, 23. — Reckem, 54. — Land von *Reutgen*, 2. — *Rulandt* im Luxemborgh., 2. — Rijcholtzraedt, 6. — Rutten, 5. — Richoltz, 4. — *Stein*, 42. — Landt *Schleijden*, 24. — Sistich, 30. — Stadt *Sittardt*, 19. — Stadt *Staveloe*, 17. — *Sichen*, Coelslandt, 3. — *Sichen* auf der maes, 8. — *Sichten* bij St Truijden, 2. — Stijff *Toorn*, 3. — Trembleur, 30. — Stadt *Maastricht*, 18. — *Tomme* ex..., 23. — Tignée, 13. — Tonnij, 4. — Vlittingen, 2. — *Vroenhoff* von Maastricht, 11. — Vouren, 1. — St Vit, 1. — Wijlré, 35. — Wessém, 27. — *Werden* im land von de Marck, 8. — *Werdt* ahn der maesen, 6. — von Praemerén, 2. — von Zepperen, 3.

(N.B. Wij hebben voorgaand afschrift letterlijk weergegeven zooals wij het vonden, de critiek ervan aan anderen overlatend.)

BIJLAGE IV.

MATRICULE VAN AKEN.

— 1662 —

Her nach folgende Städt, frey und herligkeyten, Scheffen und lehngerichten, die ihre Apellationen und provocationen vor den Scheffen Stuel des Konigh. Stuels und Statt Aach, als ihre Kays. appellation und provocation Richter undt Oberhaupt ahnbringen.

Stätt.

1° St Treuden, 2° Keijzerswerdt, 3° Monjawen, 4° Bedtbür, 5° Duisbürg, 6° Schleiden, 7° St Veidt, 8° Dühren, 9° Wessem, 10° Nymegen, 11° Wirdt, 12° Orteren, 13° Maastricht, des bistüms oder lütiger Banck, 14° von St Servaes und der frohnhoff zu Maastricht die Elf Bänck, 15° Lonische Banck, 16° Sittardt.

Freij und herligkeiten.

1° Rütten, 2° Brüll, 3° Reckum, 4° Nederhaeren, 5° Slossingen, 6° Mechelen, 7° Pottheim, 8° Borscheim onder Reckum, 9° Gruensveldt, 10° Blijdt, 11° Theine, 12° Amel beij St Vijdt, 13° Stevel, 14° Remarles under Stafo, 15° Malmentier, 16° Tephén, 17° Fléron, 18° Mortiers, 19° Hersdal, 20° Ryckholt, 21° Petersheijm, 22° Lanaken, 23° Theheim, 24° Brauweiler, 25° zur Dijk, 26° Zistigh, 27° Esch onder Merode beij Dühren, 28° Kesseningh, 29° Bütgenbach, 30° Werden inder graefschafft van der Marck, 31° Stein, 32° Frepont, 33° Bern, 34° Grotlohn, 35° Lontsen, 36° Grevenbicht, 37° Bürdtscheidt, 38° Steffens Werdt, 39° Berlin, 40° Elsloe, 41° St Peters Voeren, 42° Wijlre, 43° Mesch, 44° Bollandt, 45° St Cornelij Münster, 46° Obicht, 47° Lovenich beij Collen, 48° Merode beij Dühren, 49° Gemeh onder Merode, 50° Wildenbürg, 51° Limbürg onder Sittart, 52° Meer, 53° Leuth, 54° Niederharen, 55° Bemelen.

Lehn Gerichten.

Das Kaijserlich hoffliche, neben anderen Lehnen der Statt Aach.
Die Laessen von der Schleiden.
Die Laessen von Gimminich.
Die Laessen von Hürgenrath.
Die Laessen von Heer.
Die Laessen von Nimerles.

Pro extractu protocolli privilegiorum alti et prae nobilis scabinalis
jud. Regal. Sed. Urb. Aquens. cum eodem concordante, Pet. Cupper,
Dr Synd. et Secret.

Wir Bürgemaistre, Scheffen und Rath des Koniglichen Stüels und
freyer Reichs Statt Aachen thün hiemitt öffentlich bezeugendt, dat der
Edl. und hoghgelehrter Petrus Cúpper, dero Rechten Doctor, so den
herinserirten Extractum Protocolli Privilegiorum mit eygener uns wol
bekendter hand unterschrieben, des adtlichen Scheffen gerichts hier
selbst veraidter Syndicus seije. Ohne argelist. Urkündt unser Statt
hier unter gedrückten gemeinen ampt ziegels, so geben, Aach den
3 Octobris A^o 1662. Erat sign. M. Zherll, secr̄is.

(L.S.) »Per copiam collatam concordat cum suo originali,
signato et sigillato ut supra.

(Get.) *P. Nyste*, secr̄is" (in Elsloo.)

Nog iets over Adriaan-Balthasar graaf van Vlodrop.

Adriaan-Balthasar's grootvader, Balthasar genaamd, was getrouwd met Catharina van Bylandt, erfdochter van Well. Dezer zoon, Willem van Vlodrop, was gehuwd met Anna von Felz. De oudste zoon dezer laatsten, Adriaan-Balthasar, erfde van zijne grootmoeder, Catharina van Bylandt, de heerlijkheid Well (1).

Ter opheldering van de geschiedenis van Adriaan-Balthasar van Vlodrop moeten wij nog het volgend genealogisch fragment mededeelen.

Hattart van Pallant, heer van Wiebelskirchen, Lindenberg en Wildenburg, medeheer van Felz en Moerstorf, Lotharingsch raad en ambtman van Sierck, trouwde in 1564 met Anna van Vlodrop, erfdochter van Dalenbroek, (waarvan twee dochters), en in 1591 met Magdalena van Reiffenberg, weduwe van Otto van Löwenstein. Uit dit laatste huwelijk werd één kind geboren: Margaretha van Pallant, erfgename der aandeelen in Felz en Moerstorf.

»Mitbesitzer von Moerstorf war damals der junge Freiherr Adrian Balthasar von Flohdorff, welcher es sich von Jugends auf angelegen sein liess, die Liebe der Margaretha von Pallant zu gewinnen und auch von dieser und ihrer Mutter freundlich aufgenommen wurde. Der Vater Hartard von Pallant aber wollte von einer Verbindung nichts hören, und Flohdorff, welcher der Liebe der Tochter sicher zu sein glaubte, verliess auf einige Zeit das Land, ging in polnische Dienste und machte einen Krieg gegen Russland mit. Unterdessen wurde er in der Heimat todtgesagt und Margaretha verlobte sich mit dem Grafen von Schwarzenberg. Flohdorff kam gerade am Tage vor der Hochzeit zurück, und in der Ueberzeugung, dass Margaretha nur gezwungen dem Grafen von Schwarzenberg die Hand reichte und ihn selbst todt wähnte, wuste er sich bei der Kürze der Zeit nicht anders zu helfen, als dass er die Braut, mit ihrem ganzen Hofstaate, auf der Fahrt zur Hochzeit aufhob und nach Coblenz zu ihrem beiderseitigen Verwandten, dem Churfürsten Lothar von Metternich brachte. Dieser bewog Flohdorff alsbald dazu, seine Cousine, (welche augenscheinlich auch mittlerweile den Grafen Schwarzenberg an die früher von Adrian Balthasar inne gehabte Stelle ihres Herzens gesetzt hatte), wieder nach Hause zu führen, was auch in allen Ehren geschah. — Hartard von Pallant aber und Graf Schwarzenberg

(1) FERBER: Gesch. der Familie Schenk von Nydeggen, blz. 97.

strengten wider Flohdorff einen Prozess wegen gewaltsamen Frauenraubes an, aus dem der Angeklagte aber, wie es scheint, — und wohl durch die Vermittlung des Churfürsten von Trier, — ganz ungekränkt hervorging. — In einer ziemlich umfangreichen Denkschrift an die Erzherzoge-Statthalter der Niederlande, (welches Dokument sich in meinem Besitze befindet), schildert Flohdorff selbst den ganzen Hergang der Sache."

Voorgaande episode viel voor in 1613. In dat jaar trouwde Margaretha van Pallant met Adam graaf van Schwartzenberg. Zij overleed, evenals haar vader, in 1615 (1). Volgens Ferber verkocht Ad. Balth. van Vlodrop de heerlijkheid Well in 1624 aan Hendrik graaf van den Berg, stadhouder van Gelderland.

Nu weten wij onder welken »uitheemschen heer" Ad. Balth. van Vlodrop nog diende in 1626, namelijk onder den koning van Polen. Door dezen vorst werd hij ook waarschijnlijk in den gravenstand verheven.

In *Zeitschrift Aachener Geschichtsvereins*, VIII^{ter} B. verscheen een merkwaardige studie van den heer E. von Oidtmann over *Die Herren von Vlodrop, Erbvögte zu Roermond*.

J. L. M.

(1) *Geschichte der Herren etc. von Pallant*, p. 89—90.

Instituut voor Rechtsgeschiedenis
der Rijksuniversiteit te Utrecht

INHOUDSTAFEL.

	bladz.
Inleiding.	1
<i>Supplement op de geschiedenis van Obbicht en Papenhoven.</i>	
§ 1. De familie van der Donck	11
§ 2. De familie de Roover	14
§ 3. De familie van Vlodrop.	16
§ 4. De familie van Bronckhorst en Batenburg	17
§ 5. Filips van Bentinck	20
§ 6. Familie de Leerodt	22
§ 7. Topographische bijzonderheden en leenverheffingen.	23
§ 8. Obbicht eene Rijksheerlijkheid	24
§ 9. Gemeente	26
§ 10. Eenige pastoors van Obbicht.	27
<i>Bijlagen.</i> 1°. Deeling der nalatenschap van Dirk van der Donck te Seve- num, (1597)	28
2°. Leenverheffing van Claes van der Donck voor Willem heer van Broek- huysen, (1403).	29
3°. Deeling tusschen Jan van der Donck en diens kinderen, (1469).	31
4°. Transactie tusschen Dirk van Horn en de erfgenamen van Willem van den Bosch, (1546)	36
5°. Verpanding van grienden onder Grevenbicht, (1458)	38
6°. Missive van keizer Leopold I, betreffende Obbicht, (1671).	40
<i>Twee processen over de rijksheerlijkheid Leuth.</i>	
1°. Proces van Adriaan-Balthasar van Vlodrop tegen Werner en Willem van Bongart	42
2°. Proces van Jan en Adriaan-Willem van Virmond tegen Adriaan-Bal- thasar van Vlodrop	59
<i>Bijlagen.</i> 1°. Het hooger beroep van Leuth naar den schepenstoel van Aken.	96
2°. Brief van den hertog van Nieuwburg aan den Keizer over de inneming van Leuth en Urmond door de Hollanders.	97
3°. Lijst van steden, heerlijkheden enz. die tusschen de jaren 1400 en 1461 hooger beroep hebben ingesteld te Aken	99
4°. Matricule van Aken in 1662	101

